بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Siyer Yayınları: 146
Ahlâk: 2

Eser Adı
Muhteşem Ahlâk -2-
Aile Ahlâkı

Yazar
Muhammed Emin Yıldırım

Editör
Mevlüt Sami Ertem

İç Tasarım
Siyer Grafik

Kapak
Muhammed Onur Özçelikçi

Son Okuma
Sercan Geyik

Baskı
Gül Mat. Matbaacılık Yayıncılık San. Tic. A.Ş.
Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No:8/4
Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul • Tel.: 0212 577 79 77
Sertifika No: 34712
1. Baskı: **Eylül 2019**
2. Baskı: **Ekim 2019**
ISBN: **978-605-7689-15-3**

SİYER YAYINLARI

Bağlar Mh. 24. Sk. No: 10/A Güneşli Bağcılar/İstanbul
Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 • Gsm: (0554) 930

07 04
Sertifika No: 22574
www.siyerkitap.com | satıs@siyeryayinlari.com

MUHTEŞEM AHLÂK

AİLE AHLÂKI

Muhammed Emin Yıldırım

SİYER YAYINLARI

Muhammed Emin Yıldırım

1973 yılında Erzurum'un Horasan ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra, orta ve lise eğitimi yıllarında bir yandan da medresede Arapça ve temel İslâmi ilimler alanlarında dersler almaya başladı. Ardından 1989'da İstanbul'a gelerek İslâmi ilimlerdeki eğitimine devam etti. 1999 ile 2004 yılları arasında Mısır'da Arapça ve İslâmî ilimleri de kapsayan eğitim çalışmalarında bulundu.

1995 yılından itibaren düzenli olarak haftalık dersler vermeye başladı. Bilahare bu dersleri, Hikmet Vakfı'nda ve Hikmet Derneği'nde sürdürdü.

Ekim 2010'da İstanbul/Eyüpsultan'da tarihi Zekai Dede Konağı'nda faaliyetlerine başlayan Siyer Vakfı'nın kurulmasına öncülük etti. Her hafta cumartesi günleri düzenli olarak söz konusu vakıfta "Siyer ve Sahâbe" konulu halka açık dersler vermektedir. Bu derslerin tamamı www.siyertv.com internet sitesinden yayınlanmaktadır.

Siyer alanında araştırma ve eğitim çalışmalarına devam eden Muhammed Emin Yıldırım, evli ve üç çocuk babasıdır.

Yayınlanmış bazı eserleri:

- İbadetin Beyni Dua (2002)
- İnsanî İlişkilerde İlâhî Ölçü (2004)
- Vahyi Hayata Taşımak (2005)
- Alemlere Rahmet Hz. Muhammed (sas) (2006)
- Sahâbeyi Nasıl Anlamalıyız? (2007)
- Efendimiz'i Sahâbe Gibi Sevmek (2011)
- Risâlet Davasının Annesi Hz. Hatice (2011)
- Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbîler (2014)
- Suffa Meclisleri - Siyer Dersleri (2016)
- Suffa Meclisleri - Sahâbe Dersleri (2018)
- Muhteşem Ahlâk-1 / Evlilik Ahlâkı (2019)
- Sahâbe İklimi / En Güzel Örneğin (sas) En Güzel Örnekleri - 4 Cilt (2019)
- Muhteşem Ahlâk-1 / Aile Ahlâkı (2019)

Takdim

"Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır."

[Rûm, 30/21]

Muhteşem Ahlâk serisinin ikinci kitabı olan "Aile Ahlâkı" çalışmasını siz kıymetli okuyucularımıza takdim etme imkânı bahşettiği için Rabbimize sonsuz hamdler ediyoruz.

Aile, toplumun temel taşı...

Aile, hayatın dengesi...

Aile, ayakta kalabilmenin en önemli vesilesi.

Aile, ağır bir yük olan kulluk vazifesinin paylaşılması...

Aile, nesillerin devamiyetinin sebebi...

Aile, huzurun temini...

Aile, gelen her türlü saldırılara karşı giyilen bir zırh...

Ve Aile, inanan insanların yüreğindeki en büyük hasret olan cennetin dünyadaki bir yansıması...

Dünyada Cennet Var mı?

İki cihan serveri Efendimiz (sas) imtihan ve cefa yurdu olan bu dünya hayatı için: **"Dünya müminin zindanıdır..."** buyurur. [Müslim, "Zühd", 1] İnanan ve inancının gereğini yerine getirmeye çalışan insan; çok farklı imtihan ve belalara muhatap olacağı için dünyada cennet aramaz, bilakis cenneti elde etmenin yollarını arar.

Ancak sözün ve hayatın yegâne rehberi olan Efendimiz (sas) başka hadislerinde mümin için zindan olan bu dünyanın içerisinde bazı yer ve mekânlarda cennet kokusunun hissedilebileceğinin müjdesini verir. Onun (sas) kutlu beyanlarından öğrendiğimize göre *Kâbe ve Hacerü'l-Esved, Arafat, Müzdelife, Ravza-i Mutahhara,*

Uhud cennetin kokusunun duyulacağı yerlerdir. Ve yine *salih ve saliha eş, salih ve salihâ evlat, sadık ve salih dostlar* cennetin müjdeleridir.

Cennetin Şubeleri Olan Evler

Salih/salihâ eşlerin ve çocukların oluşturduğu yuvalar ise dünyadaki cennetin şubeleridir.

O evler; asîl bir amel olan nikâhla temeli atılmış, muhabbetle harcı yoğrulmuş, merhametle sıvanmış, adaletle ayakta duran, saâdetle korunan evlerdir.

O evler; Kur'ân'ın gölgesinde olan, her daim ilahî mesajların dillendirildiği ve yaşanıldığı evlerdir.

O evler; Hz. Peygamber'in (sas) hakem, sa-hâbenin dost, âlimlerin rehber, kitapların azık, namazın deva olarak görüldüğü evlerdir.

O evler; mesuliyet şuuruyla hareket eden, adaleti esas alan, başkalarının mutluluğu için her türlü fedakârlığı yapan evlerdir.

O evler; vahdetin sağlandığı evlerdir. *Sofra* vahdetinin, *sayfa* vahdetinin, *sevgi* vahdetinin, *seccade* vahdetinin ve *seyahat* vahdetinin tesis edildiği evlerdir.

O evler, karanlığın umumi bir hâle geldiği bu zaman ve zeminde nur saçan *Darü'l-Erkamların* ve *suffaların* şubesi olan evlerdir.

Dolayısıyla o evler, dünyadaki cennet olan ailenin tam anlamıyla karşılık bulduğu evlerdir.

Peki, Vakıa Nasıl?

Aileye biçilen rol böyle olmasına rağmen, ne yazık ki vakıa pek de bu hâle uyum arz etmemektedir.

Üzülerek şahit olduğumuz bir hakikat var ki evlilik ve arkasından kurulan en önemli kurum olan aile, her geçen gün biraz daha itibarsızlaştırılmaktadır. Ya evlilik hayatın çok sonralarına itilen bir hale dönüşmekte ya da evlilik gerçekleşip aile kurulmuşsa da bu büyük nimetin şükrü, gereği oranında eda edilememekte, çok basit ve değersiz şeylere feda edilmektedir.

Ağırlaşan hayat şartları ile birlikte bazen İslâm'a uymayan gelenek ve göreneğin etkisiyle, bazen de sırf gösterişten ibaret olan külfetli evlilik şartları, gençlerimizin bu önemli adımı

atmasına engel olmaktadır.

Ailenin kurulması her geçen gün geciktirilirken bir de kurulan ailenin korunması meselesinde de çok büyük zaafiyetler yaşanmaktadır. Eşlerin birbirlerinden yerine getiremeyecekleri beklentiler içerisine girmeleri, ailenin en önemli harcı olan vefa duygusunun zedelenmesi, tenperverliğin gönül birlikteliğine galip gelmesi, şeytanın ve nefsin ayartmalarının aileyi her geçen gün biraz daha yıpratması ve neticesinde yuvaların dağılması, çocukların perişan olması, şiddet olaylarının artması ve cennet bahçelerinden bir bahçe olması gereken ailenin bir cehennem çukuruna dönüşmesi...

Sorumlu Kim?

Tabi bu neticelerin ortaya çıkmasının tek bir sorumlusu yok!

Her geçen gün azalan iyi örnekler, eşlerin evliliğin ahlâkını öğrenmeden bu işe başlamaları, ailelerin doğru rehberlik yapamaması, medyanın tahrip eden yayınları, devletin ve yetkili kurumların bu konuda almaları gereken tedbirleri tam anlamı ile ortaya koy(a)mamaları, aile müessesini zayıflatan ve yıkan başlıca sebeplerdir.

Bu sebeplerin doğru teşhisi ve arkasından yapılacak doğru tedavi yöntemleri ancak aile kurumunu ayakta tutabilecektir.

En Büyük Felaket Aileyi Yitirmek

Eğer yapılması gerekenler tam anlamıyla yapılmazsa son kalemiz olan aileyi de yitireceğiz ve aileyi yitirdiğimiz gün aslında her şeyi yitirmiş olacağız. İşte o asıl o zaman dünyada cehennemi yaşamaya devam edeceğiz!

Bu hâle düşmemek için bizim ebedi düşmanımız olan şeytanın değil, Rahmân'ın has kulları olan başta elçileri olmak üzere salih ve sadık insanların adımlarını takip etmeliyiz.

Şunu unutmayalım: Şeytan bizi nikâhsızlığa, evsizliğe dolayısıyla felakete çağırır; sadık elçiler ise bizi nikâha, evliliğe dolayısıyla saâdete çağırır.

Efendimiz (sas), bir kutlu beyanında buyurduğu gibi nikâh, peygamber yoludur. **"Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir. Evlenin!**

Çünkü ben (kıyamet günü diğer) ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim." [İbn Mace, "Nikâh", 1]

Aile Ahlâkını İyice Kavramak

Nimeti de külfeti de çok olan bu yolu, hakkını vererek yürüyebilmek için aile ahlâkını yani hukukunu çok ama çok iyi öğrenmek zorundayız. Bu ahlâkın en temel ilkelerini Kur'ân ve Sünnet ortaya koymaktadır. İşte biz bu çalışmamızda biraz olsun bu mesajları ortaya koymaya çalıştık.

Yıllar önce yaptığımız Muhteşem Ahlâk derslerinde işlediğimiz Aile Ahlâkı ile alakalı konuları bir araya getirerek bu mühim yaramıza biraz olsun merhem olması için bir gayret sergiledik. Aileyi oluşturan tüm tarafları Kur'ân ve sünnet rehberliğinde yansıtmaya çalıştık. Umuyoruz ki bu çalışmamız, toplumun temel taşı olan ailenin hem kurulmasına hem de korunmasına küçük de olsa bir katkı sağlamasıdır.

Kitabın bu hâle gelmesinde emeği geçen tüm dostlara teşekkür ediyor, en büyük emeği olan Mevlüt Sami Ertem kardeşime dua ediyor, nice güzel hizmetlere muvaffak olmasını Rabbimden niyaz ediyor ve sizi kitapla başbaşa bırakıyorum.

Çalışma ve gayret bizden; takdir ve tevfik Allah'tandır.

Sözümüzün sonu Kur'ân'ın şu güzel duası olsun:

"...Ey Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve nesiller bağışla ve bizi takva sahiplerine önderler kıl!..." [Furkân, 25/74]

Muhammed Emin Yıldırım
20 Muharrem 1441/19 Eylül 2019
Eyübsultan/İstanbul

1.
Dünyadaki Cennet: Aile

Aile konusunda çok ciddi sıkıntılarımızın olduğunu görüyoruz. Yakın çevremizdeki kardeşlerimizden bile ailelerine ait sorunlarla alakalı sürekli telefon veya mail alıyorum. Bizi nasıl bir hâle getirdiklerini; üç aylık, altı aylık, bir yıllık bir evlilikte nasıl sorun çıktığını anlamakta zorlanıyorum. Şu anda gençlerimiz öyle farklı bir telkinlerle yetişiyorlar ki, Allah'ın kaderlerini birleştirdikleri iki insan değil de sanki birbiriyle meydan savaşına çıkacak iki mücahid gibi evlilik yapıyor. Kız babaları, kız anneleri, teyzeler, halalar: "Aman kızım! Kendini ezdirme!" telkiniyle kızlarını damat evine gönderiyor. Erkeğe de: "Aman, erkekliğini göster! İlk gün kediyi parçalamalısın. Eğer ilk gün yapmazsan sözünü dinletemezsin!" gibi telkinler vererek gençlerimiz savaş meydanına çıkacakmış gibi yetiştiriliyor ve aile dediğimiz büyük müesseseyi bu şekilde kurmaya çalışıyorlar.

Ha bir devlet kurmuşsunuz, ha bir aile kurmuşsunuz... İslâm nazarında ikisi arasında bir fark yoktur. Bugün biz bazı şeylerden mahrumsak elimizin altındaki değerleri, o değere uygun bir şekilde kullanamadığımızdan dolayıdır.

İnternetten boşanma oranlarına baktığımda sarsılmıştım. Kağıt üzerinde de olsa %99'u Müslüman olan bu ülkede son 10 yılda toplam 1.043.097 çift boşanmış. Ülkemizin nüfusunu, evlilik oranlarını, hane sayılarını dikkate aldığımızda bu rakam tam bir felakettir. 2012 yılında evlenen çift sayısı 603.751. Peki, boşanan ne kadar? 123.325! Yani evlenenlerin hemen hemen dörtte biri boşanmış.

Aile baskısından dolayı boşanmayıp huzuru yakalayamayan iki

tane canavarın bulunduğu evler de var. Orada aile hukukundan, İslâm'ın güzelliğinin yaşandığından, nefes alacak bir zeminden bahsetmek mümkün değildir. Huzursuzluk oranları, boşanma oranlarının çok daha ötesindedir. Siz bu rakamları ikiyle üçle çok rahat bir şekilde çarpabilirsiniz.

Geleneğinde İslâm olan, yüzyıllardır İslâm'ın güzellikleriyle yetişen bir toplum nasıl bu hâle geldi? Aynı cemaatten, aynı vakıftan, aynı dernekten, aynı hocayı dinleyen gençlerden üç dört ay sonra İslâm ahlâkını yansıtmayan şeyler duyuyoruz. Biz gerçekten Kur'ân ve sünnetin terbiyesini tam anlamıyla anlayamadığımız için, Efendimiz'in (sas) örnekliğini ve önderliğini tam anlamıyla kavrayamadığımız için, o alanları başkalarına bıraktığımız için, hayattan kopuk ayakları yere basmayan pembe tablolar çizerek evliliği farklı bir biçimde gösterdikleri için, aile dediğimiz o müessesenin değer ve kıymetini tam anlamıyla anlamadığımız ve Allah'ın buna yüklediği değerin boyutunu tam anlamıyla kavrayamadığımız için bunlar başımıza geliyor.

Aile konusunda dertlerimiz çok olduğundan dolayı bu meseleyi ne kadar konuşsak, ne kadar gündem etsek, ne kadar bu mesele üzerinde çalışma yapsak, ne kadar birbirimize hakkı ve sabrı tavsiye etme adına telkinde bulunsak azdır. Çünkü önümüzde bir felaket var. Her gün bir hane yanıyor. Bu yangına su dökmek ve bu ateşi söndürmek hepimizin üzerine bir vazifedir.

Elimizden geldiğince çok fazla basitleştirmeden, ara ara gündemimizde olan meseleleri de somut olarak ortaya koyarak bu meseleyi Efendimiz'in (sas) rehberliğinde sizlere anlatmaya çalışacağız.

Aile Ahlâkı'nda işleyeceğimiz konularda iki önemli muhatap çevresi olacak. Biri daha evlenmemiş ama yakın zamanda evlenecek olan gençlerimiz, diğeri ise şu an evli olan kardeşlerimizdir. Bu kadar soruna rağmen evliliği kötülemeyeceğiz çünkü böyle bir şeye hakkımız yok. Aklı olan evlenir mi evlenmez mi bilemiyorum ama dini olan evlenir. Çünkü evlilik meselesi, din meselesidir. Hâl böyle olunca ne kadar kötü örnek ve sıkıntı olursa olsun, evlenmemiş olanlar için aile ahlâkı derslerinin temel mesajı; evliliğin teşviki ve inşası noktasındadır. İkinci muhatap çevremiz ise evli olan tüm erkekler ve hanımlardır.

Evli olanlar için aile ahlâkı derslerimizin temel mesajı evliliğin diriltilmesi ve ihyasıdır.

Aile Kavramı

Aile kelimesi, Arapça bir kelimedir. Aslında Araplardaki aile kavramı ile bizdeki aile kavramı aynı anlamda değildir. Araplar aile kavramını geniş tutar. Bazen biz de aileyi bu anlamda kullanıyoruz ancak genelde bizde aile denilince; baba, anne ve çocuklar akla gelir. Eğer aile kavramını geniş anlamda kullanırsak buna geniş aile diyoruz. Arapların anne, baba ve çocuklardan oluşan aileye "usre" dediklerini bilelim. Aile kavramını ise bizim geniş aile anlamında kullanırlar. Hem aile hem de usre, kelimenin bizzat anlamları itibariyle de ailenin değerini bize öğretecek düzeydedir. Bazı dil âlimlerine göre aile; birbirlerini tartan, dengeleyen terazinin iki kefesidir. Eğer bu kefelerden bir tanesi hak ettiği kadar değerde olmazsa dengesizlik olur; eşit olursa birbirini tartar ve dengede durur. Bir başka tanıma göre ise aile; biri olmazsa diğeri ayakta duramayan, biri diğerine destek olan bir yapıdır.

Usre kelimesinin de çok anlamı var ancak bir anlamı çok güzel: *"Dışarıdan gelen saldırılara karşı giyilen zırhtır."* Bu üç manayı alt alta topladığımızda aile; dengeyi sağlayan terazi, yapıyı koruyan destek, saldırılara karşı giyilen zırh anlamına gelmektedir. Allah hepimizin ailelerini bu şekilde kılsın.

Dünyadaki Cennet

Efendimiz (sas): **"Dünya müminin zindanıdır."** [Müslim, "Zühd", 1] buyuruyor ancak biz dersimizin serlevhasını *"Dünyadaki cennet"* olarak belirledik. Bunu şöyle açıklayalım: Müminin dünyada ahiretteki gibi bir cenneti araması boşunadır ancak müminin dünyada cennetin kokusunu duyacağı yerler vardır. Dünyadaki cennetle ahiretteki cennet arasında bir sürü fark var. Ahiretteki cennet daimdir, kaimdir, hakikattir, işin aslıdır ve orada hiçbir şekilde anladığımız manada dert, tasa, kaygı yoktur ama dünyadaki cennette böyle bir devamlılık söz konusu değildir. Kâbe'yi ilk gördüğünüz anda hissettiğiniz ruh hâli cennet kokusu değil midir? Ayaklarınız yerden kesiliyor. Arafat'ta vakfe için

ellerinizi kaldırdığınızda da ayaklarınız yerden kesilir ve "Cennet olsa olsa böyle bir şey olmalı." dersiniz. Medine'de ise Efendimiz'in (sas) doğrudan bir işareti var: "**Evim ile minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir.**" [Müslim, "Hac", 92] Yine bir başka hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Vallahi, ben Uhud'un arkasından cennetin kokusunu duyuyorum!"** [Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 253] Bunlar cennetin havasını duyabileceğimiz yerler. Dünyada cennetin kokusunu aldığımız yerlerdeki tat ve lezzet, ahiretteki cennete benzemiyor. Dünyadaki cennet; asıl değil kopya, daim değil geçici, kapsayıcı değil kayıtlıdır. "Dünyadaki cennet" ifadesi çok iyi anlaşılsın ki bugün en büyük sıkıntıyı yaşadığımız noktalardan alacaklarımızı alarak o noksanları telafi etme adına gayret içerisinde olalım.

Efendimiz (sas) buyuruyor ki: "**Salih veya saliha bir eş, salih ve saliha evlatlar, dünyadaki cennetlerdir.**" [İbn Mâce, "Nikâh" 5; Nesâî, "Nikâh" 15] Bunun böyle olması kavganın, gürültünün, sıkıntının olmayacağı anlamına gelmez. Bazen cehennemin kokusu da duyulur. Dünyadaki cennette sıfır sorun olacağını zannediyoruz, böyle bir şey yoktur. Sıfır sorunun yeri ahiretteki cennettir.

Buradaki kastımız azabın kendisi değil sıkıntı içeren ve insanı çileden çıkaran şeylerdir. "Bu adam beni deli etti, evlenmeseydim" gibi sözler de söylenebilir. Aslında evliliğin selametle yürüyebilmesi için gadap hakkı diye bir hak vardır. Şöyle tarif edelim: *"Ömerce davranmak!"* Bazen tabaklar uçuşabilir, sesler yükselebilir, farklı havalar esebilir. Bu mümkündür ve bu evliliğin tuzu biberidir, çok doğal bir şeydir.

Evlilik adına ders veren öyleleri var ki daha kendileri evli değil ya da kurdukları evlilikleri yürütememiş ama yaşamadıkları şeyler üzerinden insanlara evlilik dersleri veriyor. Size öyle bir muallimden bahsedeceğiz ki nikâhı altında dokuz tane hanımı olmuş. Arapların hemen hemen bütün kabilelerinden hanımı var ancak ensârdan hiç hanımı olmamış. Peki neden? Sa'd b. Ubâde (ra), Efendimiz'e (sas) gelerek: "Ya Resûlullah! Evlilik vesilesiyle pek çok kişiyle bağ kurdunuz ama ensârı mahrum bıraktınız. Yoksa siz bizim hanımları beğenmediniz mi? Ensârdan da bir hanımla evlenseniz ve o şerefi bize tattırsanız?" dedi. Bunun

üzerine Efendimiz (sas): **"Akabe'de verdiğiniz sözü unuttunuz mu?"** deyince Sa'd b. Ubâde hemen: "Tamam ya Resûlullah." dedi. Akabe'de verilen söz, hiçbir beklentiye girmeden cennet karşılığında Resûlullah'a el uzatmaktı.

Saâdetli Evler

"Dünya'nın en saâdetli evi neresidir?" diye sorulduğunda hiç çekinmeden Hz. Peygamber'in (sas) evini işaret ederiz. Peygamberin evinden örnekleri aktarırken bugün bazılarının anladığı gibi ahiretteki cennetten tablolar değil dünyadaki cennetten tabloları görmeliyiz. Dünyadaki cenneti anlamak için birkaç tane örnek vereceğim. İlk örnek: Hz. Âdem (as) ve Hz. Havvâ. Yasak ağaca yaklaştıkları için cennette cehennemi yaşadılar. Allah, Hz. Âdem ve Havvâ'ya dünyadaki cenneti yaşattı ama imtihanları şiddetli biçimde devam etti. Hz. Âdem ile Hz. Havvâ bize aslında şunu söyler: *"İnsanlığın ilk iman eden ailesi de olsam iman eden çocuklarım olduğu gibi inkâr eden çocuklarım da olabilir. Unutma; imtihan ağır, yük ağır, sorumluluk ağırdır."*

İkinci örnek insanlığın ikinci atası olan Hz. Nûh'tur (as). Hz. Nûh, peygamber olarak seçilip kavminin önüne çıkarılmadan önce sevilen bir tüccardı. Hanımı ve evlatlarıyla arası çok iyiydi. İnsanlardan itibar gören biriydi. Hak adına bir şeyleri dillendirmeye başlayınca evinin içinden başkaldırı oldu ve hanımı kocasını tasdik etmedi. O tasdik etmediği için Kenan da tasdik etmedi. Hz. Nûh, dalgalar gelmeye başladığı anda oğlu Kenan'a el uzatıp: "Gel oğlum, tut elimi! Dalgalar gelecek ve boğulup gideceksin!" dediğinde Kenan: "Ben kendimi koruyacak yerlere sığınacağım." demiş ancak konuşma daha bitmeden dalgalar Kenan'ı alıp götürmüştü. Bir peygamber, inkâr eden bir hanım ve inkâr üzere ölen bir çocuk. Nasıl bir imtihan olduğunu görebiliyor musunuz? Kimin imtihanı Hz. Nûh'un imtihanı kadar ağır? Hz. Nûh bizlere şöyle bir mesaj veriyor*: "İman gemisine onlarcasını alıp kurtarsam dahi, Allah nasip etmedikçe ne aynı yastığı paylaştığım eşimi, ne aynı evi paylaştığım oğlumu kurtarabilirim."* Demek ki peygamber evinde olmak tek başına kurtuluş için yeterli değildir. Peygamberin oğlu ya da kızı olmak bile bunun için yeterli değildir. Bunu anlama adına Peygamberimiz (sas), Fâtıma henüz on

yaşındayken: **"Ey kızım Fâtıma! Babam peygamber diye güvenme! Ben bile yarın senin için bir şey yapamam."** [Müslim, "İman", 89] diyordu.

Hz. İbrâhim putları kırdığı zaman evliydi ve aile reisiydi. Eşi Sâre, Hz. İbrâhim'in amcasının kızıdır. Bir iman ailesi olarak mücadele verdiler. Sâre'nin yanında cenneti, Nemrut'un karşısında cehennemi tatmıştı. Ateşlerin içerisine atıldığı zaman İbrâhim'in tadacağı koku yine cennetin kokusu olacaktı.

Hz. İbrâhim'in (as) Mina'ya kurban etmeye götürdüğü oğlu İsmâil'in o sıralar 12 yaşlarında olduğunu tefsirler bize haber vermektedir. Teslimiyet ve sadakat noktasında ortaya konulan duruş çok büyük olduğu için hediye de cennetten gelmişti. Cebrâil bir koçla geldi ve yine cennetin kokusu duyuldu. Bir taraftan azabın ve imtihanın şiddeti, diğer yandan cennetin kokusu...

Hz. Ya'kûb (as) örneğine gelelim. Hz. Ya'kûb, Hz. İshak'ın oğludur. Allah, Ya'kûb'a (as) on iki tane erkek evlat vermiş, cennetin kokusunu en üst düzeyde yaşamış ama şeytan onların içerisine haset duygusunu katmış, birbirlerini yiyip bitirmeye başlamışlar. Hz. Yusûf'un kardeşleri, babası onu daha çok seviyor diye haset etmişler ve bir plan yapıp onu kuyuya atmışlardı. Cennet, cehenneme dönüşmüş. Cennetin içerisinde cehennem, cehennemin içerisinde cennet.

En Saâdetli Ev

Efendimiz (sas) 25 yaşındayken Hz. Hatice (r.anhâ) ile evlendi. Kurulan bu ev yeryüzünün en huzurlu ve saâdetli eviydi. Diğer annelerimizin affına sığınarak bir şey söyleyeceğim: 25 yıl boyunca bu evlilik devam etti ve bu evliliğin her anı, her sayfası cennetti. Bu, Hatice annemizin ayrıcalığıdır ve bunu Allah ona tattırmıştır. Müslim'in Sahîh'inde yer alan bir hadiste Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: **"Allah beni Hatice'nin sevgisiyle rızıklandırdı."** [Müslim, "Fedâil", 75] Efendimiz (sas) bunu başkası için söylemiyor, sadece 25 yıl yastığını paylaştığı Haticesi için söylüyor.

Amca Ebû Tâlib, bu kutsi evliliğin ilk günlerinde oldukça endişeliydi. O kendi kendine diyordu ki: "Yeğenim Muhammed, oldukça hassas bir insandır. Hatice ise, zengin büyük bir servetin sahibidir. Ya Hatice bu zenginliğin verdiği üstünlükle

Muhammedimi ezerse, ona itaat etmeyip onu üzerse ben ne yaparım?" Bu düşüncelerden emin olmak için hizmetlisi Neb'a isminde bir hanımı Hatice'nin evine göndermek istedi. Neb'a'ya dedi ki: "Hatice'nin evine git. Karı-koca arasındaki ilişkinin nasıl olduğuna iyice bak ve bana bunu haber ver." Neb'a denileni yaptı, eve gitti ve biraz da gizlice Hatice ile Muhammed arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu gözlemlemeye başladı. Neb'a onları izledikçe hayran oluyor, böyle bir karı-koca ilişkisine şimdiye kadar hiç şahit olmadığını itiraf ediyordu. Öyle ki Hatice validemiz her konuşmaya başlayınca: *"Anam, babam sana feda olsun!"* diye başlıyor, evde Efendimiz'in (sas) bir dediğini iki etmiyor, kendi elleriyle ona hizmet ediyordu. Peygamberimiz (sas) ise elinden geldiğince ona ev işlerinde yardım ediyor; büyük bir aşk ve muhabbetle hanımıyla konuşuyordu. Neb'a gördüklerini Ebû Tâlib'e anlatınca, Ebû Tâlib gözyaşlarına boğuluyor, bir taraftan ağlarken diğer taraftan da şükürler ediyordu. [Yemânî, *Ümmü'l-Mü'minîn,* s. 68] Hatice annemizin, Efendimiz (sas) ile evliliği böyle bir evliliktir.

Hz. Hatice (r.anhâ), Efendimiz (sas) ile evlenmeden önce iki evlilik yapmış ve bu evliliklerden de üç çocuğu olmuştu. 15 yıl nübüvvetten önce, 10 yıl da nübüvvetin zor günlerinde Hz. Hatice annemiz tam bir anne ve tam bir eş olmuştur. Öyle olduğu için Ehl-i Beyt'in annesi olmak şerefi de ona nail olmuştur. Allah ondan ebeden razı olsun.

Milâdî 610, Kadir Gecesi'nde Allah Resûlü (sas) ilk vahyi almıştı. Ciddi bir heyecan ve korku altında tir tir titreyerek gittiği yer, amcası Ebû Tâlib ya da dostu Ebû Bekir değil, dünyadaki cenneti Hz. Hatice'ydi. Hz. Hatice'nin yanına vardığında: **"Zemmilûnî, zemmilûnî / Beni örtün, beni örtün!"** demiştir. **"Beni örtün"** dediği anda da bu talebe karşı Hz. Hatice anında itaat etmiştir. Buradan salihâ eş nasıldır ve Resûlullah'ın (sas) neden onun yanına geldiğini daha iyi anlamış oluyoruz.

Efendimiz (sas), yaşadığı hâdiseyi kendine gelince Hz. Hatice'ye anlattı. Bunun üzerine Hz. Hatice annemiz şöyle dedi: *"Üzülme! Allah seni asla zayi edecek, mahcup/mahzun edecek değildir. Çünkü sen akrabalarını koruyup gözetirsin, düşkünlerin elinden tutarsın, ihtiyacı olanların ihtiyaçlarını karşılarsın, her daim sözün doğru olanını söylersin,*

hep Hakk'ın ve haklının yanında yer alır, hakkın ikâmesi için çalışırsın." Hz. Hatice (r.anhâ) öncü olmayı kimseye kaptırmamıştır. İlk iman eden ve ilk namaz kılan odur. Zaten böyle bir ayrıcalığın şerefi de ancak Hz. Hatice annemizde olabilirdi.

Annemiz, o günden sonra neyi varsa Efen-dimiz'in (sas) ellerine bırakmıştır. Vefat ettiğinde malının tamamını iman davası yolunda infak ettiği için hiçbir şeyi kalmamıştır. "Benim efendim rahat etsin de ben ne hâlde olursam olayım." diyen Hz. Hatice ile karşı karşıyayız.

Kâsım vefat ettiğinde Hz. Hatice annemiz: "Kâ-sım sütünü tamamlamadan gitti." deyince Efendimiz (sas) ona yine cenneti hatırlattı ve **"O, sütünü cennette tamamlayacaktır."** buyurdu. [İbn Mace, "Cenaiz", 27] Hz. Hatice'nin (r.anhâ) aile noktasında ortaya koyduğu ve cihana bıraktığı izler çok derindir, üzerinde durulması gerekir.

Dünyadaki cennet yaşanırken imtihanlar hiç bitmez. Hatta Resûlullah'ın (sas) sözünü hatırlayın: **"En şiddetli imtihanlara peygamberler maruz kalır."** [Hâkim, *el-Müstedrek,* III, 343] İnsanların, Allah katında seviyeleri arttıkça imtihanlarının şiddeti de artar. Öyleyse bize ne oluyor da evleneli daha 1 sene bile olmadan, 50 yıllık evli adam gibi şikayette bulunabiliyoruz? Buna hakkımız yok!

Beş İlke

Aile ahlâkı derken hayatımızda bulunması gereken 5 ilke vardır:

1. Aile kurmak farzdır, ibadettir. Her ibadetin de kendine özgü bir külfeti vardır. Buna karşı hazırlıklı ol ki, o ağır yükü taşıyabilesin.

Evliliğin fıkhî hükmüyle ilgili ayrıntılara Evlilik Ahlâkı'nda girmiştik, burada girmiyoruz. "Bazı İslâm âlimleri evliliği hayatlarının dışına ittiler. Farzı ihmal mi ettiler?" şeklinde bir itiraza şu cevabı verebilirim: "Sen de onlar kadar hizmet et, evlenme! Bir Muhammed Hamidullah, bir Bediüzzaman Said Nursî ol; istersen evlenme ama onlar bir farzı başka bir farzın tesisi adına böyle bir tercihte bulundular. Onlardan yola çıkarak bir şey söylemeye kimsenin hakkın yoktur." Abdülfettah Ebû Gudde'nin *"Bekârlığı Tercih Eden Âlimler"* isimli bir kitabı var. Orada yaklaşık

yirmi isim sayar. Dolayısıyla bu işin ibadet olduğunu, her ibadetin külfeti olduğunu göz önüne aldığımız zaman evliliği Rabbimizin istediği şekilde anlamış oluruz.

2. Mükâfat yurdunda değil, imtihan yurdundasın. İmtihanlara karşı teyakkuzda ol ki, başına bir iş geldiğinde olması gereken hâli ortaya koyabilesin.

Hz. Ömer'in (ra) sözü aklımıza geliyor: *"Başıma bir iş geldiğinde üç şeyden dolayı sevinirim. 1. Demek Allah beni unutmamış, benimle hâlen ticaret yapıyor. 2. Bundan daha şiddetlisi başıma gelebilirdi. 3. Her bela ve musibetten sonra bir rahmet gelir. Demek ki arkası bundan hayırlı olacak."*

3. Burada tattığın ve karşılaştığın hiçbir nimet ve azap kalıcı değildir. Öyleyse ne elde ettiğine sevin, ne kaybettiğine üzül. Asıl kalıcı olanı kazanmaya gayret et ki, işin neticesinde saâdete erebilesin.

4. Ailede cennet ortamlarını çoğaltmanın en temel yolu ilişkilerde itidalli davranmak, beklentiyi makul seviyede tutmaktır. Bu konuda sınırları zorlama ki, kendi elinle cenneti cehenneme çevirmeyesin.

Bugün ilişkilerin en fazla tosladığı yer burasıdır. Beklentiler üst düzeyde olduğu için ilişkiler çıkmaza giriyor.

5. Aile olmak, cennet yoldaşı beklemekle değil cennet yoldaşı olmakla mümkündür. O sana cehennem oldukça sen cennet olmalı; fedakârlığı bekleyen değil, gösteren taraf olmalısın ki Rahman'ın merhametine muhatap kılınabilesin.

Hepimizin imtihanı var. Örneğin; Allah sana bir eş vermiş, tam bir cehennem ama Allah senin beğenmediğin, eleştirdiğin eşten sana iki tane salih/â evlat nasip eder ve cenneti yaşayabilirsin. Bazen de eş çok iyi, evlatlar imtihan olabilir. Hz. Ebû Bekir'in en büyük imtihanı erkek çocuklarıydı. Babalarına çok çektirmişlerdi. Burası imtihan yurdu olduğu için imtihanların bir tanesi gider bir tanesi gelir. Allah da kimseye kaldıramayacağı yükü yüklemeyeceğine göre imtihanı da yüz akıyla tamamlamak gerekir.

Size bir müspet, bir de menfi örnek vermek istiyorum. Menfi örneklerde bildiğiniz gibi edep gereği sahâbînin ismini vermiyoruz. Sahâbe efendilerimizden birinin çok geçimsiz bir hanımı varmış. Bu durum Medine'de duyulmuş. "Sen neden bu

kadar bu derdi çekiyorsun? Bu kadının derdi çekilecek dert değil, boşamalısın." dediklerinde o sahâbî efendimiz şöyle dermiş: "Ben boşadığım zaman gidip başkasıyla evlenecek. Başkasının başına bela olacak. Ben çekiyorum, bari başkası çekmesin." Gel zaman git zaman o sahâbî hanım vefat etmiş. Kocası kabrinin başına varıp üç kez "Boş ol" demiş. "Ne yapıyorsun? Öldü gitti, zaten nikâh düştü." dediklerinde ise: "Böyle yapıyorum ki cennette gelip başıma bela olmasın." cevabını vermiş. Menfî anlamda bir örnek ancak mesajı çok manidardır.

Müspet örnek ise şu şekilde: Huzeyfe b. Yemân (ra), Allah Resûlü'nün (sas) sırdaşıdır. Sevdiği bir hanımı var. Allah yolunda cihada gideceği zaman hanımıyla vedalaşır ve *"Ben şehâdete gidiyorum. Umuyorum ki Allah bu sefer bana şehâdeti nasip edecek. Eğer ben şehid olur da gelmezsem evlenebilirsin. Allah sana o konuda ruhsat vermiş, o ruhsatı kullan."* derdi. Huzeyfe b. Yemân yine bir gün böyle diyerek evden çıkmış. Sonra aklına bir şey gelmiş, geri dönmüş ve şöyle demiş: *"Böyle dedim gittim ama aklıma şöyle bir şey geliyor. Sen benden sonra evlensen benden daha fazla memnun olacağın bir eşin olsa cennette onunla olmak isteyeceksin ve benim yanıma gelmeyeceksin. Vallahi ben seni çok seviyorum. İstiyorum ki cennette de seninle beraber olayım. Bana söz ver. Benden sonra evlenme, Allah da cennette bizi birbirimize eş kılsın."* Huzeyfe b. Yemân eşinden böyle söz alıyor ve cihad meydanına gidiyor.

Sizden şu âyetleri dikkatlice okumanızı istiyorum:

1. Ra'd Sûresi, 14/ 19-24

Sana Rabbinden indirilenin hak olduğunu görüp bilen kimse görmeyen gibi olur mu? Bunu ancak akıl sahipleri anlar. Onlar, Allah'a verdikleri sözü yerine getirirler, yeminlerini asla bozmazlar. Onlar, Allah'ın korunmasını emrettiği bağı koruyan, Rabblerine saygıda kusur etmeyen, hesabın kötü sonuç vermesinden korkan kimselerdir ve onlar Rabblerinin rızasını elde etmek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda gizli açık harcayan, kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte dünya hayatının güzel sonu (cennet) sadece onlarındır. O güzel son, babalarından, eşlerinden ve çocuklarından lâyık olanlarla birlikte girecekleri adn cennetleridir; melekler de

"Sabretmenize karşılık elde ettiğiniz esenlik daim olsun! Dünya yurdunun ardından ulaştığınız sonuç ne güzel oldu!" diyerek her kapıdan onların yanına girerler.

2. Hicr Sûresi, 15/45-49

Allah'a karşı saygısızlıktan sakınanlar mutlaka cennet bahçelerinde ve pınar başlarında olacaklar. "Esenlikle, güvenle girin oraya!" (denecek). Onların gönüllerini düşmanlık duygularından temizledik; artık bir kardeşler topluluğu olarak sedirler üzerinde karşı karşıya oturacaklar. Orada hiçbir yorgunlukla karşılaşmayacaklar. Oradan çıkarılmaları da söz konusu olmayacaktır. Kullarıma benim gerçekten çok bağışlayıcı, çok esirgeyici olduğumu bildir.

3. Mümin Sûresi 40/8

"Rabbimiz! Onları ve atalarından, eşlerinden ve nesillerinden olup da iyi yolda bulunanları kendilerine vadettiğin adn cennetlerine kabul buyur. Kuşkusuz sen sınırsız izzet ve hikmet sahibisin."

4. Zuhruf Sûresi, 43/68-73

Ey kullarım, âyetlerimize iman edenler ve emirlerimize boyun eğenler! O gün size korku yoktur, üzüntü de çekmeyeceksiniz. Siz ve eşleriniz, muhteşem bir şekilde karşılanıp ağırlanmak üzere cennete girin. Orada altın tepsiler ve bardaklar cennetliklerin çevrelerinde dolaştırılacaktır. Orada canların istediği, gözlerin zevk aldığı her şey vardır ve siz orada sonsuza kadar kalıcısınız. İşte bu, yapıp ettiklerinizle girmeyi hak ettiğiniz cennettir. Orada sizin için çeşitli meyveler vardır, onlardan âfiyetle yersiniz.

Bu âyetleri sahâbe ne zaman okusa ellerini açar; eşlerine ve çocuklarına dua ederler. Kendinizi sorgulayın bakalım: En son ne zaman ismini anarak hanımınıza dua ettiniz? *"Allah'ım ona rahmet eyle, mağfiret eyle, cennetini nasip eyle, cennette bizi beraber eyle!"* diye ne zaman dua ettiniz? Sahâbe bu dört grup âyeti okuduğunda ellerini açıp dua ederlerdi. Biz de bu ahlâkı öğrenelim çünkü bu dua sadece ahirette beraber olma duası değil; eşinizle cennette beraber olma, dünyadaki cenneti çoğaltma duasıdır. Bu duayı yaparsak birçok sıkıntıyı konuşmayacağız. İmtihan devam edecek ama en azından biraz daha hafifleyecek ve bazı şeyler bize biraz daha hafif gelecek.

Allah hepimizi eşlerimizle, sevdiklerimizle, dostlarımızla cennette buluşturtursun.

2.
Cennetin Şubesi Evler

Cennetin şubesi evlerini konuştuğumuzda aklımıza birçok ev gelir. O evlerden biri de Ehl-i Beyt'in evi olan Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'nın evidir. Bu evlilikte Efendimiz'in (sas) de teşviki vardır.

Hz. Fâtıma (r.anhâ), on sekizli yaşlarına gelince sahâbenin bazılarında Peygamber evine damat gibi büyük bir şerefe nail olma arzusu oluştu. Tabii bu arzuyu dile getirmek de çok kolay değildi. Ancak Efendimiz (sas) ile biraz olsun yakınlığı bulunan sahâbîler bu meseleyi konuşabilir, bu meseleyi gündeme getirebilirlerdi. Hz. Ömer bu meseleyi Hz. Ebû Bekir'e açtı ve: "Ey Ebû Bekir! Git Resûlullah'tan kızı Fâtıma'yı kendine iste. Ona damat olma şerefini kimselere kaptırma!" deyince Hz. Ebû Bekir: "Ey Ömer! Benim için bu çok büyük bir şeref ama Resûlullah'ın 'evet' demeyeceğinden korkuyorum!" dedi. Hz. Ömer: "Sana evet demeyecek de kime evet diyecek?" diye onu cesaretlendirdi. Hz. Ebû Bekir, bu konuyu önce kızı Hz. Âişe'ye açtı, o da uygun buldu. Müsait bir zaman gözlendi ve Hz. Ebû Bekir bu meseleyi Efendimiz'e (sas) açtı. O da (sas) çok uygun bir lisanla: **"Fâtıma hakkında Allah'ın bir hüküm vermesini bekliyorum."** dedi. Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'in (sas) huzurundan çıktı. Hz. Ömer merakla ne olduğunu sordu. Hz. Ebû Bekir de durumu anlattı. Aradan bir müddet geçince bu sefer Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'in telkinleriyle aynı teklif için Efendimiz'in (sas) huzuruna çıktı ama o (sas), Ebû Bekir'e söylediğinin aynısını Hz. Ömer'e de söyledi. Kaynaklarımız bu konuda Abdurrahman b. Avf gibi birkaç isimden daha bahseder. Her gelene aynı söz söylenince bakışlar Hz. Ali'nin üzerinde yoğunlaştı. Hatta Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, Hz. Ali'nin yanına giderek ona dediler ki: "Biz zannediyoruz ki Resûlullah, Fâtıma'yı senin için bekletiyor. Git,

Fâtıma'ya talip ol. Allah bilir ama Resûlullah sana evet diyecektir."

Hz. Ali ise bu teklif karşısında: "Benim durumum evlenmeye müsait değil. Evlenmek için hiçbir şeyim yok ki." demişti. Bu sözler üzerine Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer fakirliğin evliliğe engel olmadığını, durumundan Resûlullah'ın (sas) da haberdar olduğunu ve seni beklediğine göre bir bildiğinin olduğunu söylediler. Daha sonra ensârdan da bazıları Hz. Ali'yi bu konuda teşvik etti ama Hz. Ali bu iş için Efendimiz'in (sas) huzuruna çıkmaya bir türlü cesaret edemedi. Bir gün Hz. Ali'nin de içlerinde bulunduğu bir mecliste Efendimiz (sas) sahâbeye bir şeyler anlatıyordu. Sözün bir yerinde Efendimiz (sas) Hz. Ali'ye hitaben diyordu ki: "**Ey Ali! Üç şeyi geciktirme: Vakti geldiğinde namazı kılmayı, hazır olduğunda cenazeyi defnetmeyi, dengini bulduğunda evlenmeyi.**" [Tirmizî, "Salat", 13; Tirmizî, "Cenaiz", 73] Cevâmîü'l-kelîm olan Efendimiz (sas): "Gel benim kızımı iste." demez. Talep etmenin, talip olmanın da bir ahlâkı vardır. Burada Resûlullah (sas) Hz. Ali'yi huzuruna da çağırabilirdi ama böyle yapmıyor. Efendimiz (sas), Hz. Ali'nin evlilik meselesini gündemine almasını böyle yansıtıyordu. Hz. Ali de alacağını alıyor. Sahâbîler de bunu duyduğu için ısrar etmeye devam ediyor ve Hz. Ali bir gün Efendimiz'in (sas) huzuruna bu iş için geliyor. Devamını Hz. Ali'den dinleyelim:

"Yıllardır Resûlullah'ın (sas) yanında olmama, onun ellerinde yetişmeme ve evine çok rahat girip çıkmama rağmen Fâtıma'yı istediğim gün Resûlullah'ın (sas) huzuruna çıktığım anda dilim tutuldu ve heybetine bakar bakmaz konuşmaya mecalim kalmadı. Resûlullah: **'Nasılsın?'** diye sorduğunda çok zor cevap verebildim. **'Neden geldin?'** dedi. Söyleyecek bir söz bulamadım. Baktı ki Resûlullah ben çok zorlanıyorum: **'Herhâlde sen Fâtıma'yı istemeye geldin?'** dedi. Evet, dercesine utana utana başımı eğdim. Ben bunu yapar yapmaz Resûlullah ayağa kalktı ve **'Merhaba, hoş geldin.'** diyerek yanımdan çıkıp Fâtıma'nın yanına gitti. Dakikalarca bekledim, Resûlullah gelmedi. Dışarı çıktım. Dışarıda arkadaşlarım bekliyordu. 'Ali ne oldu?' diye sorduklarında onlara durumu anlattım."

Sahâbîler bunun üzerine Hz. Ali'yi tebrik edip: "Eğer Resûlullah sana karşı da olumsuz bir şey söyleyecek olsaydı diyeceği şey

belliydi. Resûlullah'ın gönlündeki senmişsin." dedi ve neticede yeryüzünün en güzel evlerinden biri, cennet evlerinden bir ev bu hâdisenin üzerine kurulmuş oldu. Bu rivayet bize çok şey söyler ama özellikle şunu dikkatimize sunar: "*Nikâhta keramet vardır. Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile hareket et ve sonrasını Allah'a bırak. Allah da sana cennetin şubesi olacak evler nasip eylesin.*"

Resûlullah (sas), sahâbeye şöyle bir tavsiyede bulunuyor: **"Namazlarınızın bir kısmını evlerinizde kılın. Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz."** [Buhârî, "Salât", 52, "Teheccüd", 37; Müslim, "Müsâfirîn", 208, 209] Evin cennet parçasından bir parça olabilmesi için Resûlullah (sas) namazı nazara verdi. Beş vakit namazın cemaatle kılındığı bir Medine'den bahsediyoruz. Hatta Resûlullah'ın (sas) namaza gelmeyenlere karşı farklı bir tavrı var: **"Canımı gücü ve kudretiyle elinde tutan Allah'a yemin ederek söylüyorum! İçimden öyle geçiyor ki odun toplamayı emredeyim, odun yığılsın. Sonra namazı emredeyim, ezan okunsun. Daha sonra bir adama cemaate imam olmasını emredeyim. En sonunda cemaate gelmeyen adamlara gidip onlar içindeyken evlerini yakayım."** [Buhârî, "Ahkâm", 53] diyor. Böyle diyen bir Peygamber: **"Namazlarınızın bir kısmını evlerinizde kılın, oraları kabirlere çevirmeyiniz."** diye de tavsiyede bulunuyor. Yine Efendimiz (sas) başka bir rivayette şöyle buyuruyor: "**Evlerinizi kabirlere çevirmeyin. Şüphesiz şeytan, içinde Bakara Sûresi okunan evden kaçar."** [Müslim, "Müsâfirîn", 212; Tirmizî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 2] Bu rivayette ise içinde Kur'ân okunan evlere dikkat çekildi. Aslında cennetin şubesi olmanın kodlarını buradan yakalıyoruz. Eğer bir evde namaz ve Kur'ân varsa çok şey vardır fakat iki şeye daha fazla dikkat çekeceğiz: Teslimiyet ve vefa. Bu dört tane kelimeyi unutmayalım: *Kur'ân, namaz, teslimiyet ve vefa.* Efendimiz (sas) **"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin."** uyarısını yaptığı gibi şu uyarıyı da yapıyor: **"Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçe yahut cehennem çukurlarından bir çukurdur."** [Tirmizî, "Kıyâmet", 26] Oradaki akıbeti Allah bilir ancak insan bunu test edebilir. Eğer evler cehennem çukurlarından bir çukursa işimiz zordur. Dolayısıyla Efendimiz (sas) cennetin şubesi olabilecek evler adına bize mesajlar veriyor. Şimdi meseleyi bu çerçevede daha iyi

anlayabilmemiz için örneklendirelim:

1. Namaz Evi

Bir mümin için namazdan daha normal ne olabilir? Burada özellikle namaza vurgu yapılmasının sebebi ise verdiği mesajdan dolayıdır. Namaz evine örnek olarak Kur'ân'da bahsi en çok geçen peygamberden örnek vereceğiz: Hz. Mûsâ. Hz. Mûsâ, Kur'ân'ın 34 sûresinde tam 136 farklı yerde anlatılmaktadır. Onun hayatını bize anlatan Kur'ân âyetleri, Benî İsrail'e ait çok önemli bilgileri de bizlerle paylaşır ancak Hz. Mûsâ'nın üzerinde meselemizi yoğunlaştırırsak Hz. Mûsâ'nın sandıkla başlayan bir hikayesi vardır. Kur'ân; Firavun'un sarayına gelmesi ve Yûsuf gibi Firavun'un sarayında yetişmesinden söze devam eder. O yıllara ait ufak tefek bazı önemli bilgileri de nazarımıza verir. O günlerde eliyle işlediği bir kaza ve bu kazanın neticesinde Mısır'ı terk etmesi; oradan Medyen'e doğru gelmesi ve Medyen'de Şuayb'ın (as) mektebine talebe olması ve Şuayb'ın kızıyla evlenmesi; geriye doğru dönerken Sînâ Dağı'nda peygamberlik vazifesi alması; sonra abisi Harun'a ve annesine kavuşması; abisi Harun (as) ile birlikte Firavun'un karşısında bağırıp çağırarak değil güzel ve ince söz söyleyerek hakkı söylemesi; söyleneceklerin söylenmesi üzerine Firavun'un gadaplanması ve Firavun ile mücadelenin başlanması; hakkın sesini kısmak için Firavun'un başlattığı mücadelede Mûsâ'nın (as) hakka yaraşır biçimde ortaya koyduğu duruş aktarılarak mesele Firavun'un Hakk'ın sesini kısamaması noktasına geliyor. Firavun, Mûsâ'nın (as) itibarını düşürmek için sihirbazlarını çağırarak bir şey yapmaya karar veriyor ama bakalım ne oluyor?

Firavun'un sihirbazları insanların huzurunda göz yanıltması ve el çabukluğuyla bir şeyler yapıyor. İnsanlar bunları şaşkınlıkla izliyor. Sıra Hz. Mûsâ'ya gelince elindeki asayı atıyor, asa kocaman bir yılana dönüşüyor ve onların bütün sihirlerini yutuyor. Sihirbazlar bunun sihir olmadığını çok iyi bildiği için: "آمَنَّا بِرَبِّ هٰرُونَ وَمُوسٰى / ***Bizler Harun'un ve Mûsâ'nın Rabbine iman ettik!***" [Tâhâ, 20/70] diyerek iman ediyor. Firavun şöyle çıkışıyor: ***"Ben size izin vermeden ona inandınız öyle mi? Anlaşılıyor ki o size***

sihri öğreten büyüğünüzdür. Ama ahdim olsun ben de sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve sizi hurma dallarına asacağım! Böylece hangimizin cezasının daha şiddetli ve kalıcı olduğunu anlayacaksınız!" [Tâhâ, 20/71]

Çağdaş Firavunların Mısır Firavunu'ndan farkı var mı? Allah'a imanı dahi kendi izninin altında görüyor.

Firavun ne derse desin sihirbazların o andaki istikametine en ufak bir gölge düşmüyor. Allah, sihirbazları Hz. Mûsâ'nın sahâbîleri kılmıştır. İman üzere bir istikametleri var. Hiçbir tehdide kapılmadan, vadedilen çok önemli şeylere rağmen iman ediyorlar. Adlarını bilmiyoruz ama ortaya konulan kamet; aynı Ebû Bekir'in, Ömer'in, Osman'ın ve Ali'nin (r.anhum) kametidir.

Firavun o anda sinirleniyor ve mesele daha da farklı bir noktaya geliyor. Yunus Sûresi 87. âyet olanları şöyle aktarır: **"Biz de Mûsâ ve kardeşine: 'Kavminiz için Mısır'da evler hazırlayın ve evlerinizi namaz kılınacak yerler yapın, namazlarınızı da dosdoğru kılın. (Ey Mûsâ!) Müminleri müjdele!' diye vahyettik."** Allah onların önünde denizi ikiye yardı ve Firavun adeta kendi eliyle sonunu hazırlayarak yok olup gitti.

Peki bu hâdisenin bize verdiği mesaj nedir? *"Zulüm ne kadar artarsa artsın, Firavun sokağınıza caddenize ne kadar hakim olursa olsun; yapacağınız bir iş var ve işi başlatacağınız yer de belli: Oraları namaz evi olarak edinip namazı dosdoğru ikame ederseniz müjdeye nail olabilecek işlerin neticesine varacaksınız."* Namaz evlerinin verdiği mesaj tek cümleyle şudur: Bahane yok! Bahane olsaydı Benî İsrail'e olurdu. O kadar zulme rağmen birtakım evler namazgah olmuş, o evlerden Mûsâlar ve Harunlar yetişmiş ve o evlerden yetişenler Firavun ve adamlarını denizde boğmuşlarsa hiçbir bahane yok! Allah senden bahaneye sığınmanı değil, evlerini namaz evi olarak edinmeni istiyor!

2. Kur'ân Evi

Bu başlık altında Peygamberimizin (sas) evinden bahsedeceğiz. "Peygamberin evinde Kur'ân okunmasından daha doğal ne olabilir?" diye sorabilirsiniz. Aslında doğal olan bu ancak biz kendi hâlimize bakınca anormal olanın biz olduğunu anlıyoruz. Ahzab Sûresi'nin 22-34. âyetlerini dinç bir zihinle okuyalım. Bu âyetler

bize çok önemli bir bilgi veriyor. Zemini bir hatırlayalım: Medine'nin geçim standartları biraz artmış, annelerimiz de Medine'de yaşıyor ve komşularının rahat bir hayat sürdüklerini görüyorlar. Allah Resûlü'nden dünyalık bazı taleplerde bulunuyorlar. Peygamber'den önce Allah cevap veriyor: ***"Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti hatırlayın. Şüphesiz Allah, her şeyin iç yüzünü bilendir ve her şeyden haberi olandır."*** [Ahzab, 33/34] Altını çizerek söylüyoruz: İmam Şafiî'nin dediği gibi burada geçen hikmet; sünnettir, Efendimiz'in (sas) fiili uygulamalarıdır. Rabbimiz annelerimize adeta: "Okunan âyetleri, o âyetlerin pratik karşılığı olan sünneti hatırlayın. Kendinizi o âyetlere muhatap sayın ve 'Bize ne?' demeyin. Bizatihi kendi üzerinize alarak gereğini yerine getirin." diyor. Din adına konuşuyorsun, hocasın ya da ticaret erbabısın, muallimsin, talebesin... Ne yaparsan yap, ne kadar meşguliyetin olursa olsun; evinde Allah'ın kitabının okunacağı ve âyetlerinin hayata nasıl aktarılacağının anlamı olan sünnetin öğretileceği bir zemin olsun. Bu bize evimizin cennet şubesi olmasının yolunu gösteriyor.

İstediğimiz kadar dışarıda meşguliyetimiz olsun; eğer evimizde Kur'ân ve Efendimiz'in (sas) sünneti ile münasebetimiz yoksa kusura bakmayalım ama mum gibi oluruz, yani etrafımızı ışıldatırız ama kendimize bir faydamız olmaz. Âyetler de bize bunu söylüyor.

Özellikle bu durumun hocaların ailelerinde çok daha farklı olmasının en büyük sebebi budur. Dışarıya inanılmaz enerji harcanıyor ama evin içine gelindiğinde sıkıntılar var. Oraya bir şey yansıtılmadığı için dört dörtlük insanın elinde yetişen çocuklarda arızalar oluyor. Zor bir imtihandır. Allah hepimize yardım etsin. Uyarıyı Rabbimiz yapıyor.

Peygamber evinden bir örnek verelim. Ümmü Seleme validemiz bir gün tam saçlarını yıkayacağı sırada Hz. Peygamber'in sesini işitti. Efendimiz (sas) minbere çıkmış: **"Ey insanlar!"** diye sesleniyordu. Ümmü Seleme (r.anhâ) bu iki kelimeyi duyar duymaz sarsıldı. O anda yanında bulunan hizmetli hanım, Ümmü Seleme'yi durdurmaya çalıştı. Neden böyle yaptığını öğrenmek istedi. Ama Ümmü Seleme elindekileri. Elindekileri bir tarafa atıp mescide doğru koşmaya başladı. Bir yandan koşuyor, bir yandan da kendi

kendine şöyle söyleniyordu: "Biz insan değil miyiz!"

İşte Kur'ân'ın yetiştirdiği cemaat budur. Evde Kur'ân okunursa olacak olan budur. Hayatta bir bütünlük olursa ortaya çıkan netice budur. Sahâbenin Resûlullah'a (sas) olan teslimiyeti bizde hayranlık uyandırıyor. Çünkü sahâbe, Peygamber'in evinden bunu görmüştür. Efendimiz'in (sas), hepsi farklı kabilelerden olmak üzere birçok eşi olmuş. Farklı aile ve kabilelerden olan annelerimiz; Resûlullah'ın (sas) hayatında ilim-amel, söylem-amel bütünlüğünü gördükleri ve o mübarek dudaktan çıkan her şeye kayıtsız şartsız teslim oldukları için Resûlullah'a hayran kalıp Medine'de onun (sas) etrafında deveran olmuşlardı. Medine ehli de adeta: "Eğer annelerimiz böyleyse bize düşen de bunu yapmaktır." diyor. Kur'ân evi bize bunları söylüyor. Kur'ân evinin bize verdiği en önemli mesaj: *"Meşguliyetin ne kadar büyük olursa olsun; kendi evinde Kur'ân okumalı, hikmeti talim etmelisin."* Verdiği asıl mesaj ise: *"Asla bahane yok!"*

3. Teslimiyet Evi

Burada örnek olarak bir teslimiyet kahramanı Ümmü Süleym'i (r.anhâ) dikkatlerinize vereceğiz. Asıl adı Gumeysâ bint Milhân olan Ümmü Süleym, Enes b. Mâlik'in (ra) annesidir. Müslüman oldukları için kocası Mâlik b. Nadr onları terk etmiştir. Dul kalan Ümmü Süleym ile Medine'deki bazı erkekler evlenmek istemişti. Evlenmek isteyenlerden biri de Ebû Talha'dır. Ümmü Süleym'e talip olmak için geldi ancak bu sıralarda Ebû Talha Müslüman değildi. Bundan dolayı Ümmü Süleym ona olumsuz cevap verdi. Ebû Talha ısrar edince Ümmü Süleym şöyle dedi: *"Ebû Talha! Vallahi sen reddedilmeyecek bir erkeksin. Benim kocam beni Müslüman olduğum için terk etti. Sen de benim kapıma müşrik olarak geliyorsun. Ben bir müşrikle evlenemem. Eğer Müslüman olup gelirsen senden tek bir dinar ve tek bir dirhem mehir istemeden senin hanımın olacağım. Ebû Talha! Sen akıllı bir adamsın. Tahtadan taştan yapılan putlara nasıl tazim edersin? Düşünsene ağacın bir parçasıyla put yapıp önünde tazim ediyorsun, bir parçasını da yakıyorsun?"*

Ebû Talha derin bir şok yaşadı. Alacağını almış ve oradan çıkmıştı. Düşüne düşüne Mus'ab b. Umeyr'in yanına gidip iman etti. Tekrar Ümmü Süleym'e gidip: "İman ettim ve sana talibim"

dedi. Ümmü Süleym de: *"Benim mehrim senin İslâm'ındır."* diyerek Ebû Talha'nın evlilik teklifini kabul etti. Araplarda atasözü gibi meşhur olan bir söz vardır: *"Ümmü Süleym'in mehrinden daha hayırlı bir mehir yoktur."*

İleride Resûlullah (sas), Ebû Talha için **"Bin savaşçıya bedel"** diyecektir. Ümmü Süleym, bin savaşçıya bedel olan bu insanın imanına vesile olan şahsiyettir. Çok güzel bir evlilikleri oluyor. Allah onlara Ebû Umeyr isminde bir evlat nasip ediyor. Ebû Umeyr ise Resûlullah'ın (sas), kuşu öldüğü için evine taziyeye gidip neşelenmesini sağladığı çocuk sahâbîdir.

Aradan bir müddet geçtikten sonra Ebû Umeyr hastalanıp yatağa düştü. O günlerde de Ebû Talha Medine dışındaydı. Ebû Talha eve döndüğü gece Ebû Umeyr vefat etmişti. Ümmü Süleym, kocası Ebû Talha uzun yoldan geldiği için Ebû Umeyr'in vefatını gece söylemenin anlamı olmadığını düşünerek kocasına bu üzücü haberi sabah namazında vermeye karar verdi. Bir ara Ebû Talha, Ebû Umeyr'in durumunu sorunca Ümmü Süleym tevriye yaparak: "O, şimdi eskisinden daha sakin." dedi. Yemek ikram edildi, sofra kuruldu. Sabah, Bilal'in sesi duyulmadan hemen önce ikisi de ayaktaydı. Ağlamamak için kendisini zor tutan Ümmü Süleym, teslimiyet noktasında çok önemli bir duruş sergiliyordu. Ümmü Süleym: "Ey Ebû Talha! Falanca aileyi gördün mü? Kullanmaları için verdiğim emaneti geri almaya gittiğimde ağırlarına geldi. Vermek istemediler." dedi. Hz. Ebû Talha: "Öyle şey olur mu? Hiç de iyi yapmamışlar!" cevabını verdi. Bunun üzerine Ümmü Süleym: "Şunu bil ki Allah emanetini bizden aldı. Ebû Umeyr vefat etti." dedi. Ebû Talha: "Nasıl böyle bir şey olur? Neden söylemedin?" diye öfkelenirken ezan için Bilal'in sesi duyulunca namaza gitti. Namaz kılındı. Ebû Talha, Resûlullah'ın huzuruna gelip: "Ya Resûlullah! Sevdiğin Ebû Umeyr öldü." diyerek Ümmü Süleym ile başından geçen hadiseyi anlattı. Efendimiz (sas) ise: **"Allah gecenizi mübarek kılsın ey Ebû Talha! Allah Ümmü Süleym'e de rahmet etsin. Çok iyi bir iş yapmış. Gerçek manada memnun olacağın bir şekilde sana muamelede bulunarak o gecenizin bereketlenmesine vesile olmuş."** buyurdu. O günün sabahında Resûlullah (sas), Ebû Umeyr'i kendi elleriyle defnetmiştir.

O gece Ümmü Süleym hamile kaldı. Bu çocuk Resûlullah'ın (sas) duasıyla doğacaktı. Doğar doğmaz da Enes b. Mâlik'in (ra) kucağına verilip Resûlullah'a gönderilmiştir. Allah Resûlü yeni doğan bu çocuğu kucağına alıp Abdullah ismini vermiş; sağ kulağına ezanı, sol kulağına kameti bizzat Resûlullah (sas) okumuştur. Sonra tahnik dediğimiz hurmayı ıslatıp bebeğin ağzına sürmüş, hatta Abdullah iştahla hurmayı emmeye başlayınca: **"Bak Medineli çocuk ne güzel de hurmayı emiyor."** diyerek onu takdir etmiştir. O çocuk büyüdü ve Allah, o çocuğa on erkek evlat nasip etti ki; hepsi âlim, fakih ve muhaddis olarak yetişti. Birinin ismi de İshak b. Abdullah b. Ebî Talha... Böyle bir yiğit ve böyle bir netice... [Müslim, "Fezâ'ilü's-sahâbe", 107; İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 431-434]

Ümmü Süleym'i anlattığım bir toplantıdan yaklaşık bir ay geçtikten sonra kaç yaşlarında olduğunu bilmediğim bir kızımız bana: "Benim annem de Ümmü Süleym gibi..." diye başlayan bir bir mesaj yazmış. Çok merak ettim ve devamını okumaya başladım: "Hocam biz dört kız kardeşiz. Bizden sonra Allah bize erkek kardeş verdi. Erkek kardeşimiz dört beş yaşlarındayken babam silahını temizlerken silah ateşlendi ve o erkek kardeşim orada vuruldu. Yaralı bir biçimde hastaneye götürüldü. Hepimiz çok farklı hâldeydik. Bir umutla doktordan gelecek haberi bekledik ve doktor, kardeşimizin vefat ettiğini haber verdi. Babam o anda yıkıldı ve hemen anneme baktım. Gözyaşlarını sildi, metanetle babamın yanına geldi. *'Ayağa kalk ve sakın kadere itiraz etme! Allah verdi, Allah aldı. Bizim söyleyecek hiçbir şeyimiz yok. Kadere rıza bize düşen bir iştir.'* dedi. Benim annem Ümmü Süleym gibi mi hocam?" diye soruyordu mesajın sonunda. Ümmü Süleymlik bu işte. Demek ki sadece hikaye anlatmamışız, demek bir kez daha olabilecek şeyler anlatıyormuşuz, demek ki sahâbenin ortaya koyduğu iş 6. asırda olmuş bitmiş bir şey değil. Şartlar değişse de aynı duruş aynı şekilde devam ediyor. Allah sayılarını artırsın.

Teslimiyet evinin bize verdiği mesaj: *"Teslimiyeti kendine azık olarak edinirsen senin evin cennet bahçelerinden bir bahçedir. O hâlde bahane yok!"*

4. Vefa Evi

Asr-ı Saâdet'te vefa adına örnek çoktur. Bu konudaki örneğimiz

çok farklı bir yerden olsun. 13 yıl boyunca Resûlullah'a (sas) en çok düşman olan zât kimdi? Ebû Cehil. Vefa evine Ebû Cehil'den örnek vereceğim.

İslâm'ın en güzel yönü; insanı geliştirme ve yükseltme potansiyeline sahip olmasıdır. Bugün dünyayı yönetenler Müslümanlardan değil, İslâm'ın bu potansiyelinden korkuyor ve: "Bu insanlar bir gün eğer asli kaynaklarına irca ederse, bir gün tekrar Kur'ân'a döner tekrardan sünnetin ruhuyla dirilirlerse tarihte yapmış olduklarını bir kez daha yaparlar." diyorlar. Bu örneği bunun için veriyorum. Ebû Cehil, 13 yıl boyunca oğlu İkrime ile birlikte Resûlullah'a (sas) düşmanlıkta zirve iki isim oldu. Aradan iki yıl geçtikten sonra Resûlullah (sas) Bedir'e geldiği zaman Ebû Cehil de Bedir'de ve hayatının son demlerini yaşamaktaydı. İkrime, o güne kadar düşmanlığı bir ise o günden sonra bine çıkarıyor. Resûlullah'a (sas) karşı nefretinin boyutunu söylememiz bile imkânsız. Onun (sas) adının anılmasına dahi tahammül edemiyor.

İkrime, Hâlid b. Velîd ile beraber Uhud'un meydanına da gelmişti ve hatta Müslümanları mağlup eden süvari birliğinin başındaki iki isimden biriydi. Bir noktadan sonra Hâlid b. Velîd, Amr b. Âs ve niceleri gelip iman ile şereflenmişti. Hicretin sekizinci yılında Resûlullah (sas) on bin asker ile Mekke'de. İkrime hâlen gelmemişti. Efendimiz (sas), 10.000 askerle Mekke'yi kuşatıp kansız fethi gerçekleştirdiği zaman Bilal, ezan okumak için Kâbe'nin damına çıktığında İkrime: "Buraya da Muhammed hakim oldu. Artık buralarda kalınmaz. Bir dakika dahi burada duramam." diyerek hanımının ısrarına rağmen Mekke'yi terk edip Yemen'e doğru yola çıktı. Aradan bir müddet geçmiş, hanımı Ümmü Hakîm Resûlullah'ın huzuruna gelmişti. Onda da müthiş bir korku vardı. Efendimiz'in (sas) huzuruna getirilince Efendimiz (sas), geçmişe dair hiçbir şeyi hatırlatmayıp iman noktasında telkinde bulununca yüreğinde sakladığı tüm önyargıları silip atarak iman etti.

Ümmü Hakîm (r.anhâ), iman ettikten sonra Efendimiz'e (sas): "Ya Resûlullah! Amcanın oğlu İkrime, sen ona kötü şeyler yaparsın korkusuyla Yemen'e gitti. Onun arkasından gitsem ve onu ikna edip Mekke'ye getirsem sen ona eman verir misin?" diye sordu. Resûlullah (sas) ise: **"Eman veririm. Git, al gel."** dedi. Ümmü

Hakîm kadın başına Yemen'e gitmese ona herhangi bir sorumluluk yoktur ancak imanın mutluluğunu yüreğinde öyle hissetti ki, vefa gereği kocasının da bu mutluluğu tatmasını istedi. Ümmü Hakîm'i karşısında gören İkrime şaşırmıştı. Ümmü Hakîm, İkrime'ye: "Resûlullah'a şimdiye kadar boş yere düşman olmuşuz. Ben iman ettim. Resûlullah bana geçmişse dair hiçbir şey sormadı. Ben de senin adına ondan eman aldım." diyerek başından geçen hadiseleri anlattı. Ümmü Hakîm yalvara yalvara İkrime'yi ikna etti ve birlikte Resûlullah'a (sas) geldiler. Onların karşıdan geldiğini gören Resûlullah (sas) ashabına şöyle buyurdu: **"İkrime b. Ebî Cehil yanınıza mümin ve muhacir olarak geliyor. Sakın onun babasına sövmeyin, kötü söz söylemeyin! Çünkü ölmüş kimse hakkında söylenen kötü söz, ölüye ulaşmadığı gibi diriye de eziyet verir."**

Bu nasıl bir nezaket, nasıl bir zerafet, nasıl bir merhamet ve şu anda Müslümanlar olarak bundan ne kadar uzağız? Ebû Cehil'e bile söz söylettirmeyen bir peygamber var karşımızda. Peygamber'e ümmet olma iddiasında olan bizler; bırakın Ebû Cehil'i, mümin kardeşlerimize neler neler söylüyor ve haklarında neler neler yazıyoruz? Resûlullah'ın (sas) uyarısı budur işte. İkrime dönüşünü kendisi bize şöyle anlatıyor:

"Korka korka Resûlullah'a (sas) doğru yürüyorum. Aramızdaki mesafe azaldı. Allah Resûlü bana: **'Merhaben Ya Rakîbe'l-Muhacir/ Sana selam olsun ey hicret süvarisi!'** dedi." [Tirmizî, "İsti'zan ve Adab", 34] Bu selamı duyunca İkrime'nin ne hâle geldiğini siz düşünün. Gönüller böyle fethedilidi. Resûlullah (sas) onlara merhameti ve şefkatiyle el uzattığı için onlar zirveye çıktı. Resûlullah'ın önüne oturup: "Ya Resûlullah neler yaptığımı biliyorsun." dediğinde Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Sus! İslâm, önceye bakmaz. Aslolan bundan sonrasıdır."** İkrime (ra) böylece iman etti ve: *"Allah Resûlü ve müminler şahit olsun ki bugüne kadar İslâm'ın aleyhinde ne kadar çalıştıysam bundan sonra da İslâm'ın lehine o kadar çalışacağım."* diyerek bir söz verdi. İkrime (ra) gibi bir insanın imanına vesile olan Ümmü Hakîm'e (r.anhâ), tarih de biz de çok şey borçluyuz.

Hz. Ebû Bekir döneminde İslâm ordusu, adeta o günün Bedir'i sayılan Yermük Savaşı için Yermük meydanındadır. İkrime ve oğlu

Amr (r.anhumâ) da bu ordunun içerisindedir. Baba-oğul kahramanca savaştı ve yaralandırlar. İkisi de ordunun komutanı Hâlid b. Velîd'in (ra) çadırına taşındı. Hâlid ikisini de çok sevdiği için İkrime'yi bir dizine Amr'ı bir dizine koydu ve: *"İkrime! Hatırlıyor musun o günleri? Allah bize imanı nasip etti, beraber imanın yolundayız ve sen şimdi şehâdete yürüyorsun."* Hâlid'in "Şehâdete yürüyorsun" dediği anda İkrime'nin hanımı Ümmü Hakîm bir feryat çekti. İkrime ise: "Ümmü Hakîm! Sus ve bekle! Allah bana zaferi nasip etmedikçe canımı almayacak!" dedi. Aradan bir müddet geçtikten sonra bir asker Hâlid'e gelip: "Müjde Hâlid! Allah bize zaferi nasip etti." dedi. Bu anda İkrime: "Hâlid! Beni ne olur ayağa kaldır!" diye ricada bulundu. Hâlid, İkrime'yi ayağa kaldırır kaldırmaz İkrime'nin ağzından şu kelimeler döküldü: *"Ya Resûlullah! Rakibe'l-Muhacir sözünü tuttu mu? Sana verdiği sözü yerine getirdi mi?"* Resûlullah'ın (sas) ona ne dediğini bilmiyoruz ancak bu sözler İkrime'nin (ra) son sözleridir. Oğlu Amr ile birlikte orada şehit olarak bu dünyadan ayrıldılar.

Vefa evi bize vefa öğretiyor. Ümmü Hakîm annemizin bu tavrı bizlere çok şey söylüyor. Kocan İkrime olsa, evi terk edip gitse, seni tek başına bıraksa sen iman edip kurtuldun ve kurtarma adına da büyük bir dert edindin. Yollara düştün, İkrime'yi getirme gayreti içinde oldun. İkrime'yi iman için getirdin ve vefa evinin temsiliyet kahramanı oldun.

Dört Evin Verdiği Mesaj

"Bahane yok!" Dört evin de bize verdiği mesaj budur. Hiçbir şey söylemeye hakkımız yok. Gelin, beraberce bir muhasebe yapalım. Sokağımız, caddemiz, okulumuz, televizyonumuz olumsuz. Ben de sizin içinizdeyim ve şartları biliyorum ama Benî İsrail'in çektiği sıkıntının ne kadarını çekiyoruz? O kadar sıkıntı içerisinde evlerini kıblegâh edindiler, evleri namazgâh oldu, namazın başının dik tutulduğu evler oldu, namaza çağrı yapıldığında "Lebbeyk ya Rab!" diyerek ayağa kalkan anne ve babaların evleri oldu. Evleri böyle olduğu için de bahanelere sarılmadılar. Zulmün artmasına takılmadan evlerini İslâm'ın evi yapma gayreti içerisinde oldular ve o namaz evi cennet bahçelerinden bir bahçe oldu.

Ne kadar işimiz olursa olsun, âlemlere rahmet olarak gönderilen

bir peygamberden daha fazla mı işimiz var? O (sas) evinde Kur'ân okuyor, hikmeti de talim ediyordu. Biz hemen "Zaman yok, imkân yok, şu yok, bu yok" diyerek bahanelere sarılıyoruz. Zamanımızın olmadığını kabul edip bir muhasebe yapalım ve 24 saatimize bakalım: Bir günde kaç tane Müslüman'ın gıybetini yaptık? Bir günde kaç saat televizyon seyrettik? Bir günde kaç saat internette zamanımızı geçirip durduk? Demek ki zaman varmış ve zamana suç atmaya gerek yokmuş.

Başına gelen musibet ne kadar ağır olursa olsun, bir insanın karşılaşacağı en büyük imtihan evlatla olan imtihandır. Resûlullah (sas) da bir baba olarak altı evladını kendi eliyle toprağa vermiştir. Kadere rıza gösterip teslimiyet noktasında ortaya bir kamet koyarak gerekli adımı atsan hiçbir şeyi ileri süremezsin. Yine bahane yok. Teslimiyet evi de bizlere bunu söyledi.

Beş sene, on sene, on beş sene aynı yastığa baş koydunuz. Bir gün geldi şeytan aranıza fitne soktu. Aklına hemen başka şeyler geldi. Aklına getireceğin şey yaşadığınız iyi ve güzel şeyler olmalıdır. Bu şekilde şeytanın telkinlerine kapıyı kapatacaksın. Bahane yok, Allah yolunda gayret var, Allah'ı memnun etme adına atılacak adımlar var. Rabbim hepimize böyle evler nasip eylesin. Evlerimizi namazın, Kur'ân'ın ve hikmetin hakim olduğu evler etsin.

3.
İbret Alınacak Evler

Rabbimiz bize razı olacağı bir hayatı yaşamamız adına rehberimiz ve örneğimiz olan Efendimiz'den (sas) ve onun mübarek ellerinde yetişen sahâbe neslinden istifade etmemize imkân sağlar. 14 asır önce yaşanmış ve 14 asır boyunca İslâm toplumu tarafından istifade edilmiş hayatlar... Dünya döndükçe de bu istifade mümkün olacaktır. İstikbalimizi köklerimizde arama ve dertlerimize derman olarak o güzel nesle müracaat etme zorunluluğumuz; rıza makamını elde etmiş, yaşadıkları hayatla Allah'ın razı ve memnun olduğu o nesle her an müracaat etme vazifemiz vardır.

Burada bir rivayet nakledeceğiz ancak önce bu rivayetin üç muhatap çevresinin olduğunu size hatırlatmak isterim çünkü bazı rivayetleri değerlendirirken "Bu bizimle alakalı değil, başkalarıyla alakalı." gibi bir hâle girebiliyoruz. Bu durumdaki kimseleri Tercümânü'l-Kur'ân olan İbn Abbâs (ra) çok sert bir tepki verir. Bir gün bir grup gencin Maide Sûresi'nin 45. âyetten sonrasını okuduklarına şahit olur. Gençlerin: "Bu âyetler Ehl-i Kitap ile alakalıdır." dediğini duyan İbn Abbas çok sinirlenir ve şöyle der: *"Ey Müslümanlar, siz ne akıllı adamlarsınız! Allah'ın kitabında ne kadar tatlı mesaj varsa size, ne kadar acı varsa Ehl-i Kitap için öyle mi? Vallahi, bu kitabın kapakları arasında bulunan her âyet bizedir."*

Her bir âyete kendimizi muhatap saydığımız zaman ancak o âyetten istifade edebiliriz. Yoksa şu âyetler Yahudiler için, şu âyetler Hristiyanlar için, şu âyetler münafıklar için, şu cennet âyetleri de biz Müslümanlar için deyip meseleye böyle bakarsak yanlış yapmış oluruz. Kur'ân'da ne varsa hepsi bizim içindir. Allah'ın kitabına konmuş her hitaba muhatapsak *"Lebbeyk ya Rab"*

deyip icabet etmeliyiz. Efendimiz'in (sas) de her uyarısına, uygulamasına ve açıklamasına kendimizi muhatap saymak durumundayız.

Nakledeceğimiz rivayetin 3 muhatap çevresi vardır.

1. Evlenecek yaşa gelmiş olmasına ve üzerinde söz sahibi olanlar "Evlen!" demesine rağmen bahaneler üreten gençler.

2. Evinde evlenecek genç olmasına rağmen çocuklarını anlamayan anne ve babalar.

3. Evlenmeye muktedir olmasına rağmen durumu olmayan gençlere karşı sorumluluğu bulunan İslâm cemaati.

Rebîa b. Kâ'b el-Eslemî (ra), rivayetimizin kahramanıdır. Medine'ye ne zaman geldiğini bilmiyoruz ancak hicretin beşinci yılından sonra Eslem Kabilesi'nin fertleri Medine'ye gelmişlerdi.

O büyük insanın Resûlullah (sas) ile çok farklı bir bağı vardır. Onu (sas) tanıdıkça seven ve her anını Efendimiz (sas) ile geçirmek isteyen 20 yaşlarında biriydi. Efendimiz'in (sas) hanesinin önünde oturup o (sas) teheccüd namazına kalktığı zaman onun hizmetini yapabilmek için orada uykusuyla savaşır; bazen uykusuna galip gelir kalkar hizmet eder, bazen uykusuna galip gelemez orada uyuyakalırdı. Ebû Dâvûd rivayetinde haber verildiğine göre kendisi: "Bazen Resûlullah (sas) çıksın hizmet edeyim diye bekliyorum ancak Efendimiz (sas) 'Allahu Ekber' deyip namaza durduğu zaman uyanıyorum." diyerek hâlini bize tasvir eder.

Asıl anlatacağım bu değil ama Rebîa b. Kâ'b'ı daha iyi tanıyabilmemiz için Müslim'de geçen bir rivayeti daha aktaralım:

Rebîa b. Kâ'b (ra), bir gün Efendimiz (sas) haneden çıkar çıkmaz hemen önüne doğru koşar: "Ya Resûlullah! Bu gece sana hizmet edeceğim." der. Rebîa b. Kâ'b (ra) çok büyük bir iştiyakla söylediği için Efendimiz (sas), Rebîa'nın isteğini kırmaz. Hemen Efendimiz'in (sas) abdest suyunu getirir. Güzelce hizmet eder. Ondaki aşkı, heyecanı ve sevdayı gören Efendimiz (sas), Rebîa'ya şöyle buyurur: **"Dile benden ne dilersen! Allah'a senin için dua edeyim."** İki rivayet var. Rivayetlerden birinde Rebîa b. Kâ'b'ın heyecandan dili tutulur. Efendimiz'den (sas) düşünmek için müsaade ister. İkinci rivayet göre ise Rebîa b. Kâ'b şöyle der: *"Cennette seninle beraber olmayı isterim."* Bunun üzerine Efendimiz (sas) şöyle buyurur: **"Öyleyse çok namaz kılıp secde ederek kendin için bana**

yardımcı ol!"

Asıl aktaracağımız rivayet ise şudur:

Efendimiz (sas), etrafında pervane gibi dönen Rebîa'yı huzuruna çağırıp: **"Ey Rebîa! Evlenme zamanın gelmedi mi? Neden evlenmiyorsun?"** diye sorar. Rebîa: "Hiçbir şeyin beni sana hizmetten alıkoymasını istemem ya Resûlullah!" diye cevap verir. Aradan bir müddet geçtikten sonra Efendimiz (sas), Rebîa'yı gördüğünde aynı soruyu tekrar sorar. Rebîa'nın cevabı aynıdır. Rebîa kendi kendine: "Resûlullah (sas) benim dinim ve dünyam için en uygun olanı daha iyi bilir. Bir daha teklif ederse kabul edeceğim." der. Üçüncü kez Resûlullah (sas) Rebîa'ya **"Neden evlenmiyorsun?"** diye sorunca Rebîa: "Kiminle ya Resûlullah?" diye cevap verdi. Bunun üzerine Efendimiz (sas): *"Falancalara git ve onlara 'Resûlullah (sas) size kızınızı bana vermenizi emrediyor' de."* diyerek Rebîa'yı gönderir. Allah Resûlü (sas) söylediği için kızın ailesi hiçbir şekilde itiraz etmeden kızlarını Rebîa'ya verirler.

Ensârın evinden müjdeyi alan Rebîa, Efendimiz'in (sas) yanına geldi ve şöyle dedi: "Ya Resûlullah! En hayırlı evden geliyorum. Onlar kızlarını bana nikâhladılar fakat mehri nasıl vereceğim?" Efendimiz (sas), Büreyde'yi çağırarak: **"Ey Büreyde! Müslümanlardan Rebîa için bir çekirdek ağırlığında altın topla! Getir ona ver ki, mihrini ödesin."** buyurdu. Rebîa altınları kız evine götürdü ve gelin evinin buna en ufak bir itirazda bulunmadığını Efendimiz'e (sas) haber verdi.

Rebîa yine Efendimiz'e gelerek şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Ben nasıl evleneceğim? Ev yok, düğün yapacak para yok?" Efendimiz (sas): **"Allah, Kerîm'dir."** dedi ve aradan bir müddet geçtikten sonra Büreyde'yi tekrardan çağırarak: **"Büreyde bana bir koyun al. O koyun ile Rebîa'nın yemeğini vereceğiz. Âişe'ye de git, evde ne kadar arpa varsa onu versin."** dedi. Arpalar gelin evine gönderildi ve Müslümanlar da yemek yapımında yardım etti. Resûlullah (sas) ensârın yardımıyla da Rebîa'yı ev sahibi yaptı.

Gençlere Mesajlar

Gençlere neden evlenmediklerini sorduğumuzda kırk tane bahane sayıyorlar ancak o bahanelerin altında evlenecekleri hanımın cennetten bir huri olması beklentisi var. Bu dünyada huri

yok, başına iş açacağın bir imtihanın var. Evleneceksin, belki evlendiğine bin pişman olacaksın ama yine de evleneceksin. Çünkü bu ibadet ve cihaddır; Allah'ın (cc) emri ve Resûlullah'ın (sas) kavlidir. O hâlde beklentimizi fazla üst düzeyde tutma hakkımız yok. Bu ancak masallarda olur. Evleneceksin, daha üç ay geçmeden "Neden evlendim?" diye dizlerine vuracaksın ama sabah namazına nasıl aşk ve şevkle kalkıyorsan aynı şeyi evliliğini devam ettirme adına da gerçekleştirmelisin. Asr-ı Saâdet'in insanları bunu söylüyor.

Ailelere ve İslâm Cemaatine Mesajlar

Rebîa, kızlarını istemek için gittiği ensâr ailesinin ailelere verdiği mesaj da şudur: *"Diplomaya ve kariyere takılma! İşi, gücü, evi, aşı aşırı irdeleme. Bir imana bir de evini geçindirebilecek kabiliyette olup olmadığına bak. Bu ikisi önemli, bu ikisine bak ve 'Allah'a tevekkül ediyorum.' diyerek kızını ver. Allah'a güvendikten sonra nice samanlıkların seyran olduğunu biliyoruz. Bu neden olmasın?"*

Buradan da İslâm cemaati alması gereken mesajı almalıdır. Çünkü Rabbimiz: ***"İçinizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin."*** [Nûr, 24/32] buyurmuştur. Müslümanların evlilik noktasında imkânı olmayanlara el uzatma sorumlulukları var. Eğer siz el uzatmazsanız ve o genç de harama el uzatırsa sorumluluk, o genci tanıyan Müslümanların üzerinedir.

İbret Alınacak Evler

Kur'ân bize ister kıssaları anlatsın, ister o kıssalar içerisindeki şahsiyetleri anlatsın; hak ve bâtıl çizgiler çerçevesinde bunları anlatır. Hak çizgiyi anlatmasının sebebi; anlayın, örnek alın, onlar gibi olun demesindendir. Batıl çizgiyi anlatmasının sebebi ise; anlayın, ibret alın, onlar gibi olmayın demesindendir. Bundan dolayı ister Benî İsrâil'i, ister Hıristiyanları, ister şahsiyetleri konu edinen âyetleri okuyalım; bu iki bakış açısına göre okumak durumundayız.

Biz de ibret alma adına, "İbret Alınacak Evler" başlığı altında yine doğrudan kendimizi muhatap sayarak 4 evi tanıyacağız. İkisi Kur'ân'dan, ikisi de Kur'ân'ın yetiştirdiği cemaatten yani

sahâbeden olmak üzere dört tane ibret alınacak ev: Zulüm, haset, nifak ve ihanet evleri.

1. Zulüm Evi

Zulüm denilince aklımıza ilk olarak haksızlık, birisinin hakkını gasp etmek gibi şeyler gelir. Bu doğrudur ancak zulmün Arapçada çok daha önemli bir anlamı var. Allah eşyaya ve varlığa bir yer yaratmıştır. Esmâ-i Hüsnâ içerisindeki isimlerden birisi de el-Hakîm'dir. Allah her şeyi hikmetle yaratmıştır. Önce yaratacağı şeye yer yaratır, sonra yarattığı o yere uygun olan şeyi yaratır. Allah'ın hikmetle yaratmasının anlamı budur. Bir şeyi Allah'ın yarattığı yerden yukarıya veya aşağıya doğru oynattığınız anda onun adı zulüm olur. Peki zulmün en büyük çeşidi nedir? Lokman Sûresi'nde Hz. Lokman'ın oğluna öğütleri içerisinden öğreniyoruz ki en büyük zulüm şirktir. Allah'a eş koşmak, bir şeye Allah gibi muamele etmek şirktir ki bu en büyük zulümdür. Peki şirkin en büyük hâli nedir? Bir insanın kendini Allah'a eş görmesidir. Burdaki kastımız Firavun'dur. Firavun: "Ben sizin Rabbinizim." dedi. Bu ifadesini Nâziât Sûresi'nde okumaktayız. Kendisini ilah, rab olarak öne sürdü. Kendisini böyle takdim ettiği için şirke düşmesi bir zulüm, şirke kendisi düştüğü için de zulmün en zirve hâline geldi. Biz zulüm evi der demez aklımıza gelecek olan ilk ev Firavun'un evi olmalıdır. Gelin, Firavun'un zulüm evini tanıyalım.

Zulüm daha öncesinden başlamıştı. Kur'ân'dan öğrendiğimize göre Firavun bir rüya gördü. Bilginlere rüyanın tabirini sordu. Dediler ki: "Benî İsrâil'den bir çocuk çıkacak, senin sarayını yerle bir edecek." Rüyasında bir ateş topunun kendi sarayının içerisinde her şeyi yakıp kavurduğunu gördüğü için bilginler de böyle yorumlamışlar. Bunun üzerine Firavun bir emirname yayınlayarak Beni İsraîl'in bütün hanelerinin düzenli olarak kontrolden geçirilmesini, hamile olan kadınların tespit edilmesini emretti. Bu emirname neticesinde doğan bebek erkekse hemen öldürülecek kız ise bırakılacaktır. Askerler ev ev dolaşıp evlere girdiler. Anne ve babasının gözlerinin önünde erkek çocukları öldürdüler ama Benî İsrâil'in o günkü müminleri böyle bir durum ortaya çıkmış olmasına rağmen "Çocuk doğurduğumuzda Firavun gelip onu öldürecek, o zaman doğurmayalım." demedi. İşte bu tevekkül,

sarayda yetişecek çocuğu ortaya çıkardı. Eğer onların böyle bir tevekkülü olmasaydı kim bilir netice nasıl olurdu. "Doğuracağız." dediler, ölecek çocuklar doğurdular. Bu çocuklardan biri olan Mûsâ, Allah'ın annesine ilham etmesiyle sandığa kondu ve Nil'in sularına salıverildi. O anda da Âsiye annemiz sarayın kenarında hanımlarla oturuyordu ve sandık ayaklarının önüne geldi. Aynı zamanda Mûsâ, kelime anlamı itibariyle sazlık alan anlamına gelir ve orada bulunduğu için bu isim verilmiştir.

Âsiye bint Müzâhim (r.anhâ) kimdir? Efendimiz (sas) onunla alakalı bilgiler veriyor. Hz. Âsiye'nin ismi Kur'ân'da geçmez ancak Kasas Sûresi 9. âyette ve Tahrîm Sûresi 11. âyette Firavun'un hanımı şeklinde geçmektedir. İsminin Âsiye olduğunu da Kur'ân'ın en önemli müfessiri olan Resûlullah'tan (sas) öğreniyoruz. Özellikle Buhârî'de ve diğer hadis kitaplarında Efendimiz (sas), Âsiye annemizin ismini ve onun karşılaşacağı cennet tablolarını bizlere resmetmiştir.

Firavun; Âsiye annemizi çok seviyor, bir dediği iki edilmiyordu. Saâdetleri ileri düzeyde ve böyle bir evin tek eksiği çocuk. Firavun, istediğini elde edebilecek bir güçte ama çocukları olmamış. Allah, Mûsâ'yı sandıkta Âsiye'nin ayaklarına gönderdiği zaman Âsiye annemiz onu kucağına aldı, çok sevindi ve: *"Bu bize göz aydınlığı olsun."* dedi. Firavun'un endişelerine rağmen onu ikna edebildi çünkü Âsiye'nin, Firavun katında değeri çok fazladır. Mûsâ, Firavun'un kabulüyle birlikte saraya alındı ve orada yetişmeye başladı. Allah bir şeye hüküm verdi mi artık onu kim engelleyebilir ki? Bu kıssa aslında bir yönüyle de Allah'ın takdirinin önüne hiçbir şeyin geçemeyeceğinin en önemli haberidir.

Saraya alınan Mûsâ'nın emzirilmesi gerekti. Nereye giderlerse gitsinler, Mûsâ hiçbir kadının sütünü emmedi. Mûsâ'nın ablası askerleri takip ediyordu. Onların önüne çıkıp: "Şurada da bir ev var, gelin o eve de bakın." diyerek kendi evlerini gösterdi. Annesi oğlunu günlerdir görmemiş olmasına rağmen Allah onun yüreğine bir sekinet vermişti. Mûsâ (as) orada sütü emmeye başladı. Firavun'un askerleri Mûsâ'yı her gün annesine getirmiş, üstüne bir de ücret ödemişlerdi. Allah bir işe müdahil olacaksa olacak budur işte. Bunlar bize çok şeyler söyler.

Mûsâ (as) büyümüş, artık Medyen'deki hayatı başlamıştı. Dönüşte peygamber olunca hakikate yaraşır biçimde, hak damarını temsil etme adına bâtılın temsilcisi Firavun'un karşısına geçti ve mücadele başladı. Mücadele ilerledikçe Firavun'un şiddeti artıyordu ama Allah, Firavun'un sarayındaki kadın olan Âsiye'nin yüreğine iman tohumunu ekmişti. Bu konuda iki rivayet vardır. Bu âyetlerin tefsiri sadedinde müfessirlerimiz aktarırlar. Kurtubî'den aktarıyorum:

Firavun'un sarayında Benî İsrâil'den sarayın hizmetlisi bir kadın vardır. Hz. Mûsâ'ya iman etmişti. Firavun, kadını imanından vazgeçirmek için onlarca işkence uyguladı ama ne yaparsa yapsın imandan geri durmuyordu. Onun imanındaki sebat, Âsiye annemizin yüreğine iman tohumu ekilmesine vesile olmuştu. İkinci rivayet şudur: Önceki bölümde anlattığımız sihirbazlarla ilgili kıssaya Âsiye annemiz şahit olunca iman etti.

Âsiye annemiz iman edince Firavun'un zulümleri Âsiye annemizin üzerinde arttıkça arttı. Elleriyle ayaklarını kazıklara çaktırmış, son süreçte de şöyle tehdit etmişti: "Ya Mûsâ'yı inkâr edeceksin ya da şu koca kayayı senin üzerine atacağım." O anda işkenceler artık dayanılmaz bir boyuta gelmiştir. Âsiye annemiz ellerini açmış: **"Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun (kötü) işinden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar!"** [Tahrîm, 66/11] diye dua etmişti. Kurtubî ve Aynî'ye göre, o kaya üzerine bırakılmadan Allah (cc), Âsiye annemizin ruhunu almış ve onun duasına icabet etmişti. Böylece o anda Âsiye annemiz iman üzere şehit olmuştu.

Peki Allah Resûlü (sas), Âsiye annemizi bize nasıl anlatmıştı? Rivayetler çoktur ama biri şöyle: Bir gün Efendimiz (sas) eline bir çubuk aldı ve dört çizgi çizdi. Sahâbeye: **"Bunlar nedir?"** diye sordu. Onlar her zamanki edeple: *"Allah ve Resûlü daha iyi bilir."* dedi. Efendimiz (sas) de bunun üzerine şöyle buyurdu: **"O dört çizgi hanımlar âleminin dört sultanıdır. Hanımlar âleminin içerisinden seçilmiş dört güzide hanımdır: Âsiye, Meryem, Hatice ve Fâtıma."** [Tirmizî, "Menakıb", 62] Bu dört hanımın ayrıcalıklı olduğunu beyan ediyor ki bu beyanda rivayet çoktur.

Zulüm evinden ibret adına çok şey aldık ve bize çok şey söyledi. İbret noktasındaki şu mesaj hayatımızda yön verecek ilkeye

dönüşsün: *"Kocan Firavun gibi bir adam olsa, yaşadığın saray sana zindan olsa, eğer sen geçici saâdete takılmayıp asıl saâdet olan imanı kavrar ve onun gereğini yerine getirirsen cennetin hanımefendilerinden olabilirsin."* O hâlde niye ortalığı velveleye veriyorsun ey hanımefendi? Senin imtihanın Âsiye'nin imtihanından daha mı fazla? Eğer imtihanın Âsiye'nin imtihanından fazlaysa konuşmaya hakkın var, yoksa sabırdan başka söyleyebileceğin bir şey yoktur.

Peki bunun tersi yani Firavun'un rolünü kadın, Âsiye'nin rolünü de erkek oynasa bu mümkün müdür? Kur'ân, Tahrîm Sûresi 10. âyette bunu bize söyler, önümüze iki örnek çıkarır. Bu örnekler Hz. Nûh'un ve Hz. Lût'un hanımlarıdır. Burada Firavun'un rolünde kadın, Âsiye'nin rolünde de erkek vardır. Yani bu durumun tersi de mümkündür. Tersi olduğunda da bu mesajı tersten okumak gerekir. Zulüm evi ibret nazarıyla bize bunları söyler.

2. Haset Evi

Haset evi deyince aklımıza hemen Hz. Yâ'kûb'un evi gelebilir ben de onu düşündüm ancak sonra vazgeçtim. Çünkü Hz. Yâ'kûb'un evindeki haset, meselenin sonunda saâdetli bir hasede dönüşmüş, kıssaların en güzeli olan bu kıssa güzel bir biçimde neticelenmiştir.

Kur'ân'a girmiş, hasetle başlamış ve hasetle bitmiş başka bir evden bahsedeceğiz. Bu ev, Tebbet Sûresi'nde konu edilen Ebû Leheb'in evidir. Peygamber'in (sas) amcası olacaksın, onun hayatının her karesine şahit olacaksın; çocukluğunu, gençliğini, olgunluğunu bileceksin; ahlâkına nübüvveten önce hayran olacaksın, hayran olduğun için de onun iki kızı Rukiyye ile Ümmü Gülsüm'ü iki oğlun Utbe ve Uteybe'ye isteyeceksin ama gün gelecek o yeğenin "Lâ ilâhe illallah" diyecek ve en büyük düşmanı sen olacaksın. Peki bunun gerekçesi nedir?

Ebû Leheb'i Allah Resûlü'ne (sas) düşman eden en önemli hastalık ocakları yıkan haset hastalığıdır. Bu haset öyle bir hastalık ki Allah kimseyi bu hastalığa düçar etmesin, içimizde varsa o hastalıkları da gidersin. Adamın ocağını batırır. Kâbil'e öz kardeşi Hâbil'i öldürten hasettir, İblis'i şeytanlaştıran hasettir. İnsana hakkı bâtıl gibi gösterten hasettir. Akrabaların birbirleriyle ilişkilerinde sıkıntının, komşuların birbirleriyle ilişkilerinde sıkıntının hatta daha da ötesi cemaatler, gruplar ve vakıflar

arasındaki en büyük sıkıntının altında haset vardır. Adamın biri iyi bir şey yapmış, bir başkası hemen haset duyuyor. Neden haset duyuyorsun? "Niye o yapmış da ben yapmamışım?" Geceni gündüzüne katsaydın da onu sen yapsaydın. O adam gecesini gündüzüne katmış yapmış, dünya adına hiçbir şeyi tatmamış; sen ise oturmuş onun elde ettiğine göz dikmişsin. Niye iyiyi alkışlamıyorsun? İmanın sorumluluğuyla hareket etsek iman adına iyi iş yapan adamın gidip elini ve ayağını öperiz. Çünkü Allah ondan yüz binlerce kez razı olsun ki bizim üzerimizden bir yükü aldı. O iş yapılmasa Allah katında hepimiz hesap verecektik. Benden değil diye düşman olma; iyilik ve hayır adına bir şey varsa kim yaparsa yapsın alkışla, dua et, taltif et. Şeytan seni rahat bırakmayacak, "Haset et" diye telkinde bulunacak. Sen de şeytana inat aç ellerini, haset ettiğin şahsa ya da cemaate: *"Allah'ım! Sen kardeşlerimin iyiliğini bir ise bin et. Onları hayır adına daha da koştur. Beni de hayır adına istihdam et!"* diye dua dua yakar. 7 milyar insanlık hizmet bekliyor, sen de ulaşabildiğin yere ulaş ve bu haset hastalığından kurtul. Eğer haseti içinde tutarsan yanarsın ve yakarsın. Sadece sen yansan dert değil, yakarsın da Allah korusun. Ebû Leheb'i yakan da işte buydu. Ebû Leheb, Resûlullah'ın (sas) amcasıydı bu yüzden ara ara iyilik damarı kabarıyordu. Mesela hüzün yılları zamanında Ebû Leheb, Resûlullah'ın (sas) huzuruna gelmiş ve: "Yeğenim bundan sonra ben varım korkma." demişti.

Ebû Leheb'in evinde bir muallim var. Ümmü Cemil, Ebû Leheb'i telkinle dolduruyor ve yeniden düşmanlığa sevk ediyordu. Resûlullah'ın (sas) yürüdüğü yollara dikenler serpiyorlar ve Resûlullah'a (sas) hakaret edip küçük (!) düşürüyorlardı. Akabe'de Allah Resûlü bir yere gidecekse, bir çadıra girecekse ya öncesinde ya da sonrasında sarı saçlı mavi gözlü adam -kaynaklar onu böyle tarif eder- gidiyor: "Ona inanmayın! Ben onun amcasıyım ve çocukluğunu bilirim." diyerek Resûlullah'ı (sas) kötülüyordu.

Allah, imanı kimlere kimlere nasip etti ama Ebû Leheb'e nasip etmedi çünkü haset onu yakıp kavuran bir hâle dönüştürmüştü. Neticesinin de ne olduğunu da Tebbet Sûresi bize haber vermektedir.

Hased evinin bizlere mesajı ise: *"Yeğenin âlemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamber olsa, evin Cebrâil'in gidip geldiği eve komşu*

olsa bile eğer sen haset hastalığına kapılır da bunu tedavi etmek için çaba içerisine girmezsen Kur'ân'ın, Peygamber'in ve kıyamete kadar gelen tüm müminlerin lanetini kazanacak işler yapabilirsin." Allah bizleri muhafaza etsin.

3. Nifak Evi

Nifaktan bahsedeceğimiz zaman en başa yazacağımız isim, Medine'deki münafıkların reisi olan İbn Selûl'ün ismidir. Hazreçlidir. Asıl ismi Abdullah b. Übey b. Mâlik. İbn Selûl ise künyesidir. Babaannesi Selûl, Medine'de bilinen ve tarihe iz bırakan bir kadın olduğu için bu künyeyle anılmıştır. İbn Selûl, Hazreç'in liderlerindendir. Efendimiz'in (sas) Akabe'de altı yiğitle buluştuğu günlerde Yesrib'te hadise yaşanıyordu. Evs ile Hazreç belli şartlar çerçevesinde masaya oturmuş ve Hazreç'in lideri olan Abdullah b. Übey de Yesrib'in Arap tarafının kralı olacaktı. Hatta krallığını sembolize edecek taç bile sipariş etmişti. Efendimiz (sas) adamın tabiri caizse ocağını batırmıştı. Aslında gerçek yönüyle ocağını inşa etmişti ama o, meseleye dünyevi açıdan baktığı için böyle algılamıyordu. Resûlullah'a (sas) olan nefreti inanılmaz boyuttaydı. Efendimiz (sas) gelince bütün planları suya düşmüştü, inkâra da yeltenemiyordu.

Hazreç'in büyük bir kısmı, özellikle Neccaroğulları sülalesi Resûlullah'ın (sas) babasından dolayı dayılarıdır. Efendimiz'e (sas) inanılmaz derecede yakınlık gösteriyorlardı. Hazreç'in liderlerinden biri olan Esad b. Zürâre de iman etmişti. Bunlardan dolayı kabilesini karşısına almamak için inanıyormuş gibi yapıyordu. Zaten münafık budur, kalbi başka dili başka olan adamdır.

Bu adamın beş veya altı tane hanımı vardır. Biz bu kadarını tespit edebildik. Ne yazık ki hanımları kocalarına iyilik adına hiçbir telkinde bulunmuyorlardı. Nifak, beyiyle hanımıyla tüm evi kapsamış ve evde hep bu konuşuluyor. İbn Selûl eve gelip hanımlarıyla oturduğunda "Onun (sas) sesini nasıl kısarım, ne yaparsam onun itibarını zedelerim?" diye planlar yapıyor. Allah Resûlü (sas) Bedir'den galibiyetle dönünce Medine'nin her evinde sevinç varken, en büyük hüzün bu evdedir. Nifak, bu evi öyle bir yakıp kavurmuş ki: "Ne yapsak da bu galibiyeti de bir şekilde

tersine çevirsek?" diye düşünüyorlardı.

Bir yıl sonra Medine'de Uhud için ordu toplanıyordu. Bedir'in hüznü kendinde daha tazeyken bir plan yapmıştı: Resûlullah (sas) ile beraber Uhud'a katılacak ve ordu güzergâhının bir yerinde sözünü geçirebildiği kadar insana geçirerek onları alıp geri dönecekti. Efendimiz (sas) ile birlikte Uhud'a katılma adına Medine'den çıktı. Yolun bir yerinde 300 adamı kandırarak geri götürdü. Bu 300 kişinin tamamının münafık olduğuna inanmıyoruz. Onların içerisinde bu telkinlere kapılmış bazı zavallı Müslümanlar da vardı. Resûlullah (sas) 1000 kişiyle yola çıkmıştı. 300 kişi geri dönünce ordunun üçte biri çözüldü. Allah Resûlü (sas) en azından yüreğinde bir korku duymalıydı ama Allah'a tevekkül edende böyle bir şey yoktur. Sen hedefe kitlenirsen ve hedefin de dünyevî anlamda bir hesap değil Allah'ın rızası olursa varacağın yer bellidir. Uhud sıkıntılı geçmişti ama netice itibariyle nasıl rahmete dönüştüğünü de Allah'ın kitabında âyetler olarak okuyoruz.

Nifak evi kaynamaya ve kaynatmaya devam ediyor. Hicretin beşinci yılıdır. Müstalikoğulları Gazvesi. Bu evin sakini olan İbn Selûl de karşıdaki düşman güçlü olmadığından ganimetten fazla pay alabilmek için orduya katılmıştır. İbn Selûl orduda öyle karışıklık çıkarır ki, muhacirle ensârı birbirine düşürür. Durumu gören Efendimiz (sas) hemen hareket emri vermiş, orduyu gece gündüz demeden ertesi günün öğle vaktine kadar yürüterek söz söylemelerine ve sohbet etmelerine imkân vermeden uyumalarını sağlamıştı. Eğer Efendimiz (sas): **"Kalkın yürüyün!"** demese o destan yazan insanlar birbirlerine düşman olacaktı. Münafığın işi zaten budur. Aynı yıl Müreysi Gazvesi'nden sonra İfk hâdisesini Müslümanlara ve Medine'deki diğer insanlara gündem olarak taşıyan da odur. O gün de güya Efendimiz'e (sas) acıyormuş gibi: "Duydunuz mu Resûlullah'a ne olmuş? Hanımı böyle böyle yapmış." demişti. Bunu anlayan Müslümanlar da: "Ey Allah'ın düşmanı! Senin bu konuşmandan kastını biliyoruz." demiş, biri ayağından biri başından tutarak onu mescidden atmışlar ama o yine de durmamıştı.

Hicretin 9. yılı hastalanıp yatağa düştü. Oğlu Abdullah'ı çağırıp: "Peygambere git ve gömleğini bana vermesini söyle. Ben o

gömleğini kefen olarak edineyim." dedi. Oğlu, Efendimiz'e (sas) babasının talebini iletince gömleğini çıkarıp verdi. İbn Selûl'ün hükmü Kur'ân'da zaten verilmişti. Nûr Sûresi'nde 11. âyette Rabbimiz: ***"İftiranın büyüğünü üstlenen adam için en büyük azab vardır!"*** buyurmaktadır. Bunu Resûlullah (sas) da biliyor ancak o (sas) bize bir tebliğ metodu öğretiyor. Derdi aslında İbn Selûl değildir. İbn Selûl'ü kurtaramayacağını biliyor ancak İbn Selûl'ün itibar ettiği adamlar var. Efendimiz (sas): "Belki o adamlar imana ısınır." düşüncesiyle bunu yaptı. Efendimiz'in (sas) her adımında bir hikmet var. İbn Selûl vefat ettiğinde oğlu Abdullah, Efendimiz'den (sas) babasının cenaze namazını kıldırmasını istemiş, o da (sas) İbn Selûl'ün kandırdığı ve yönlendirdiği insanları bir şekilde kazanma düşüncesiyle bu teklifi kabul etmişti. Oraya doğru yürürken Hz. Ömer (ra): "Ya Resûlullah! Sen nereye gidiyorsun? Böyle bir adamın cenaze namazı kılınır mı?" diye sorunca Efendimiz (sas): **"Allah beni bunda muhayyer kıldı."** buyurdu. O anda ***"Onlardan ölen hiçbirinin namazını asla kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah'ı ve Resûlü'nü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler."*** [Tevbe, 9/84] âyeti nâzil oldu ve o (sas) bundan alıkonuldu.

O nifak evinin hanımlarından biri olan Havle bint Münzir'in iki çocuğu var. Biri mümin biri mümine. Mümin olan Abdullah b. Abdullah b. Übey. Diğeri ise Cemile bint Abdullah.

Abdullah b. Abdullah'ın asıl ismi Hubâb'tır. Efendimiz (sas) isim değişikliği yapacağı zaman Abdullah veya Abdurrahman ismini koyar. Hubâb iman edince Efendimiz (sas): **"Hubâb şeytandır. Senin adın Abdullah olsun."** diyerek Hubâb'ın ismini Abdullah diye değiştirmişti. Abdullah artık bir iman insanı olmuştur. Bir babasının konumunu bir de onu düşünün. Öyle bir insan ki, Resûlullah (sas) onu vahyin emin kâtiplerinden biri olarak yanında istihdam etmişti. Efendimiz'in (sas) huzuruna gelip: "Ya Resûlullah! Babamın yaptığı alçaklığı biliyorum. Babamın cezasını ben vereyim. Müsaade edersen eğer babamın başını ben uçurayım." diyecek kadar imana sahip biridir ama Efendimiz (sas) de buna izin vermeyerek Abdullah'ı durduracaktır.

Abdullah nifak evinden yetişmiş biriydi ancak Allah iman nasip ederse buna kim engel olabilir? Peki ya Cemile? O, bir destan

kahramanı olan Hanzala'nın, meleklerin yıkadığı o büyük insanın hanımıdır ve nifaktan zerre miktar hayatında olmayan bir yiğittir.

Nifak evinden alınması gereken mesaj: *"Nifak kalbi kemiren ve insanı cehennemin en alt tabakasına düşüren bir felakettir. Hiçbir hastalık şifasız olmadığı gibi bu hastalık da böyledir. Nifakı fark ettiğin yerde Hanzala gibi ızdırap duyar ve nifakı, infak ilacı ile tedavi edersen kurtulabilir ve kurtarabilirsin."*

Hanzala'nın nasıl davrandığını biliyoruz. Bir gün Medine sokaklarında düşünceli bir şekilde yürürken Hz. Ebû Bekir ile karşılaştı Hz. Ebû Bekir: "Nedir bu hâl ey Hanzala?" diye sorduğunda Hanzala: "Hanzala münafık oldu" cevabını verdi.

Hanzala'nın babası Ebû Amr, Medine'deki iki numaralı münafıktır. Nifak evlerinden birinde yetişmiş, nifakı çok iyi bilen bir evin kızını da hanım olarak almış. Onun için nifakı çok iyi bilirler.

Hz. Ebû Bekir: "Bir mümin münafık olabilir mi ey Hanzala?" diye sorunca, Hanzala: *"Resûlullah'ın (sas) huzurunda bulunuyoruz. O bize cenneti ve cehennemi hatırlatıyor, sanki gözlerimizle görüyoruz. Fakat onun huzurundan çıkınca hanımlarımızla, çocuklarımızla ve onların işleriyle meşgul oluyoruz. Çok şeyi unutuyoruz."* diye cevap verdi. Hz. Ebû Bekir: "Eğer bu münafıklıksa bu bende de var." dedi. Moral falan vermeden o da kendini muhatap saymıştı. Resûlullah'a gidip durumu anlattılar. Efendimiz şöyle buyurdu: **"Nefsim kudreti elinde olana yemin olsun ki! Huzurumda bulunduğunuz hâl üzere devam etseydiniz melekler döşekleriniz üzerinde ve yollarda sizinle mûsâfaha ederlerdi."** Hanzala bu ızdırabı neden duymuştu? Çünkü nifakı çok iyi tanıyan biriydi. Nifaka düşmemek için nifak hastalığını tanımak gerekir. Bu hastalığın tedavisi de infaktır. Sen tünel kazarsın, eğer infakla yürürsen varacağın yer belli, nifakla yürürsen varacağın yer bellidir. Allah hepimize infak ilacı ile nifaklarımızı gidersin.

4. İhanet Evi

Burada peygamberin evine yakın bir evden bahsedeceğiz.

Ubeydullah b. Cahş'ın hayatını yazarken kalemim bazen yürümedi. Onu yazarken o kadar farklı bir hâle girdim ki... Ubeydullah b. Cahş, Resûlullah'ın (sas) halasının oğludur. Hanımı

Ebû Süfyân'ın kızı Ümmü Habîbe, asıl ismiyle de Remle bint Ebî Süfyân'dır. Mekke'deyken evlenmişler. Efendimiz (sas), İslâm'ın mesajlarını Mekke sokaklarında duyurunca daha önce hanif olan Ubeydullah, Resûlullah'ı (sas) ilk tasdik edenlerden biri olmuştu. O tasdiklediği için de Benî Ümeyye ona karşı düşmanca bir tavra girdi. Ailesinin baskılarıyla iş öyle bir noktaya geldi ki, altı yıl boyunca imanın bedelini ödedi, altıncı yıl artık dayanamayıp hanımını da alarak Habeşistan'a hicret etti. İman adına altı yıllık bir mücadele, mücadelenin arkasından hicret...

Habeşistan'dayken Müslümanlıktan Hristiyanlığa irtidat etti, içki müptelası oldu, hanımından yüz çevirdi ve küfür üzereyken de bir suya düşüp boğularak öldü.

Sahâbenin akıbet noktasında duyduğu endişenin ne kadar haklı olduğunu görüyor musunuz? Peygamberin halasının oğlu olacaksın, Allah sana iman şerbetini içirecek, altı yıl boyunca o imanın bedelini ödeyeceksin ve altı yılın sonunda hicret edeceksin ama arkasından irtidat edip küfür üzere ölüp gideceksin. İbret ki ne ibret.

O küfür üzere ölüp gidince Ümmü Habîbe annemiz: "O kaydı, ben kaymamalıyım." diyerek imanını muhafaza etti. Dağ gibi sabit kadem durdu. Resûlullah (sas) onun bu hâlinden haberdar olunca hicretin altıncı yılında Amr b. Umeyye'yi elçi olarak Necaşi'ye gönderdi ve şöyle bir talepte bulundu: **"İmana sadakat gösteren Ümmü Habîbe eğer isterse ben onu nikâhıma almak istiyorum."** Çünkü Resûlullah (sas) ona ödül verecek, onu taltif edecek, onun adını tarihe altın harflerle yazdıracak ve o, kıyamete kadar gelecek olan bütün müminlerin annesi olacaktı. Resûlullah'ın (sas) müjdesi şudur: **"Benim haneme cennetlik olmayan bir kadın girmez."** O haneye giren her annemiz cennetliktir çünkü müjdeyi veren Resûlullah'tır. Tabii Ümmü Habîbe (r.anhâ), Efendimiz'in (sas) bu isteğini kabul etti ama aradan bir yıl geçince Hayber'in fethinden sonra Efendimiz (sas) ile buluşabilmişti. Resûlullah (sas) ile birlikteliği de sadece 4 yıl sürdü.

Hudeybiye'nin arkasından Ebû Süfyân anlaşmayı yenilemek için Medine'ye gitmişti. Medine'ye vardığında kızının evine hem misafirliğe hem de aracı olması için ricada bulunmak amacıyla

gitti. Bir mindere oturmak için yeltendiği anda kızı minderi çekip aldı. Ebû Süfyân şaşkın bir ifadeyle: "Kızım minderi mi benden, beni mi minderden esirgiyorsun?" diye sordu. Ümmü Habîbe annemiz ise: *"Bu, Resûlullah'ın minderidir. Sen ise müşriksin. Senin gibi birinin Resûlullah'ın minderine oturmasına gönlüm razı olmaz!"* Ümmü Habîbe böyle bir annedir ve sadakat onun en önemli azığıdır. Dağ gibi bir imanı olduğu için Resûlullah'ın (sas) vefatından sonraki hayatında da hücre-i saâdetin yıldızlarından biri olmuştur.

İhanet evinin bize verdiği mesaj ise şudur: *"Beraberce çıktığın yollarda eşinden imanına ve nikâhına dair bir ihanet görürsen sadakat senin en büyük azığın olsun. O kaydı diye sen de kayarsan, o sattı diye sen de satarsan ihanet rüzgarı seni de kasıp kavurur. Ama sadakati kuşanırsan büyük zorluklardan sonra rahmete, mağfirete ve saâdete erebilirsin."* Allah hepimizi bu saâdete erenlerden etsin.

Örnek alınacak evler konusunda dört şey söylemiştik. O evler, cennetin şubesi evlerdi: Namaz, Kur'ân, Teslimiyet ve Vefa evleri. Bu dört azık evlerimizin azığı olsun. Eğer dört azık evlerimizin azığı olursa bizim evlerimizde zulüm, haset, ihanet ve nifak olmaz. Allah; namazla, Kur'ân ile, teslimiyetle, vefayla bütün hastalıklarımızla savaşabilecek bir azim ve gayret bizlere nasip eylesin. Evlerimizi cennet şubelerinden bir ev etsin, cennetin kokusunu bizlere duyursun ve o hanelerden cennete uzanacak amellerimizin ihsanının bereketinin daha da ziyadeleşmesini sağlasın inşallah.

4.
Evden Cennete Uzanan Köprü: Anne

Bu bölümde ailenin en kıymetli hazinesi olan anneye ve anneye karşı olan sorumluluklarımıza değinecek; bu işin ahlâkını da Efendimiz'in (sas) örnekliğinde, rehberliğinde beraberce anlamaya çalışacağız. Bu mesele de zor bir meseledir ve sıkıntılarımız vardır. Biliyorum, bazı cümleler acıtacak bizi. Bu konudaki sıkıntılarımızı hatırlayınca neleri ihmal ettiğimizi daha doğru bir biçimde tespit etme imkânı bulacağız ama ne olursa olsun derdimiz imar ve inşadır. Bu yüzden evimizdeki en kıymetli hazineden cennete uzanan bir köprüyü burada anlamaya çalışacağız.

Allah Resûlü (sas) hadis kitaplarında ara ara sahâbenin sorduğu sorular üzerine en kıymetli amelin ne olduğunu söylemiştir. Muhatabın durumu nasılsa, Resûlullah o zâtın özel durumuna karşı bazı bilgilere vakıfsa ona göre farklı farklı cevaplar da veriyordu.

Önceliklerimiz

Sahâbenin en hayırlı ameli öğrenme arzusudur ki bu cenneti elde etme arzusundan kaynaklanıyordu. Sahâbe böyle bir soruyu en hayırlı amelin hangisi olduğunu öğrenme ve bunu yerine getirip cenneti kazanma arzusuyla sormuştur. Eğer Resûlullah (sas) cennetin evde olduğunu, evde de annede olduğunu, annede de annenin ayaklarının altında olduğunu söylemişse Müslümanlar olarak ara ara durup şu meseleyi düşünmemiz lazım: Acaba biz, bizi cennete götürecek amelleri bazen yanlış yerlerde mi arıyoruz? Resûlullah'ın (sas) beyanları bu kadar açık ve net ortada dururken ve bu beyanlar çerçevesinde hayatlarımızı gözden geçirip yeniden

imar etmemiz gerekirken, acaba doğru şeyi yanlış yerde mi arıyoruz?

Bir gün Nasreddin Hoca yüzüğünü evde kaybetmiş, dışarıda karanlıkta ay ışığında arıyor. "Hoca ne arıyorsun?" diye sorduklarında yüzüğünü aradığını söylüyor. Evde kaybettiği yüzüğünü neden dışarıda aradığını soranlara da: "Ev karanlık onun için burada arıyorum." demiştir. Bulamayacağı belli, biz de bazen böyleyiz. Bu fıkra bir yönüyle hakikati beyan eder. Aradığımız şey doğru ama yanlış yerde arıyoruz. Allah'ın rızası ve karşılığında vereceği mükafâtı neyse, değerler sıralamasını inşa etme yetkisine sahip olan Efendimiz'in (sas) beyanları nereyi işaret ediyorsa kalkıp bu konuda onu nasıl dikkate almayız da başka şeyleri öne geçirip değerler sıralamasını kendi kafamıza göre inşa etmeye çalışırız? Burada ciddi bir sıkıntımız var. Değerler sıralamasını, kıymet listesini Efendimiz'in (sas) rehberliğinde tespit etmek zorundayız.

Cennet Annelerin Ayakları Altındadır

Hadis meselesinde, hadis ulemasının çok ciddi gayretleri vardır. Bu gayretleri bilmeyen bazıları cahil cahil konuşur ve kendi kafalarına göre bir şey söyler. Bizim onlarla işimiz yok. Bu meselede ilim tarihimizde verilen çaba ve gayreti dikkate aldığımız zaman; ne kadar büyük adımlar atıldığını, bu işi ulemanın ne kadar önemsediğini ve bu konuda ne kadar bedeller ödediğini ancak işin içerisine dahil olduğunuz zaman görebiliriz. **"Cennet annelerin ayakları altındadır."** [İmam Kuzâî, *Müsned eş-Şihâb,* I, 189] hadisini de bu çerçevede örnek verebiliriz. Ulema bu hadisi de ciddi bir biçimde irdelemiştir. Metinde ne Kur'ân'ın beyanlarına aykırı duran, ne de sahih hadislerle çelişen herhangi bir şey yoktur ama rivayetler sadece metin olarak ele alınmaz. Hem metin tenkidi hem de sened tenkidi yapılır. Metin tenkidinden sonra sened içerisindeki isimler cerh ve ta'dîle tâbi tutulur, bu çerçevede hadisi inceleyen muhaddis değerlendirmesini paylaşır. "Cennet annelerin ayakları altındadır." hadisi konusunda da böyle bir değerlendirme vardır. Ravi silsilesindeki iki isim konusunda sıkıntılı bazı şeyler olduğu için hadis "münker" olarak kabul edilmiştir. Münker hadis, zayıf hadisin bir çeşididir. Tergib ve

terhib bahsinde zayıf hadisle amel edilebilir ki, bu işin farklı bir boyutudur. Hadis konusunda böyle bir eleştiri olmasına rağmen başka bir hadise bakalım. Birçok hadis kitabında geçen bir rivayette bu hadisi metin itibariyle doğrulatma adına bir şey göreceğiz.

Sahâbeden Muâviye b. Câhime'nin anlattığına göre, İbn Câhime (ra) bir gün Hz. Peygamber'e (sas) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü, ben gazveye (cihad) katılmak istiyorum, bu konuda sizinle istişare etmeye geldim." dedi. Resûlullah (sas): **"Annen var mı? (Hayatta mı?)"** diye sordu. "Evet." deyince: **"Öyleyse ondan ayrılma, zira cennet onun ayağının altındadır."** buyurdu. [Nesâî, "Cihâd", 25; İbn Mâce, "Cihâd", 24; *el-Müsned,* XXXIV, 299] Bu rivayeti ulema; cerh ve ta'dîl konusundaki değerlendirmesinden sonra sahih olarak kabul etmiştir. Hâl böyle olunca **"Cennet annelerin ayakları altındadır."** hadisine yaklaşımımız, benzer hadisleri alt alta koyup bir değerlendirmede bulunma şeklinde olmalıdır.

Nasıl ki ibadetlerin farzı ve nafilesi varsa cihadın da farzı ve nafilesi vardır. Efendimiz (sas) kendisine gelen sahâbîye nafile cihad için bu soruyu sormuştur. Böyle bir ibadete karşı eğer evde bakıma muhtaç anne ya da baba varsa tercih edilecek şey anne ve baba olmalıdır. Bu, bütün nafile ibadetler için böyledir. Hâl böyle olunca fakihlerimiz "Bir insan nafile bir namaz kılıyorsa annesi ona seslendiği zaman icabet etmeli mi etmemeli mi?" meselesini dahi tartışmışlar. Resûlullah'ın (sas) "Annen sağ mı?" diye sorduğu soruya biz nafile ibadetler çerçevesinden bakmak durumundayız. Farz meselesinde itaat olmaz, izne de gerek yoktur. O Allah'ın farzıdır, yerine getirilmesi her Müslüman'ın boynunun borcudur.

"Cennet annelerin ayakları altındadır." sözünde mecaz vardır, yani cennete gidecek yol annenin rızasından geçer. Yoksa burada hakikat adına bir şey aklımıza gelmez. Meselenin doğru anlaşılması için bu izahı yapalım. Allah'ın rızası, annenin rızasına bağlanıyor. Burada baba yok ama babayla ilgili meselelere ayrıca değineceğiz. Anneye "öf" bile deme uyarısı üzerinden meselenin ciddiyeti çok daha iyi kavranabilir. Bu o kadar önemli bir uyarı ki doğrudan Kur'ân'da âyet olarak yer almıştır: ***Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, ana babaya iyi davranmanızı***

kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara "Öf!" bile deme, onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. [İsrâ, 17/23]

Bu meseleyi konuştuğumuz zaman şöyle itirazda bulunuyorlar: "Hocam benim annemi ve babamı bir bilsen böyle söylemezsin." Ancak bunu ben söylemiyorum, söyleyen Cenab-ı Hakk'tır. Uysal, halim-selim, her şeyine teşekkür eden, bir bardak su ikram ettiğin zaman sana saatlerce dua eden bir anne babaya niye öf denilsin ki? Seni deli edecek, öf dememe adına gayretin öyle bir noktaya gelecek ki dilini ısıracaksın, başını duvarlara vuracaksın, evden çıkıp bir yerlerde bağıracaksın, evin içindeysen öfken yatışsın diye kalkıp abdestini tazeleyeceksin ama "öf" demeyeceksin. Çünkü Allah senden böyle bir hukuk istedi. Onlara karşı tavrın böyle olmalıdır. Ne olursa olsun, ne yaparlarsa yapsınlar yine de Allah katında onlara karşı kötü bir söz söylediğiniz zaman mazur değilsiniz. Yapacağınız şey onlara ihsanla muamelede bulunmaktır. Bunun zor olduğunu ben de biliyorum ama karşılığında cennet var ve cenneti kazanmak da kolay değildir. Allah böyle bir ağır imtihanın karşılığında böyle büyük bir mükafât vermiştir.

Hârise b. Nu'mân (ra)

Size bir sahâbî efendimizden bahsedeyim: Hârise b. Nu'mân. Ensârdan, Hazreç kabilesinin Neccaroğulları sülalesindendir.

Neccaroğulları mahallesi, bugün Mescid-i Nebevî'nin bulunduğu yerde bulunmaktaydı. Annesi Ca'de bint Ubeyd'tir ve Resûlullah'ın (sas) da sevdiği bir kadındır. Affınıza sığınarak söylüyorum, Ca'de "öf" dedirten bir hanımdı.

Hârise, Ümmü Hâlid bint Hâlid ile evlenmiş; ikisi erkek olmak üzere beş çocuğu olmuştur. Hâli vakti yerinde, ticaretle uğraşıyordu. Biraz da arsası bulunuyordu. Efendimiz (sas) ile aralarında inanılmaz bir muhabbet var. Bazı kaynaklar, Resûlullah'ın evine en yakın evi onun evi olduğunu aktarır. Komşuluklarına ait bazı rivayetler de vardır.

Hârise b. Nu'mân'ı değerli kılan en önemli husus şudur: Resûlullah (sas), yeni bir evlilik yaptığında (oturduğu evi onlara vererek) kendisine ait yeni bir eve taşınırdı. Hz. Ali ile Hz. Fâtıma

evlenmişler, Medine'nin içlerinde bir yerde oturuyorlardı. Resûlullah (sas) da sefer sonrası Medine'ye döndüğünde önce Fâtıma'yı ziyaret eder, sonra evine gelirdi. O günlerin birinde Hz. Fâtıma: "Babacığım! Hârise'ye söylesen de evini bize verse, biz sana yakın bir yerde otursak olmaz mı?" dedi. Bunun üzerine Efendimiz (sas) şöyle cevap verdi: **"Kızım, kaç kez Hârise benim yüzümden evini boşaltmak zorunda kaldı, bir kez daha ondan böyle bir şey istemeye utanıyorum!"** Bu mesele bir şekilde Hârise tarafından duyulur, duyar duymaz da evi boşaltıp: "Ya Resûlullah! Burası Fâtıma'nındır." dedi ve Efendimiz'in (sas) yakınına kendisi için bir ev yaptı. [İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 21] Hârise'ye bu işi yaptıran en önemli sebeplerden biri de hanımı Ümmü Hâlid bint Hâlid'in desteğidir. Çünkü hanımlar evlerini çok sever. Eğer hanımı itiraz etseydi Hârise böyle bir infakı asla gerçekleştiremezdi. Onun desteği de her zaman kocasının arkasındadır.

Hârise; Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te ve aklınıza gelen bütün gazvelerde Resûlullah'ın (sas) hemen arkasında yer almıştır. İslâm ordusu darmadağın olduğu zamanda da Efendimiz'in (sas) yanında sabit kadem duran üç-beş insandan biridir. Hârise, bir gün Resûlullah'ın (sas) rüyasına girmişti. Efendimiz'in (sas) gülümsediğini gören Âişe annemiz sebebini sorduğunda o (sas) şöyle cevap verdi: **"Âişem! Rüyamda cenneti gördüm. Öyle güzel, öyle güzeldi ki, orada gezerken bir ses duydum. Sese doğru yürüdüm, baktım sırtı bana dönük birisi oturmuş o güzel bahçelerin ortasına, Kur'ân okuyor. Meraklandım, kim bu diye sordum. Bana dediler ki: 'O, Hârise b. Nu'mân'dır.' Böylece uyandım."** Âişe annemiz de bu rüyaya sevinmişti ama asıl Resûlullah'ın (sas) sorusu bizim için çok önemlidir. Efendimiz (sas): **"Âişe! Acaba Hârise hangi ameline karşılık böyle bir mükafâtı hak etti ki, Allah onu bana gösterdi?"** diye sorunca Âişe annemiz şöyle cevap verdi: *"Ya Resûlullah (sas) onun bir annesi var. Annesine çok düşkündür. Her zaman gider gelir, hâlini hatırını sorar ve bir ihtiyacı varsa kimselere bırakmadan ihtiyacını giderir. Her daim bu konuda bir şeyler yaptığı için ihtimaldir ki Allah böyle bir mükafâtı ona layık görmüştür."* Efendimiz (sas) bunun üzerine şöyle buyurdu: **"İyilik dediğin işte budur, iyilik dediğin işte budur!"** [Ahmed b.

Hanbel, *Müsned*, VI, 36, 152, 167]

Resûlullah'ın (sas) buradaki bu sözünü sakın sadece Hârise b. Nu'mân ile sınırlı olarak anlamayın. Öyle bir şey değil. Anneye hizmet etmek, Bedir ashabından olmanın daha ötesinde bir ameldir. Bedir ashabından olmak sınırlı sayıda insana nasip olabilirdi ama arkasından geleceklerin elde etme imkânları olan bir ameli nazarlarımıza verdi. Resûlullah (sas), ne olursa olsun erişilebileceğimiz bir ameli önümüze sererek böyle bir mükafâtın nasıl elde edilebileceğini söyledi. Öyle bir amel ki anneye hizmet; insana cennet kazandırır, daha ahiret hayatı başlamadan cennette adama Kur'ân okutturur, Kur'ân'ı cennette peygambere dinlettirir ve Allah Resûlü (sas) üzerinden bize bunu duyurur.

Efendimiz'in (sas) Annesiyle Münasebeti

Efendimiz'in (sas) anneler hakkında söylediği onlarca hadis, Kur'ân'da beyan buyrulan onlarca âyet; bu çerçeveden annelerle aramızdaki hukuku belirleme noktasında bazı şeyleri önümüze serdi. Peki, Resûlullah'ın (sas) kendi dünyasında annesiyle münasebeti nasıldı? Onun (sas) annesiyle birlikteliği kısa olmasına rağmen "anne" dediği anda hayatında nasıl bir iz oluşuyordu? Bunu söylerken, analara karşı hukuk belirlerken kendi dünyasından bu mesele nasıl görünüyordu? Bu bizim için önemli bir bilgidir. Bunu anladığımız zaman Resûlullah'ın (sas) bu konudaki sözlerini ve uygulamalarını daha doğru anlarız. Allah Resûlü'nün (sas) annesi Âmine annemiz 19-20 yaşlarındayken evlenmiştir. Evliliklerinin üzerinden üç dört ay geçmeden Abdullah, ticari bir seferle Yesrib'te bulunan dayılarını da ziyaret etmek için Yesrib'e gitmişti. Orada hastalandı. Onunla beraber giden kervan geri dönmesine rağmen Abdullah orada kaldı ve çok kısa bir zaman sonra da vefat etti. Resûlullah (sas) dünyaya bir yetim olarak gözlerini açmıştı. Âmine annemiz ona annelik adına çok şey yaptı ama oğluyla olan birlikteliği çok kısadır. O dönemde bebeklerin sütanneye verilme geleneği olmakla birlikte bunun çok önemli sebepleri vardır. Bu yüzden o da evladını gönderecektir.

Annesiyle birlikteliği 6 yıllık süreç içerisinde sadece bir sene kadardır. Dolayısıyla sütannesi Halîme'nin yanındaki kalma müddeti öz annesi Âmine'nin yanından daha fazladır. Halîme ona

(sas) 5 yıllık süreç içerisinde kendi öz çocuğu gibi baktı. Sonra getirip tekrar annesine teslim etti. Annesinin yanına gelir gelmez Medine'ye hem babasının kabrini ziyarete hem de babasının dayılarını tanıması için annesi onu Yesrib'e götürdü. Efendimiz (sas) o günlerde 6 yaşlarındadır. Onun (sas) hizmetini yapan dadısı Ümmü Eymen'in (r.anhâ) de bulunduğu üç kişilik kafileyle bir kervana dahil oldular ve Yesrib'e vardılar. Babasının kabri ve akrabalar ziyaret edildi. Allah Resûlü (sas) Yesrib'te bir ay kadar kaldı ve çok güzel hatıraları oldu. Orada yüzmeyi ve ok atmayı öğrendi. Bir aylık süreden sonra geri dönüş yoluna girdiler. Yolun bir yerinde Âmine annemiz rahatsızlandı. Medine'den 190 km uzaklıktaki Ebvâ'ya gelindiğinde Âmine annemiz artık ayağa kalkamayacak kadar hasta olmuştu. İbn Hişâm ve İbn Sa'd bize naklediyor:

Efendimiz (sas): **"Bu hastalığın nedir?"** diye annesine sormuş, o da "Bu hastalığın adı ölümdür." diye cevap vermişti. Bu sözü duyar duymaz: **"Yani anneciğim sen de babam gibi beni terk mi edeceksin?"** demişti. Altı yaşında olan Efendimiz (sas) aslında bu acıların hepsini çekerek peygamberlik vazifesinin ağır yükünü omuzlayacak noktaya geldi. Dolayısıyla Resûlullah'ın (sas) 40 yıllık nübüvvet öncesi hayatı, bir hikaye gibi okunmasından öte üç meseleden dolayı okunmalıdır: Hazırlık sürecinin anlaşılması, olgunluk sürecinin anlaşılması ve topluma tanınma sürecinin anlaşılması. Yoksa nübüvvet öncesindeki hayatına sadece hikaye nazarıyla bakarsak kırk yıllık bu sürecin tamamını anlamayacağımız gibi 23 yıllık nübüvvet sürecini de anlamama gibi bir yanlışa kapı açabiliriz.

Resûlullah (sas) 6 yaşındayken acıların en büyüğünü yaşadı. Gözleri önünde annesi vefat etmişti. Açılan mezara kendi minik elleriyle annesini bıraktı. Gözyaşı döküyordu ve Ümmü Eymen (r.anhâ) onu teskin etmek için elinden geleni yapmıştı. Ne demişse Efendimiz (sas) hep aynı şeyi diyordu: **"Ey Ümmü Eymen! Anne yüzü unutulmayacak bir yüzdür!"**

Sizi bu noktadan alıp 50 yıl sonrasına yani Medine'ye götürelim. Efendimiz (sas) 60 yaşlarındadır. Resûlullah (sas) namazı kıldırıp sahâbesine dönmüştü. Yüzünde farklı bir hava vardı ama sahâbe sormaya çekinmişti. O (sas) ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

Sonra gözünden yaş akarak şunları söyledi: **"Namazda Fatiha'yı okurken birden aklıma annem düştü..."** [Beyhakî, *Şuabü'l-Îmân*, XX, 235]

Allah Resûlü (sas) 50 yıl sonra bile "Annem" diyordu. O (sas) bu hasreti yüreğinde çektiği için ve annesi olsa söylediklerinin hepsini ziyadesiyle yapacağı için sahâbeye bunu hatırlatıyor ve adeta: "Evinde cennet var, ayağının altında cenneti taşıyan bir anne var. Böyle bir hazinenin kıymetini bil! Bil ki bundan uzak kalmayasın." diyordu.

Efendimiz (sas) hem öksüz hem yetim olarak Mekke'ye vardı. Dedesi Abdülmuttalib onu (sas) himayesine aldı ve 2 yıl onun yanında kaldı. 25 yaşında Hatice annemizle evlendi. İbn Sa'd ve Belâzürî'den aktarıyorum: Düğün hazırlıkları oluyordu. Efendimiz (sas) hazırlıkları kontrol etmek için Hatice annemizin evine gidince annelerin annesi âleme anneliği öğretiyordu. Efendimiz'de (sas) farklı bir hava görünce şunu söyledi: *"Ey amcamın oğlu! Sen de yetimsin ben de yetimim. Düğünümüzde bir anne olmasını istiyorum. Eğer müsaade edersen sütannen Halime'yi düğünümüze çağıralım."* Allah Resûlü (sas) bunu duyunca çok duygulanmıştı.

Hatice annemizi, Hatice anne kılan da budur işte. Seven sevdiğinin sevdiklerini de sever. Şimdiki insanları anlamıyorum. Kocasını seviyor ama kocasının anne ve babasına düşman. Hanımını seviyor ama hanımının anne ve babasına düşman.

Hz. Hatice'nin teklifi üzerine Halîme annemiz düğüne davet edildi ve düğünün şeref misafiri olarak düğüne icabet etti. Hz. Hatice (r.anhâ), Halime annemizle çok ilgilendi ve "Anne ne olur yanımızda kal ve gitme." diye ısrar etti. Halime validemiz Benî Sa'd yurduna dönme hususunda ısrar edince bu düğüne iştirak etmesinden dolayı Hatice validemiz cömertçe davranarak kırk koyun ve binmek üzere bir deve hediye etti. [İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 113; Belâzûrî, *Ensabü'l-Eşraf*, I, 5] Hz. Hatice bu hediyeleri kendi kesesinden Resûlullah'ın (sas) sütannesi için vermişti. Efendimiz'in (sas) öz annesi olsaydı Hatice annemizin nasıl bir tavır takınacağını düşünün. Sütannesine karşı bile tavrı budur.

Resûlullah (sas) 50 yaşına geldiğinde Hatice annemiz bu dünyadan ebedi âleme yürüdü. O yıl hüzün yılıdır. Efendimiz (sas) önce amcası Ebû Tâlib'i arkasından da Hatice annemizi kaybetmiş;

kızlarını özellikle de Fâtıma'sını teskin etmek Resûlullah'a (sas) kalmıştı. Fâtıma'ya şöyle dedi: **"Kızım! Sen de baban gibi yetim kaldın. Babanın da annesi yok, senin de annen yok!"** Resûlullah'ın (sas) hayatı böyle, her an annesiyle beraber. Hicretten sonra ilk gazve Ebvâ'ya yapıldı. O günleri anlatan rivayetlerden öğrendiğimize göre annesini ziyaret etmek için Allah'tan izin istemesine rağmen Rabbimiz izin vermemiştir. Bunun sebebini bilmiyoruz. Efendimiz (sas) annesinin kabrini ziyaret etmeye hicretin 6. yılında Hudeybiye yolunda muvaffak olabilmişti. Abdullah b. Mes'ûd, Hz. Ömer ve Abdurrahman b. Avf'ın naklettiğine göre Efendimiz (sas) bir kabrin önünde oturmuştu. Hatta sahâbe, Efendimiz'in (sas) bu hâli için şöyle demiştir: "Resûlullah öyle ağladı ki ondan (sas) endişe etmeye başladık, başına bir iş geleceğini zannettik." Hz. Ömer çıkıp: "Ya Resûlullah bu hâl nedir?" diye sorunca Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Ya Ömer! Burada yatan annemdir. Annemin bana olan şefkati aklıma geldi, onun için ağlıyorum."** Kendi elleriyle annesinin kabrini düzeltti. Üzerindeki otları temizledi. Mezar yeri kaybolmasın diye etrafına taşlar dizdi. Annesi için dua etti ve dakikalarca orada oturduktan sonra yoluna devam etti. [Beyhakî, *Delâil*, I, 147] Ya aynı seferde ya veda haccı sırasında ya da Mekke seferi sırasındaki benzer bir hâli sahâbe yine nakletmiştir. Aynı şekilde Efendimiz (sas) gelip oturmuş, daha yeni vefat etmiş gibi annesinin kabrinin başında gözyaşı dökmüş ve orada annesi için mağfirette bulunmuştur.

Resûlullah'ın (sas) hayatında hiçbir şekilde söylediğiyle çelişecek bir hâl bulunmadığı gibi bu mesele için söylediklerinde de hayatında bir çelişki yoktur. Onun için "Annemden sonra annem" dediği iki hanım olan Fâtıma bint Esed ve Ümmü Eymen hayatında hep olmuştur. Çocukların ağlama sesini duyduğu zaman namazı kısalttığını haber veren rivayeti şimdi daha iyi anlıyor musunuz? Efendimiz (sas) anneleri üzmemek için böyle yapıyordu. Çünkü anneler çocuğunun ağlama sesine dayanamaz. İşte bundan dolayı Efendimiz (sas): **"(Çok kere) Ben namaza, uzun kılma niyetiyle dururum da (geriden) bir çocuğun ağladığını işitince annesine meşakkat vermemek için namazımı kısa keserim."** buyurmuştu. [Buhârî, "Ezân", 65]

Burnu Yere Sürtünsün!

Cennete uzanan köprünün anne olması, cenneti ayağının altında saklaması, bize Allah'ın rızasını kazandıracak en önemli vesilenin annenin rızası olması; Allah'ın onlara karşı ihsan ve ikramdan memnun olmasının dillendirilmesinin en önemli sebeplerindendir. Onların rızası adama cennet kazandırır. Peki ya onların hoşnutsuzluğu? Allah korusun, cehennem kazandırır. Daha da ötesini söylesem ve desem ki: Resûlullah (sas) bu konuda ihmalkâr davrananlara beddua ediyor. Peygamberin bedduası başka bir şeye benzemez. Böyle bir şey dehşete düşürür mü bizi?

Ebû Said el-Hudrî naklediyor: Resûlullah (sas) bir keresinde minbere çıkarken her adımda **"Âmin"** dedi. Bir basamak çıktı "Âmin!", ikinci basamağı çıktı "Âmin!", üçüncü basamağı çıktı ve "Âmin!" dedi. Minberden indiğinde: "Yâ Resûlullah! Minbere çıktığınız zaman 'Âmin!' dediniz. Her adımınızda bunu neden söylediniz?" diyerek bu durumu sorduk. Şöyle buyurdu: **"Cebrâil bana gelerek dedi ki: 'Ramazan ayına erişip de bu aydan hakkıyla istifade etmeyip bu büyük fırsatı kaçıran adamın Allah burnunu yere sürtsün!' Ben de 'Âmin!' dedim. İkinci basamağa çıktığımda 'Kimin yanında senin ismin zikredilir de sana salat-ü selam getirmezse Allah o adamın burnunu yere sürtsün!' dedi, ben de 'Âmin!' dedim. Üçüncü basamağa çıktığımda 'Anne ve babası, ikisi birden ya da biri yaşlanıp da bakıma muhtaç duruma gelmelerine rağmen onların hizmetini yapmayıp onların hoşnutluğunu kazanmayan adamın Allah burnunu yere sürtsün!' dedi, ben de 'Âmin!' dedim."** [Buharî, *el-Edebü'l-Müfred*, 1419/1998]

Öyleyse ihtiyarlarımızı, evimizin en kıymetli hazinelerini, tabiri caizse bize sevap kazandıracak sevap makinalarını, bize rahmet olabilecek o insanları; adı huzurevi olan huzursuzluk yerlerine terk etmek hangi dinin, hangi insafın, hangi vicdanın kabul edeceği bir şeydir? İhtiyarlar evlerimizin rahmetidir. Başımızın üstünde yerleri vardır. Onları bir sıkıntı olarak değil, bir bereket kaynağı olarak anlamalıyız. Eğer böyle anlamazsak Resûlullah'ın (sas) bedduasının arkamızda olduğunu hiçbir zaman unutmayın.

Ebû Hüreyre'nin sesine de kulak verelim. Allah Resûlü (sas) şöyle

buyuruyor: **"Yanında annesi ile babasından biri yahut her ikisi ihtiyarlayıp da cennete giremeyen kişinin burnu yere sürtünsün, burnu yere sürtünsün, burnu yere sürtünsün!"** [Müslim, "Birr", 10] Öyleyse biz bunları nasıl duymayacağız? Diyeceksiniz ki: "Hocam iyi hoş, bunları demek güzel ama gel bir de elin kızına anlat, dinlemiyor." Bunlar elin kızına denmiyor ki! Sen yapacağını yap, elin kızı yapmazsa bu onun bileceği bir iştir. Eğer sen bu işin ehemmiyetini yürekten anlar, bunu ibadet neşvesiyle yapıp bu sözleri ona da duyurursan Hatice annemizin rolünü oynama noktasında bir sorumluluğu olduğunu ona öğretebilirsin. Bu meselede birbirinizin cenneti olma adına adım atma zorunluluğunuz olduğunu birbirinize telkin ederseniz sorumluluklar yerli yerine oturunca o da yapacağını yapacaktır ama o yapmasa bile senin onlara karşı sorumluluğun vardır. Allah Resûlü'nün yaptığı uyarılar net bir biçimde ortada durmaktadır.

Tüm Çağlara Bir Dua

Sahâbîlerin Resûlullah (sas) ile beraber yaşamasının onlara çok büyük ikramları vardı. İkramın büyüklüğü, sorumluluğun da büyüklüğünü gerektiriyordu. O atmosferde yaşamanın ayrı bir güzelliği vardı ve bu güzelliğin farkında olan bu güzel insanlar Resûlullah'ın (sas) etrafında dört dolanıyordu. "O (sas) içimizdeyken bu ikramı en üst düzeyde kullanalım ki seviyemizi, kulluk kalitemizi ve Allah katındaki değerimizi Resûlullah'ın (sas) beyanlarıyla biraz daha ziyadeleştirelim." diyorlardı. Şimdi biz bundan mahrumuz. Resûlullah (sas) ile aynı çağda yaşamıyoruz. Peki böyle bir ikramı elde etmenin yolu sadece o çağ ile mi sınırlıdır? Hayır. Peygamberlerin sonuncusu olan Efendimiz (sas), bazı beyanlarıyla bu kapının hâlen açık olduğunu söylüyor. Size bir dua aktaracağım. Allah Resûlü'nün (sas) arkamızda böyle bir duasının olduğu bilinciyle bu duayı okuyalım. Duayı bize nakleden Muâz b. Cebel'in oğlu Sehl'dir. Resûlullah (sas) şöyle dua ediyor: "مَنْ بَرَّ وَالِدَيْهِ طُوبَى لَهُ، زَادَاللهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي عُمْرِهِ **/ Ana ve babasına iyilik edene cennet müjde olsun! Aziz ve Celil olan Allah, o adamın ömrüne bereket versin.**" [Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, 11] Dua gayet açık ve bizi de içine alabilecek kadar geniş, sadece o dönemle sınırlandırılmış

bir şey değildir. Resûlullah (sas) ötelerden bugünlere, bugünlerden yarınlara kadar hepimize söylüyor. Anne ve babasına iyilik edene cenneti müjdeliyor çünkü Allah, cenneti onların ayaklarının altına koymuştur.

Ömre bereket olursa ne olur? Sen akşama kadar çalışırsın kazandığın para bellidir. Bir başkası annesinin rızasını almış ve akşama kadar çalışmış, aldığı para bellidir. Rızayı almayan, rızayı alandan belki daha fazla para kazanmıştır ama rızayı alan insanın evindeki saâdet ve parayla geçinme noktasında ortaya koyduğu hayat standartı diğerinden daha fazladır. Zaten bereket de böyle bir şeydir. Bunun hesapla, kitapla, matematikle alakası yoktur. Mesela, İmam Nevevî'nin 44 yıllık ömrü vardır ama geride bıraktığı eserlere baktığımızda çok bereketli bir ömrü olduğu olduğunu görüyoruz.

Resûlullah (sas): "**Helal ve haram konusunda en fazla bilgiye sahip olan Muâz b. Cebel'dir.**" buyurmaktadır. Muâz b. Cebel, sahâbe içerisinde âlim olarak bilinen bir sahâbîdir. Sadece 35 yıllık bir ömrü olmuştur. Bu yüzden bereket deyince aklımıza yıllarca yaşamak gelmemelidir.

Kıymet Bilelim!

Öyleyse anne ve babalarımızın kıymetini bilme adına zihinlerimizi tekrardan güncelleyelim. Allah Resûlü'nün (sas) duasını da bedduasını da hiçbir zaman unutmayalım. Onların duasının, bizi cennete taşıyacak en önemli köprüler olduğunun bilincinde olarak hareket edelim. Evlerimizdeki kıymetli hazinelerden mahrum yaşamayalım. Allah onların vesilesiyle bizleri cennetine ve rızasına ulaştırsın. Mevlâ bu konuda hepimize yardım etsin, ayaklarımızı sabit tutsun, zorluklar içerisinde böyle imtihanı olan kardeşlerimize yardım eylesin. Vefat etmiş anne ve babalarımıza da rahmet eylesin. Ne kadar zor olursa olsun ilahi rahmeti kazanmanın en büyük fırsatının bu olduğunu Rabbim bizlere unutturmasın. Eşlerimize de bu konuda insaf versin. Onlara da sorumluluklarını hatırlatsın. Birbirimizin cennet vesileleri kılsın...

5.
Kur'ân ve Sünnet Çerçevesinde Anne

İlahi kelâmımız ve o kelâmı bize öğreten Allah Resûlü, neye ne kadar değer vermemiz gerektiğini söyleyen yagâne mercidir. Hâl böyle olunca sorumluluklarımızı anlama ve algılama noktasında değerler listemizi Allah'ın kitabına, Peygamber'in sünnetine uygun bir biçimde yeniden gözden geçirmek durumundayız. Çünkü yanlışa düşmemek, hatalarımızı gidermek ve evimizde bulunan kıymetli hazinelerden yani anne ve babamızdan istenilen oranda istifade etmek için gereken budur. Bu vesileyle de onların rızasıyla, duasıyla ve gözyaşlarıyla cenneti kazanma adına bir bahtiyarlığa ermiş olalım.

Ne güzel söylemiş söyleyen: *"Anne başa tâc imiş, her derde ilaç imiş. Bir evlat pîr olsa da yine de anneye muhtaç imiş."* Pirlik yaşlılıktır, olgunluktur. Ahkâf Sûresi'nin 15. âyetinde Rabbimiz, insanın belli bir olgunluğa erdiğinde bazı şeyleri daha iyi anladığını haber veriyor: ***İnsana anne ve babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu zahmete katlanarak taşıdı ve zorluk çekerek doğurdu. Karnında taşıması ve sütten kesmesinin süresi otuz aydır. Nihayet çocuk olgunluğuna ulaşıp kırk yaşına girince şöyle yakarır: "Rabbim! Bana ve anne babama lütfettiğin nimete şükretmeye, razı olacağın işleri yapmaya beni muvaffak kıl. Benden gelecek nesli hayırlı eyle. Pişmanlıkla dönüp senin kapına başvurmaktayım ve ben şüphesiz sana boyun eğenlerdenim!"***

Aslında insanda üç olgunluk yaşı vardır. Ulemâ insanın fizikî olgunluk yaşının 23, aklî olgunluk yaşının 33, ruhî olgunluk yaşının ise 40 olduğunu söyler. Olgunluk yaşında artık taşlar yerine oturmuştur. İnsan farklı şeyleri algılayabilecek kıvamdadır.

Birkaç istisna olsa da genel itibariyle peygamberlik vazifesi 40 yaşında verilir. İnsan olgunluğa erişince değerlerini daha iyi anlayabilir. Eğer fırsatı kaçırmamışsa anne ve babasına ilgi ve alaka noktasında daha farklı bir muamelede bulunmaya başlıyor ama kaçırmışsa yapacağı tek şey, salih/â bir evlat olarak anne ve babası için onların kapanmayacak amel defteri olma adına gayret etmektir.

"Kur'ân ve Sünnet Çerçevesinde Anne" serlevhası altında size dört sahâbînin anneleriyle hukukları üzerinden mesajlar vermek istiyorum. Sahâbenin hayatını okuduğumuz anda bir yönüyle âyetlerin nüzul ortamını da okumuş oluruz. Eğer okuduğumuz Resûlullah'ın (sas) kutlu bir beyanı ise o beyanı aktaran zaten bir sahâbîdir. Eğer rivayet bir hadise üzerine ortaya çıkmışsa o işin içerisinde olan da bir veya birkaç sahâbîdir. Hâl böyle olunca seçtiğimiz dört sahâbî ve anneleriyle olan hatıraları âyetlere ve Allah Resûlü'nün (sas) çeşitli beyanlarına konu olmuş meselelerdir. Dolayısıyla "Kur'ân ve Sünnet Çerçevesinde Anne" dediğimiz zaman anlatacağımız şeyler sahâbenin hayatıyla uyum arz edecektir.

1. Sa'd b. Ebî Vakkâs (ra) ve Annesi

S'ad b. Ebî Vakkâs (ra) deyince aklımıza onlarca şey gelir. Allah Resûlü'nün (sas) güzide arkadaşlarından, talebelerinden, dostlarından ve aşere-i mübeşşere dediğimiz on bahtiyar insandan biridir. Benî Zühre ailesine mensuptur. Efendimiz'in (sas) annesi Âmine de bu ailedendir. Bundan dolayı Resûlullah (sas), S'ad b. Ebî Vakkâs'a "Dayıcığım" der. Daha da ötesinde, bazen onu gördüğünde başkalarına hava atarcasına: **"Bakın! Kimin böyle bir dayısı var, göstersin."** [Tirmizî, "Menakıb", 27] diyerek S'ad b. Ebî Vakkâs'ı nazara verir ve ona bu şekilde iltifatta bulunur. Babası Mâlik b. Ubeyd hakkında çok fazla bilgimiz yok ama babasının Benî Zühre'den olduğu bilgisinden yola çıkarak soyunun Efendimiz'in (sas) soyuyla birleştiğini söyleyebiliriz. Annesi Hamne bint Süfyân b. Ümeyye b. Abdişems b. Kusay'dır. Soy silsilesini özellikle zikrettik. Kusay'da Resûlullah (sas) ile soyları birleşir ancak anlayacağınız üzere Benî Ümeyye'den bir hanımdır ve Ebû Süfyân'ın amcasının kızlarından biridir.

S'ad b. Ebî Vakkâs'ın üzerinde annesinin çok daha büyük bir ağırlığı vardır. Annesi, evlatlarının üzerinde ciddi bir şekilde titreyen ve özellikle S'ad b. Ebî Vakkâs'a karşı özel ilgisi olan bir annedir.

Efendimiz (sas), iman edenlerin sayısı daha 10 olmadan S'ad b. Ebî Vakkâs'a da Hz. Ebû Bekir üzerinden İslâm'ın mesajını ulaştırmış; 16-17 yaşlarında iken S'ad, İslâm'ın o güzel mesajlarını kabul ederek Allah Resûlü'nün (sas) arkasında yerini almıştır. O günle birlikte artık S'ad için sıkıntılar başlamıştı ama en büyük imtihanını annesinden gördü. Annesi onu İslâm'dan vazgeçirme adına ne gerekiyorsa hepsini yaptı. İşin bidayetinde tehditler, şantajlar ve korkutmalarla S'ad b. Ebî Vakkâs'ı iman yolundan döndürme adına gayret sarf etti. Annesi; gençlik hevesidir, bir müddet sonra geriye döner diye beklerken her geçen gün S'ad b. Ebî Vakkâs'ın iman teslimiyeti artmaya devam edince endişelendi. Nihayetindeyse S'ad'ı en hassas olduğu yerden, annelik üzerinden vurmaya çalıştı: "Ey Sa'd! Vallahi, sen Muhammed'in getirdiklerini inkâr etmedikçe ben açlık ve susuzluktan helâk oluncaya kadar ağzıma hiçbir şey almayacağım. Sen de bu yüzden anne katili olarak insanlarca ayıplanacaksın." Bunun üzerine annesinin karşısına geçip S'ad b. Ebî Vakkâs şöyle dedi: *"Anacığım! Senin yüz canın olsa ve her birini İslâm'ı bırakmam için versen ben yine dinimde sabit kalırım. Artık ister ye, ister yeme."* [İbn Hacer, *İsâbe*, II, 31] İman insanı olmak budur. Diğer taraftan ise evin arkasına geçip annesinin hidayeti için yalvaran bir S'ad b. Ebî Vakkâs vardır: *"Allah'ım! Annemin yüreğini yumuşat, ona merhamet ve hidayet ver."*

S'ad b. Ebî Vakkâs'ın abisi Utbe b. Ebî Vakkâs annesinin ağzını zorla açıp bir şeyler yedirerek yaptığı bu şeyden vazgeçirmiştir. Oğlunu vazgeçirme adına böyle bir teşebbüste bulunup başarılı olamayan annesi, bu sefer de S'ad b. Ebî Vakkâs'a işkenceler yaparak dininden döndürmeye çalışmıştır. Bazen de öğrendiği âyetler üzerinden S'ad b. Ebî Vakkâs'ı vurmuştur. Kendisi inanmamasına rağmen: "Senin inandığın peygamber anneye itaati emrediyormuş, sen ise annene karşı geliyor, inandığın dine aykırı davranıyorsun!" deyince S'ad b. Ebî Vakkâs hâlini Efendimiz'e (sas) arz etmiş, annesinin dediklerini de anlatmıştır. Efendimiz (sas), S'ad b. Ebî Vakkâs'a bazı şeyler söylemiş ve arkasından sebeb-i

nüzûl kitaplarımızın bize aktardığına göre iki âyet nâzil olmuştur. Ancak bir âyetin nâzil olduğu şeklindeki görüş daha doğrudur. Bahsi geçen iki âyet; Ankebût Sûresi 8. ve Lokman Sûresi 14-15. âyetlerdir. İki âyet de muhteva olarak birbirine yakındır. Müslim'de ve Nesâî'de S'ad b. Ebî Vakkâs'ın bizzat kendi nakliyle aktardığı bir rivayet üzerinden, inen âyetlerin Lokman Sûresi'nin 14-15. âyetleri olduğu yönündeki rivayet daha güçlüdür. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Biz insana anne ve babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Çünkü annesi onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içerisinde olur. İşte bunun için önce bana, sonra da anne babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarsa onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber veririm." [Lokman, 31/14-15]

Âyet nazil olunca doğru olanı yaptığı için sevinmiş, o günden sonra da annesine karşı iyiliği ve ikramı en ufak bir şekilde dahi aksatmamış ancak annesini bir türlü kazanamamıştır. Fakat S'ad b. Ebî Vakkâs o günlerde 8-9 yaşlarında olan Umeyr'in yüreğine iman tohumunu ekmiştir. Umeyr (ra), 15-16 yaşında Bedir'e katılmış ve şehit olmuştur. Dolayısıyla temsiliyetin insana neler kazandırdığının en güzel örneği budur.

Burada daha çok şey söylenebilir ancak S'ad b. Ebî Vakkâs'ın tüm bunlar üzerinden bize verdiği mesajı vererek ikinci sahâbî efendimize geçmek istiyorum: *"Eğer Allah'a giden yolda annen senin imtihanın olursa; kıran, yıkan, kızan, kötü sözler savuran sen olma! Onun günah taleplerine itaat etme ama yine de güzel muamele et! Böyle yaparsan anneni kazanamasan bile kardeşini/kardeşlerini kazanabilirsin."* Anne babaya karşı dünyalık anlamda evlat asla haklı olamaz. Bunu çok tehlikeli bir söz olarak söylüyorum ama söylemek zorundayım. Ne olursa olsun dünyalık namına her zaman için anne ve baba haklıdır. Evlat kendini böyle görmelidir çünkü gözümüzün içine sokarcasına İsra Sûresi'nde ne olursa olsun onlara "öf" denilmemesini söyleyen bir Rabbimiz var.

2. Mus'ab b. Umeyr (ra) ve Annesi

Mus'ab b. Umeyr'in (ra) de en büyük imtihanı annesiydi. Annesi Hunas bint Mâlik b. Mudarrib b. Vehb b. Amr, babası Umeyr b. Hâşim b. Abdümenâf b. Abdüddâr b. Kusay'dır. Babası hakkında yeteri kadar bilgi sahibi değiliz. Annesiyle hatıraları daha fazladır. Annesinin Mus'ab b. Umeyr ile Mekke'de 13 yıllık bir mücadelesi var. S'ad b. Ebî Vakkâs'ın annesinin oğluna gösterdiği ilgi ve alakadan çok daha fazlasını Mus'ab'ın annesi oğluna göstermiştir. Kardeşleri: "Sen Mus'ab'ı bizden daha çok seviyorsun." diyerek annelerini kınarlardı ama Mus'ab böyle bir ilgiyi de hak eden biriydi. Mus'ab, 25 yaşına kadar Mekke'nin en soylu, en yakışıklı, en güzel imkânlarına sahip genciydi. Yemen'den özel kokular getirtir, Mus'ab bir yerde yürümüşse o kokuyu tanıyanlar bilirlerdi ki buradan Mus'ab yürümüştür. Mus'ab'ın çalışma gibi bir derdi yoktu. İşi gücü eğlence ve oyundu. Annesi tarafından böyle yetiştirilmişti. Bu kadar imkânlar içerisinde olan Mus'ab'ın içinde bir boşluk vardı. Ara ara bu konuyu arkadaşlarıyla konuşur, arkadaşları da Mus'ab'ın evlenmesi hâlinde bu boşluğun gideceğini düşünürlerdi. Mus'ab onlara bir şey demiyor ama bu boşluğun çaresinin evlilik olmadığını biliyordu.

İslâm'ın mesajı Mekke sokaklarında yankılanmaya başlamış, henüz 15-20 insan iman etmiş ve Darü'l-Erkam yeni kurulmuştu. Bu evin en gözde talebelerinden Habbâb b. Eret'in (ra) Mus'ab b. Umeyr ile bir hukuku vardı. Bu hukukun yakınlığıyla Habbâb b. Eret, Mus'ab'ın imana taşınmasına vesile olmuştur. Habbâb demircidir. Bir gün işiyle ilgilenirken Mus'ab gelmiş, geldiği anda demirin yanan kısmını elinde tutuyormuş. Mus'ab şaşkınlıkla "Elin yanmıyor mu Habbâb?" diye sorunca Habbâb: *"İçimdeki ateş elimdeki ateşi bana hissettirmiyor."* diye cevap vermiştir. "Bende de o ateş var." diyen Mus'ab, Habbâb b. Eret'in vesilesiyle imana ulaşmıştır. İman ettiği zaman Allah Resûlü (sas) onun konumunu iyi bildiği için **"İmanını şimdilik ailenden gizle."** demiştir. Aradan bir süre geçtikten sonra Mus'ab'taki değişikliği fark eden annesi çocuklarına: "Mus'ab'a bir bakın" demiş olmasına rağmen hiç oralı olmamışlar hatta Mus'ab, annesinin gözünden düşecek diye sevinmişlerdi. Çocukları ilgilenmeyince annesi, (ileride

Efendimiz'in (sas) Kâbe'nin anahtarlarını teslim edeceği) Osman b. Talha'ya Mus'ab'ı gözetleme vazifesini verdi. Osman b. Talha, Mus'ab'ı gözetledikten sonra "Oğlun, Abdülmuttalib'in yetimi Muhammed'in evine gidip geliyor." diye haber vermiş, bu haber onu çileden çıkarmıştır.

O akşam Mus'ab eve gelir gelmez annesine selam verip hâl hatırını sordu ancak annesi: "Gel otur. Söyle bakalım! Duyduklarım doğru mu?" diye sordu. Mus'ab hiçbir şekilde inkâr etmeden doğru olduğunu söyledi. Annesi hiddetlenip ağzına geleni söyledi. Mus'ab b. Umeyr'in annesine karşı tavrı yine alttan almak, onun gönlünü kazanmak, bir şekilde ona dini arz etme noktasında bir fırsat kollamaktır. Ne yapıyorsa ikisi de birbirini ikna edemedi. İşkenceler, tehditler başladı. Sonrasında Mus'ab b. Umeyr 'in kendi gözleri önünde kamçılanması emri dahi verildi.

Mus'ab'ta (ra) en ufak bir geri adım atma yoktur. İşkenceler görmesine rağmen annesine karşı en ufak bir saygısızlığı yoktur. Denge insanı budur işte. Anne hukukunu en kötü zeminlerde dahi koruma hassasiyeti budur.

Annesi Mus'ab'ı, Mus'ab da annesini ikna edemeyeceğini anlamış ve Mus'ab b. Umeyr, Habeşistan yollarına düşmüştü. Mus'ab yıllarca orada kalmış, sonra Mekke'ye dönmüştü. Bu süreçte de annesi için sürekli dua dua yakarmıştı.

Mus'ab'ın yolu bu sefer Yesrib'e düşmüş, Yesrib'i Medine kılma adına gayret içerisinde olmuş ama ne yaparsa yapsın annesini imana taşıyabilme noktasında başarılı olamamıştı. Mus'ab b. Umeyr (ra), Uhud günü şehit olup düştüğünde defnedilirken üzerinde kefen dahi yoktu. Hırkasıyla başını örttüklerinde ayakları, ayaklarını örttüklerinde ise başı açıkta kalıyordu. Bu husus Efendimiz'e (sas) bildirildiğinde şöyle buyurdu: **"Seni Mekke'de gördüğümde senden daha güzel giyinen, senden daha yakışıklı kimse yoktu. Şimdi ise sen bir hırkanın içinde saçı başı dağınık hâldesin. Kefenini başına doğru çekin, ayaklarını da otlarla kapatın ve öylece defnedin."** [Buharî, "Megâzî", 28; İbn Sa'd, *Tabakât*, 133-134]

Gelin bir muhasebe yapalım! Hangi birimiz Mus'ab'ın (ra) gördüklerini gördü ki, Mus'ab'ın söylemediklerini söyleyebiliyoruz? Hangi birimiz Mus'ab'ın gördüklerini gördü ki,

Mus'ab'ın aklına gelmeyen davranışları anne ve babamıza karşı ortaya koyabiliyoruz? Mus'ab b. Umeyr'in (ra) bize verdiği mesaj şudur: *"Eğer Allah'a giden yolda annen senin en büyük engelin ve derdin olursa ne görürsen gör, yine de sen anne deyip yanmalı, onun nefretine muhabbet ile karşılık vermelisin. Böyle büyük bir fedakârlık gösterip hayatında ne varsa hepsini gözden çıkarma pahasına dinine sahip çıkarsan övülecek ve gıpta edilecek bir makamın sahibi olabilirsin."* Allah bizi bu konuda Mus'ab'ın yolundan yürütsün inşallah.

3. Ebû Hüreyre ve Annesi (r.anhumâ)

Allah, Ebû Hüreyre'den yüz binlerce kez razı olsun. Ebû Hüreyre (ra) demek, 5374 tane hadis demektir. Ebû Hüreyre demek; namaz, oruç, zekat, hac demektir. Ebû Hüreyre demek, İslâm'ın birçok esasını bize ulaştıran köprü demektir. Ebû Hüreyre demek; Allah Resûlü'nün (sas) sesini ve sedasını, onunla (ra) az yaşamasına rağmen Allah'ın kendisine verdiği kabiliyeti Allah adına kullanarak kendinden sonraki nesillere aktarma konusunda çırpınan bir yiğit demektir. Bazı cahillerin Ebû Hüreyre hakkında ileri geri konuştuklarına bakmayın. Onu tanısak, konumunu anlasak, ona verilen değerin ne olduğunu bilsek, Resûlullah (sas) ile münasebetlerini anlasak iş çözülecek. Bazı cahiller diyor ki: "Ebû Hüreyre, Resûlullah ile 4 yıl kaldı. 5374 hadis rivayet etmiş. Hz. Ebû Bekir, Resûlullah ile 23 kaldı. 147 hadis rivayet etmiş. Bu nasıl mümkün olabiliyor?" Böylece işi bilmeyenler Ebû Hüreyre'nin (haşa) hadis uydurduğunu iddia ediyor. Meselenin aslına gelecek olursak hadis rivayetini sahâbînin dünyasını anlamadan anlayamayız. Sahâbe bizim gibi ilmi satma çabası içerisine girmemiştir. Onlar bu işi büyük bir mesuliyet bilinciyle götürdü. Peki, hadis rivayetleri nasıl ortaya çıkıyor?

Resûlullah (sas) ile çok yaşayan değil Resûlul-lah'tan (sas) sonra çok yaşayanlar, ortaya sıkıntılar çıktığı zaman kendilerine müracaat edildiğinde Allah'ın kitabında bulunmayan çözümleri bulma adına bir avuç kurban nesil olarak onlar üzerinden hadis rivayeti oluştu. Siz bunu bilmez ve anlamazsanız hadis konusunda ileri geri konuşanların söylediklerini doğru zannedersiniz ama öyle değildir.

Tâbiînin büyük imamlarından Abdurrahman b. Ebî Leylâ, bir

mecliste en fazla sahâbî görmüş tâbiîndir. Abdurrahman b. Ebî Leylâ, kendisini şöyle tanıtıyor: *"Ben Resûlullah'ın (sas) ashabından 120 kişiyi bir mecliste gördüm."* 120 sahâbî ile aynı havayı paylaşan birinin bir şehâdetini aktarıyorum. 120 insan oturuyor, içeriye biri giriyor ve bir hadis soruyor. Hepsi de bilmesine rağmen birbirlerinin gözlerine bakıyor; içimizden biri çıksın, hadisi rivayet etsin ve benim üzerimden yük kalksın diye düşünüyor. Adam sorusuna cevap alamayınca tekrar soruyor. Yine birbirlerinin gözlerine bakıyorlar. Bir daha soruyor. Bu sefer soru havada kalmasın diye o 120 sahâbîden biri ayağa kalkıyor ve alnından ter aktığı bir anda "Resûlullah dedi ki" diyor ve hadisi naklediyor. İnsan; sahâbî veya tâbiîn hakkında konuştuğu zaman önce bir titrer. Vallahi benim ödüm kopuyor ve yarın Allah'ın huzurunda onlardan birinin hakkıyla karşı karşıya hesap vermenin endişesi altında inliyorum.

Ebû Hüreyre böyle bir dağdır. Babası çok küçük yaşta vefat etmiş ve amcasının gözetiminde yetişmiştir. Babası Sahr b. Âmir, annesi Ümeyme bint Subey'dir. Annesi ona tam bir analık yapmış ve annesinin terbiyesinde yetişmiştir. Ebû Hüreyre'nin Hayber'in sonunda gelip iman ettiğini biliyoruz. Asıl derdim Ebû Hüreyre'yi anlatmak değil. Bu yüzden konumuzu annesiyle olan hukukuna getirelim.

Ebû Hüreyle (ra) inanılmaz derecede annesine düşkün biridir. Hz. Âişe şöyle diyor: *"Sahâbe içerisinde Ebû Hüreyre kadar annesine düşkün, annesine karşı ikram ve ihsan içerisinde olan kimseyi bilmiyorum!"* Annesi, Ebû Hüreyre gibi uzun bir ömür yaşamıştır. Ebû Hüreyre'nin, annesiyle 40-50 yıl birlikteliği var. O, annesinin duasını almadan evden çıkmayan biridir. Ebû Hüreyre'yi Ebû Hüreyre yapan belki de buydu.

Bir sahâbî efendimizi hakkıyla tanımak için şu beş hususa müracaat etmemiz gerekir: Hayatına, sözlerine, çağdaşlarının sözlerine, semanın diline ve rivayet ettiği hadislere. Hayatına ve sözlerine ilgili kitaplara müracaat ederek ulaşabiliriz. Çağdaşlarının sözleri derken ise sadece Müslüman çağdaşlarının sözleri değil bazı inkârcı kimselerin sözleri de o sahâbîyi tanıtacak önemli bir kaynak olabilir.

Semanın dilinden kastımız da Kur'ân'dır. Kur'ân bazı

sahâbîlerden isim vermeden de olsa bahseder. Rivayet ettiği hadisler çok önemlidir. Bir sahâbîyi detaylı bir biçimde anlayabilmek için Resûlullah'tan (sas) aktardıklarını iyi bir şekilde değerlendirmemiz gerekir. Örneğin, siz bir hocayı dinliyorsunuz. Hepiniz aynı şeyi almayacak, her biriniz ayrı bir yere odaklanacaksınız. Size dinlediğiniz dersle ilgili bir şey sorulduğunda bir buçuk saatlik dersin bir miktarını hassasiyetleriniz neyle örtüşüyorsa ilk önce onu aktaracaksınız. Sahâbe de böyleydi. Allah kendilerinden ebeden razı olsun. Resûlullah'ı (sas) dinliyorlar, o sözlerde bulduklarını alıyorlardı. Bazıları da aldıklarını hıfzedip aktarıyordu. Hâl böyle olunca, bir sahâbîyi anlayabilmemiz için rivayetlerine müracaat etmemiz lazım. Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiği iki hadisi, Ebû Hüreyre'nin de kendi üzerine aldığı bilgisinden hareketle dinleyelim. Böyle dinlersek Ebû Hüreyre'nin annesiyle olan münasebetini daha doğru bir biçimde anlayabiliriz.

Buhârî ve Müslim de dahil onlarca hadis kitabında geçen bir rivayet var. Bir adam Resûlullah'a (sas) geldi ve şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Benim güzel muamele etmeme insanlardan en çok kim hak sahibidir?" Şöyle buyurdu: **"Annendir."** "Sonra kimdir?" dedi. **"Annendir."** buyurdu. "Sonra kimdir?" dedi. **"Annendir."** buyurdu. "Sonra kimdir?" dedi. "**Babandır."** buyurdu. [Buhârî, "Edeb", 2; Müslim, "Birr", 1] Resûlullah (sas) bu hadiste üç baba hakkının, ancak bir anne hakkına tekabül ettiğini söyledi. Annenin ayrıcalığını Resûlullah (sas) ifade etti ama sözün genelinde anne ve baba hakkını nazara vermiş oldu. Dolayısıyla Resûlullah'ın (sas) söylediği söz Kur'ân ile örtüşüyor. Lokman Sûresi'nde üç hakkın anneye mahsus olduğundan bahsetmiştik. Ne kadar bedel ödersen alacağın da o kadar olur. Annenin ödediği bedel fazla olduğu için aldığı karşılık da ona göre fazladır. Efendimiz (sas), Ebû Hüreyre'nin (ra) naklettiği bu sözü çeşitli vesilelerle birkaç kere söylemiştir. Ebû Hüreyre rivayeti nakleden kişi olarak, bu sözü en fazla üzerine alan isimlerden birisidir. Ebû Dâvûd'da Ebû Hüreyre'nin naklettiği bir hadis de şu şekildedir:

Bir adam Resûlullah'a gelerek cihad hakkında izin istedi. Efendimiz (sas) ona sordu: **"Annen baban hayattalar mı?"** O da: "Evet." diye cevap verdi. Bunun üzerine Efendimiz (sas) şöyle

buyurdu: **"Git, izin al. İzin vermezlerse onların hizmetinde ol!"** [Ebû Davud, "Cihad", 31] Buna benzer sözlerin nasıl anlaşılması gerektiğini önceki bölümde zikretmiştik. Buradaki izin nafile cihadla alakalıdır. Nesâi'de bu hadis aktarılırken biraz daha farklı bir detay var. Allah Resûlü (sas) o zata: **"Sen gelirken annen ve baban ne hâldeydi?"** diye sorunca o kişi: "Onları ağlar hâlde bırakıp geldim." diye cevap verdi. Bunun üzerine Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Hemen annenin ve babanın yanına dön. Onları ağlatttığın gibi güldür."** [Nesâî, "Bey'at", 10] Bunu duyan Ebû Hüreyre başka bir şekilde davranabilir mi? Her gün annesinin, babasının kapısına gidip onların rızasını gözetmiştir. Ebû Hüreyre ilerleyen dönemlerde Medine'nin valisi olduğunda da aynı tavrı devam ettirmiştir. Emevî Sultanı Mervân b. Hakem, kendisinin yerine Ebû Hüreyre'yi vekil olarak bıraktığında da tavrı değişmemiştir.

Ebû Hüreyre her sabah annesinin gönlünü, duasını alıyor ve sonrasında devlet işleriyle meşgul oluyordu. Akşam olunca da kendi evine varmadan annesinin yanına gidip onun gönlünü alıyor sonra kendi evine dönüyordu. Ebû Hüreyre'nin bize ne söylediğini anlıyorsunuz değil mi? Bayramdan bayrama annesinin hatırını soranlara çok şey söylüyor. Ebû Hüreyre'nin annesi ile görüşmesini de aynı ravi şu şekilde nakleder: Ebû Hüreyre annesine: *"Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi senin üzerine olsun anneciğim!"* diye seslenir. Annesi: *"Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi, senin de üzerine olsun biricik yavrum!"* diyerek cevap verir. Ebû Hüreyre: *"Beni küçükken nasıl şefkatle yetiştirip terbiye ettinse Allah da sana merhamet etsin anacığım!"* deyince annesi: *"Yaşlılık hâlimde beni unutmayan ve her zaman bana iyilik ve ihsan eden oğlum! Rabbim senin üzerinden muhafazasını eksik etmesin, merhametini üzerinde daim kılsın!"* der. [Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* 6]

Bir annenin duası bu olursa o evladın önünde engel olarak ne kalır ki? O evlat Ebû Hüreyre (ra) olur işte. O evlat, âleme Allah Resûlü'nün (sas) sadâsını ulaştıran en güçlü ses olur. Ebû Hüreyre bize şu mesajı vermiş oldu: *"Eğer bir gün hayatın içerisinde bir makam, mevkii, konum ve imkân elde edersen annen hayatta ise asla onu ihmal etmemeli, 'işim çok' deyip onu mahzun olarak bırakmamalısın. Onun gönlünü almak, yüreğini hoşnut etmek, rızasını kazanmak; rahmet,*

bereket ve mağfiret olarak sana dönecektir. Eğer böyle davranırsan tarifi mümkün olmayan imkânlar elde edebilirsin."

4. Esmâ bint Ebî Bekir ve Annesi (r.anhumâ)

Hz. Ebû Bekir'in (ra) kızı Hz. Esmâ (r.anhâ): *"Bir tane kuşağım vardı, o da risâlet davasına feda olsun."* diyerek belindeki kuşağı feda edip Resûlullah'ın (sas) diliyle "çifte kuşaklı" olan, verdiği kuşağa karşılık Allah'ın cennette ona iki kuşak vadettiği büyük insandır. Esmâ bint Ebû Bekir'in hicretin ilk annesi olduğunu da hatırlarsınız. Abdullah b. Zübeyr onun oğludur ve Medine'de doğan ilk bebektir. O çocuk ileride zalimlerin karşısında hakkı haykırmış, Haccâc'ın otoritesini sarsmıştır. Sonrasında ise Haccâc, başını gövdesinden ayırarak Abdullah b. Zübeyr'i şehit etmiş, başını Şam'a göndermiş ve başsız bedenini Mekke'de teşhir etmiştir. "Annesi gelip benden rica etsin başını indireyim." dediğinde ise Esmâ validemiz: *"Ben asla zalimlerin ayağına gitmem."* demişti. Oğlu günlerce orada kalmasına rağmen bir gün oğlunun başsız bedeninin karşısına geçip: *"Bu hatip bu minberden ne zaman inecek?"* demiştir. [İbn'ül-Esir, *Usdü'l-Ğâbe,* III, 245] Bu yüzden bir şehit annesi olarak Hz. Esmâ bize çok şey söyler.

Hz. Esmâ'nin annesi, Hz. Ebû Bekir'in ilk hanımı olan Kuteyle bint Abduluzza'dır. Hz. Âişe'nin (r.anhâ) annesi ise Hz. Ebû Bekir'in diğer hanımı Ümmü Rûmân'dır. Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'den (sas) İslâm'ı alır almaz evine gidip babası Ebû Kuhâfe'yi İslâm'a davet etmiş ancak kabul etmemiştir. Sonra annesine davette bulunmuş, o da kabul etmemiştir. Sonra hanımına davette bulunmuş, hanımı da kabul etmemiştir. Sonra 15 yaşındaki Esmâ; annesine ve dedesine rağmen babasını tasdik etmiştir. Bundan dolayı Esmâ'nın (r.anhâ) hayatını okuduğumuzda onu ilk yirmi Müslüman içerisinde görürüz. O, ilk günlerde babasının vesilesiyle iman eden yiğit bir hanımdır.

Burada bir parantez açarak kısa da olsa Hz. Ebû Bekir'in (ra) annesinden söz edelim. Hz. Ebû Bekir ve annesi birbirini çok severdi. Hz. Ali anlatır: "Bir gün Kâbe'nin avlusundaydık. Mekke müşrikleri etrafımızı sardı. Resûlullah'a (sas) işkence yapmaya başladılar. Biz de hiçbir şey yapamıyorduk. Bir baktık ki ötelerden beyaz cübbeli birisi geliyor ve: *'Rabbim Allah'tır dediği için birini mi*

öldüreceksiniz?' diyordu. Peygamberi korumak için kendini onun (sas) üzerine attı. Onun bu hâlini gören Mekke müşrikleri Efendimiz'i (sas) bırakıp Ebû Bekir'i bayıltana kadar dövdüler. Annesi birkaç kişiyle birlikte Hz. Ebû Bekir'i alıp götürdü. Gözlerini açar açmaz ilk sözü şuydu: *'Allah Resûlü'ne (sas) ne oldu?'* Annesi o anda gadaplandı çünkü başına gelenlerden Allah Resûlü'nü (sas) sorumlu tutuyordu. Hz. Ebû Bekir ise: *'Vallahi onu görmezsem bir yudum su içmem.'* dedi. Annesi ne kadar ısrar ederse etsin olmadı ve Hz. Ebû Bekir kan revan içerisinde Darü'l-Erkam'a götürüldü. Allah Resûlü (sas), Hz. Ebû Bekir'i o hâlde görünce dayanamayıp ağlamıştı. Efendimiz (sas), Hz. Ebû Bekir'e: **'Neden benim üzerime kendini atıp bunca işkenceye maruz kaldın?'** diye sorunca Hz. Ebû Bekir şunu söyledi: *'Yâ Resûlullah! O fâsığın yüzümde açtığı yaradan başka bir şeyim yok. Kapının arkasındaki kadın annem Ümmü'l-Hayr'dır ve bana daima iyi bir annelik yapmıştır. Sen onu Allah yoluna çağır ve kendisi için dua et. Belki senin duanın bereketiyle Allah onu cehennem ateşinden kurtarır.'* Efendimiz (sas) ellerini açarak onun için dua etti. Selmâ o anda içeri girmişti ve oracıkta şehâdet cümlesini söyledi. Ümmü'l-Hayr olan Selmâ (r.anhâ) böylelikle imana taşındı."

Hz. Esmâ'nın annesi de yıllar yılı iman etmemişti. En sonunda Hz. Ebû Bekir onu boşamış, kızı da babasıyla birlikte hicret etmişti. Hicretin 6. ya da 7. yılında kızını özleyen Kuteyle, yanına bir miktar hediye alıp Medine'ye kızının evine ziyarete gitti. Araya araya evi buldu. Evin kapısını çaldı ve bir anda anne kız karşı karşıya geldi. Annesi müşrik, kendisi Müslüman. Ona sahip çıkıp çıkmama, ona sarılıp sarılmama noktasında tereddüt yaşamış ve: "Anneciğim seni içeri alamam. Önce bu meseleyi öğrenmem lazım." demişti. Hz. Âişe annemiz de oradadır ve Âişe annemiz, Efendimiz'e (sas) koşarak durumu izah etmiş. Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurmuş: **"Git Esmâ'ya söyle, annesine en güzel bir biçimde ikram ve ihsanda bulunsun."** Hz. Âişe, ablası Esmâ'ya bu müjdeyi vermiş ve böylece annesini içeriye buyur edebilmişti. Müfessirlerimizin aktardığına göre bu olayın arkasından şu âyetler nâzil olmuştur: **"Sizinle din hususunda savaşmamış ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış olanlara iyilik ve adaletle davranmanızı Allah size yasaklamaz. Çünkü Allah**

adaletle davrananları sever. Ama sizinle din hususunda savaşanları ve sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte onlar zalimlerdendir." [Mümtehine, 60/8-9] Allah bizi o zalimlerden etmesin.

Hz. Esmâ'dan (r.anhâ) alacağımız mesaj şudur: *"Eğer bir gün, daha iman etmemiş annen senin kapını çalarsa onu en güzel muameleyle karşılamalı, bunu senden isteyenin Allah olduğunu hatırından çıkarmamalısın. Müşrik olan anne bile kapıdan geri çevrilmeyecekse sen nasıl mümin olan annenin yüzüne kapıları kapatabilirsin? Kapattığın her kapıdan dolayı rahmet kapılarından mahrum kaldığını unutmamalısın."* Allah bizi o kapılardan mahrum etmesin.

Atâ b. Yesâr, tâbiînin çok büyük isimlerinden biridir. Onun memleketinden bir grup insan Abdullah b. Abbas'a (ra) fetva sormaya gelmişti. Abdullah b. Abbas, onlara nereden geldiklerini sorunca onlar kendilerinin Atâ'nın memleketinden geldiklerini söylediler. Bunun üzerine Abdullah b. Abbas şöyle cevep verdi: "İçinizde Atâ gibi biri varken benim yanımda ne işiniz var?" Bunu, Tercümanu'l-Kur'ân olan Abdullah b. Abbas'ın yanında Atâ'nın konumunu anlayın diye söyledim.

Buhârî'nin, *el-Edebü'l-Müfred*'inde Atâ b. Yesâr'ın naklettiği bir rivayet şu şekildedir: "Abdullah b. Abbas bir mecliste otururken bir adam gelip ona selam verdi. O da adamın selamını aldı ve İbn Abbas'ın önüne oturdu. 'Ey Peygamberin amcasının oğlu! Çok büyük bir sorunum var. Senden başka kimseye de bunu soramam.' dedi. İbn Abbas sormasını istedi. Adam: 'Bir kızı sevmiştim. O kızla nikâhlanmak için çok gayret sarf ettim. O kız beni istemedi. Sonra duydum ki başka biri istemiş ve onu kabul etmiş. Bunu duyunca o kadar sinirlendim ki gittim o kızı öldürdüm. Şimdi benim tevbemi Allah kabul eder mi?' diye sordu. Kasten adam öldürmenin Kur'ân'daki hükmünü bilen Abdullah b. Abbas şöyle dedi: 'Annen hayatta mı?' Adam 'Hayatta değil.' cevabını verince Abdullah b. Abbas: 'Ben ne yapabilirim ki senin için? Git Allah'tan tevbe iste.' dedi. Böyle büyük bir cürüm karşısında İbn Abbas'ın 'Annen hayatta mı?' şeklindeki sorusu sebebiyle sarsıldım ve adam gider gitmez İbn Abbas'ın yanına vardım. 'Ey İbn Abbas! Neden böyle bir şey söyledin?' diye sordum. O da: *'Vallahi ey Atâ! Ben Allah'ın*

kitabından ve Peygamberinin sünnetinden anne hakkı konusunda o kadar çok şey duydum ki, herhâlde adam annesini razı etseydi Allah da onun tevbesini kabul ederdi.' diye cevap verdi." Allah bizi böyle bir hakla huzuruna almasın.

Konumuzu burada noktalarken size Kerbe-lâ'nın tek şahidi İmam Zeynelâbidîn'in duasını aktaralım: "Allah'ım! Katındaki şeref, saygınlık ve esenliği anneme ve babama tahsis et. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi! Onlar için yapmam gerekenleri bana ilham et. Bütün bunları eksiksiz bir şekilde bilmemi sağla. Bana ilham ettiğin bu bilgilere göre amel etmemi kolaylaştır. Bana gösterdiğin bu ilimde basiret ve bilinç ver. Allah'ım! Onlardan güçlü bir sultandan korkar gibi korkmamı ve şefkatli bir anne gibi onlara şefkat göstermemi nasip et. Anne babama itaati, onlara iyilik etmeyi; benim için yorgun kimsenin uyuduğu uzun ve dinlendirici bir uykudan, susuzun içtiği sudan daha çok mutlu eden bir göz aydınlığı yap. Ta ki onların arzusunu kendi arzuma tercih edeyim. Onların rızasını kendi rızamın önüne geçireyim. Onların bana yaptığı iyiliği az da olsa bana çok göster, benim onlara yaptığım iyiliği çok da olsa bana az göster. Allah'ım! Onların karşısında sesimi alçalt, sözlerimi onlar için tatlı kıl, huyumu onlar için yumuşak et. Kalbimin onlara karşı şefkatli olmasını sağla. Beni onlara yoldaş, onlara karşı şefkatli kıl. Allah'ım! Bana verdikleri terbiyeden dolayı onları mükâfatlandır, bana yaptıkları ikramdan dolayı onları ödüllendir, beni küçükken koruduklarını gibi onları koru. Allah'ım! Namazlarımın sonunda, gecenin vakitlerinde, günümün her saatinde onları dua ile yâd etmeyi bana unutturma. Allah'ım! Muhammed'e ve âline salât et. Onlara dua ettiğim için beni bağışla ve bana karşı gösterdikleri iyilikten dolayı onları da affet!"

6.
Hakkı Ödenmeyecek Bir Hazine: Baba

Her noktada temel dayanağımızın Kur'ân ve sünnet olması gerektiği gibi bu konuda da alacağımız ve hayatlarımıza aktaracağımız mesajların temeli de Kur'ân ve sünnet olmalıdır. "Hakkı Ödenmeyecek Bir Hazine" serlevhası her kelimesiyle ya Allah'ın kitabına ya da o kitabın fiili uygulaması olan sünnete yaslanmalıdır. Efendimiz (sas) bir evladın asla ve asla babasının hakkını tam olarak ödeyemeyeceğini bize söyler. Öyleyse bir evlat babadan ne görürse görsün: "Baba sana hakkımı helal etmiyorum." diyemez. Allah bu hakkı evlada vermemiştir. Babada bu hak var ama söylenmemesi ısrarla tavsiye ediliyor ki, bu işin ayrı bir boyutudur.

Evladına türlü türlü zulümler ve haksızlıklar yapmış, ailesinin rızkını yemiş bir babaya karşı da İslâm nasıl davranılması gerektiğini bize söyler. Toplumun belli şeylerini tam anlamıyla oturtma adına İslâm bu konuda bugün bazı çevrelerin, ideolojilerin, dünya görüşlerinin söylediğinin ötesinde çok farklı şeyler söyler. Çünkü üstten bakan bir nazar vardır. İşin hukukunu belirleyen otorite Allah olduğu için anlamakta zorlandığımız bazı kısımlar önümüze çıksa da mutlak adaleti esas alarak söylediği her şey aslında resmin tamamında adaletin nasıl ortaya çıktığını bize gösterir.

Resûlullah'ın (sas) baba hakkının ödenip ödenmeyeceği konusunda ne söylediğine bakalım. Müslim'de, Ebû Dâvûd'da, Tirmizî'de, İbn Mâce'de ve diğer hadis kitaplarında Ebû Hüreyre'nin nakliyle bize gelen bir rivayette Allah Resûlü (sas)

şöyle buyuruyor: **"Hiçbir evlat babasının hakkını ödeyemez. Şayet onu köle olarak bulur ve satın alıp azad ederse belki babalık hakkını ödemiş olabilir."** [Müslim, "İtk", 25, Ebû Dâvûd, "Edeb", 120; Tirmizî, "Birr", 8] Yapılacak şeyin imkânsız olduğunu beyan etme adına Arap dilinde bu tür terkipler vardır. Öyleyse baba, hakkı ödenmeyecek bir değerdir.

Toplumda Baba Deyince...

Bugün elimize bir mikrofon alsak ve sokağa çıksak sizin gibi Kur'ân ve sünneti bilen insanlara değil de sıradan bir insana: "Baba deyince aklına ilk gelen şey nedir?" diye sorsak acaba neler duyarız? "Baba deyince aklınıza ne geliyor?" sorusuna şöyle cevaplar verilmiş:

"En kolay kazanılan unvan, eve gelir gelmez huzuru bozan insan, para kaynağımız, bankamatik yerine konulduğunu düşünüp çok kızan şahıs, programlanmış gibi ikide bir 'Hadi yatağa!' diyerek beni deli eden adam, tam dayaklık ama baba olduğu için ses çıkarılmayan adam, evle ilgili her işi en iyi yapabildiğini sanan ama yapmaya başlayınca da evi batıran adam, hayata gelmeme vesile olmasından başka bir şeye yaramayan ve bu dünyada niye yaşadıklarını bir türlü anlayamadığım anlamsız insan, varlığıyla yokluğuyla bir olan zaman zaman cehennem zebanisinden farkı kalmayan adam..."

Hep menfi şeyler mi var? Hayır. Müspet cevap verenlere dikkat ettim, genelde kız çocukları. Burada da şöyle cevaplar var: "Hayat serüvenimin gizli kahramanı, genel olarak değeri de zararı da ancak zaman içinde anlaşılabilecek insan, yokluğunda kıymeti anlaşılacak insan, daima yanında olması gereken insan, ne biliyorsam ondan öğrendim diyebileceğim tek insan, genelde evlatlarını sevip de çaktırmayan ailenin reisi olan şahsiyet, babişkom benim, dünyaların bir tanesi, süper bilge, tecrübe kaynağı, hayatımın rehberi..." Şimdi siz de farklı farklı şeyler söyleyebilirsiniz.

Kur'ân'da Baba Deyince...

Allah'ın (cc) kitabında baba tarifi nasıldır? Resûlullah'ın (sas) mübarek lisanında baba deyince ne anlaşılır? Bu, aslında tarifler

üstü tariftir. Bir yönüyle meselenin hem değerini anlayacağız hem de o değere uygun bir biçimde verilen sorumlulukları anlayacağız. Dolayısıyla hem bir evlat olarak hem de bir baba olarak iki taraflı dinlemeliyiz. Kur'ân'a baba nazarıyla baksanız inanılmaz derecede bilgi görürsünüz. İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem bir babaydı ve babalığının imtihanını Kur'ân bize aktarır. Hz. Nûh bir babaydı. Oğlu Kenan ile olan imtihanı Kur'ân'da anlatılır. Bir baba olarak yüreği yanan ve hüzünlerin insanı olan o büyük insan nasıl bir çırpınış içerisinde... İnsan okuduğu zaman bile etkilenmeden duramadığı gibi bu tablolarda bambaşka bir babalık ve evlatlık görür.

Âzer konusunda milleti olmakla iftihar ettiğimiz Hz. İbrâhim'in, babası veya amcası olduğuna dair iki farklı rivayet vardır. Amcası bile olsa baba yerine koymuştur. Âzer ile evlat-baba ilişkisini, İsmâil ve İshak ile de baba-evlat ilişkisini İbrâhim (as) üzerinden Kur'ân bize anlatır. Hep babalığa bir yönüyle vurgu yapar. Ayrıca Kur'ân, Lokman'ın (as) oğluna öğütlerini bize bambaşka bir şekilde anlatır. Okumadıysanız muhakkak bu nazarla okumanızı tavsiye ederim.

Hz. Ya'kûb, oğulların babası; Hz. Şuayb, kızların babası olarak anlatılır. Bunların hepsinin üzerinden bir şeyler yakalayabiliriz ama Tahrîm Sûresi'nin 6. âyeti bize doğrudan bir babalık tarifi verir. İlgili âyete göre baba; kendisini ve ailesini yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem azabından koruyan adamdır. Bu âyet babaların bütün teorisini yıkıyor çünkü babalar çocuk terbiyesini anneye yükleyip işin içinden kurtulacağını sanıyordu. Bu âyette ise Allah, özellikle babalık sorumluluğuna uygun şekilde bir şey getirdi.

Allah Resûlü (sas) o günlerde sekiz yaşında olan kızı Fâtıma'ya şu sözü söylemişti: **"Kızım Fâtıma! Allah'tan nefsini satın almaya çalış. Babam peygamberdir diye bana güvenme! Vallahi yarın ben de Allah katında senin için hiçbir şey yapamam!"** Sekiz yaşındaki Fâtıma'ya bu sözü söylemesi, aslında Kur'ân'ın gölgesinde yetişen Efendimiz'in (sas) bir baba olarak kendisine yüklenen misyonun gereğini yerine getirmesidir. Yoksa bu işi anneye, okula, Kur'ân kursuna havale ederek baba olmanın getirdiği sorumluluklardan kurtulamazsınız. Ailenin reisi ve

otoritesi olarak bu konuda her şeyi en ince detayına kadar araştırmalı ve arkasında olmalısınız. İslâm'ın babadan beklediği budur. Efendimiz'in (sas) Safâ tepesindeki çırpınışı da bundan dolayıdır.

Ya Babamız Zalimse?

Şöyle bir soru sorabilirsiniz: "Ya babamız zalimse, bize her türlü sıkıntıyı yaşattıysa nasıl davranmalıyız?" Tercümanü'l-Kur'ân olan Abdullah b. Abbas (ra); Buhârî, Beyhakî ve birçok hadis kitabında geçen bir rivayette şöyle diyor: *"Müslüman ana babaya sahip olan bir Müslüman, Allah'tan sevap bekleyerek onların hizmetinde bulunursa Allah ona muhakkak cennetten iki kapı açar. Eğer ana babadan biri bulunursa bir kapı açar. Eğer onlardan birini kızdırırsa (gazaba getirirse) onun rızasını kazanmadıkça Allah o evlattan razı olmaz."* O cemaatte bulunan birisi şöyle bir soru sordu: "Ey İbn Abbas! Böyle diyorsun ama anne baba çocuğuna zulüm ve haksızlık etmişse, evlatları arasında sevgi dengesizliği yapmışsa, büyüğü hep kayırmış ve ona fazla mal verip diğerlerini mağdur etmişse, hizmet eden gelini değil de hizmet etmeyen gelini sevmişse yine de söylediğin geçerli midir?" Bunun üzerine İbn Abbas şöyle cevap verdi: *"Çocuğa (dünya işlerinde) zulüm etmiş olsalar dahi rızalarını almadıkça Allah o çocuklardan razı olmaz!"*

Anne babaların çocuklarına yaptıkları zulüm yanlarına kâr mı kalacak? Hayır! Bunun hesabı ayrıdır. Hesabını Allah'a verecekler ama biz o hesabın tahsildarı değiliz. Bizim buradaki fonksiyonumuz kesinlikle ve kesinlikle Allah'ın bizden istediği ihsanı, ikramı ve itaati yerine getirmektir. Abdullah b. Abbas'a bu sözü söylettiren, bizleri de dehşete düşüren şu tablodur: Ebû Bekre Nüfey b. Hâris'ten rivayet edildiğine göre Resûlullah (sas): **"Büyük günahların en ağırını size haber vereyim mi?"** diye üç defa ashabına sormuştu. Onlar da: "Evet ya Resûlullah!" deyince Efendimiz: (sas): **"Allah'a şirk koşmak, anne babaya itaatsizlik etmektir."** diye buyurduktan sonra yaslandığı yerden doğrulmuş ve sözlerine şöyle devam etmiştir: **"İyi dinleyin! Bir de yalan söylemek ve yalancı şâhitlik yapmaktır."** [Buhârî, "Şehâdât", 10: "Edeb", 6; Müslim, "İmân", 143] Ravi Ebû Bekre şöyle demiştir: "Resûlullah (sas) konuştukça içimizden kendi hâlimize bakarak 'Bu

sözleri keşke Resûlullah (sas) söylemeseydi.' dedik." Efendimiz'in (sas) söylediği bu sözün aynı zamanda, İsra Sûresi 23. âyetin açıklaması olduğunu da göreceksiniz. Zaten Efendimiz (sas) Kur'ân'dan konuşan biridir. Söylediği her hadis biz fark edelim veya etmeyelim kaynağı bir şekilde Kur'ân'da vardır.

Babaya İtaat Nasıl Olmalı?

Allah Resûlü'nün (sas) mübarek sözlerine şahit olan ve Kur'ân'ın terbiyesinde yetişen sahâbe nesli bahtiyarlar topluluğudur. Bu terbiyeyle yetişmiş bu örnek nesil, anne babaya karşı itaat meselesinde de zihinlerimizin algılayamayacağı nice şeyleri bizlere hayatlarıyla anlatmıştır. Size iki örnek vermek istiyorum. Allah ikisinden de ikisinin babasından da ebeden razı olsun.

1. Abdullah b. Ömer (ra)

Abdullah b. Ömer (ra) demek, Resûlullah'ı (sas) adım adım takip eden bir aşk insanı, bir sevda insanı demektir. Abdullah b. Ömer diyor ki: *"Bana yapılacak iş için hükmünü (yani farz, vacip, müstehap olduğunu) söylemeyin, bu işi Efendimiz (sas) yapmış mı, yapmamış mı onu haber verin. Eğer Efendimiz (sas) yapmışsa ben de yaparım, yapılan iş ne olursa olsun."*[Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIV, 515]

Abdullah b. Ömer'in (ra) hayatı boyunca düşüncesi hep şöyle olmuştur: "Benim izim, Resûlullah'ın (sas) izine karışsın! Resûlullah'ın (sas) yürüdüğü yollarda yürüyeyim, gölgelendiği ağaçların altında gölgeleneyim, Resûlullah (sas) nereye hatıra bıraktıysa ben de oraya hatıra bırakayım..." En önemlisi de Abdullah b. Ömer demek, 2630 hadis tane demektir. Dinimizin büyük bir bölümünü bize nakleden; ibadette, muamelatta, ahkamda söylediği her rivayet ile hayatımızı farklı bir şekilde inşa eden büyük bir kamet demektir.

Abdullah b. Ömer anlatıyor: "Nikâhımın altında bir kadın vardı. Kendisini seviyordum. (Babam) Ömer ise ondan hoşlanmıyordu. Bana: 'Onu boşa!' dedi. Ben kabul etmedim. Bunun üzerine babam, Allah Resûlü'ne varıp bunu ona anlattı. Peygamber de bana: **'Baban ne diyorsa onu yap!'** diye emretti." [Ebû Dâvûd, "Talak" 10; Tirmizî, "Talak", 36; İbn Mâce, "Talak", 36]

Abdullah b. Ömer'in hayatında Allah Resûlü'ne (sas) itiraz adına

hiçbir şey yoktur. Buradan günümüze gelelim. Babalarımız istediği takdirde hanımlarımızı boşayalım mı? Âlimlerimiz der ki: "Baban Hz. Ömer gibi biriyse dediğini yap." Hz. Ömer mülhem yani ilham olunandır ve aynı zamanda Resûlullah'ın (sas) ifadesiyle muhdestir yani konuşan değil konuşturulandır. Kim bilir Abdullah'ın hanımında neler gördü? Dolayısıyla bu sıradan bir hüküm değil özel bir hükümdür. Sadece Abdullah b. Ömer için geçerlidir. Onun için korkmayın. Zor bir şey olmasına rağmen itaat meselesinde ortaya konulan kamet ve itirazsız bir biçimde gereğini yerine getirmek, sahâbenin bunu ne kadar doğru anladığını bize gösteren önemli bir delildir.

Bir insan Resûlullah'ın (sas) hadislerine karşı burun kıvırıyorsa, "Kâle Resûlullah" dendiği zaman başka şeyler söylüyorsa, Resûlullah'tan (sas) bir hüküm getirdiği zaman "Ama böyle de olabilir mi?" gibisinden itirazlarda bulunuyorsa Abdullah b. Ömer'e göre o adamla oturup çay içilmez, o adama selam verilmez hatta o adamın yürüdüğü yoldan bile yürünmez. Bunu şuradan çıkarıyoruz: Abdullah b. Ömer'in Bilâl isminde çok salih bir oğlu var. Salihâ bir hanımla evlenmiş. Gelini bir gün Bilâl'i babası Abdullah'a şikayete geliyor. Gelini, Abdullah b. Ömer'in en çok hoşlandığı hitap cümlesini kullanıyor: "Ey Allah Resûlü'nün sahâbîsi!" Nasıl bir salihâ hanım olduğunu anlayın. Tabiri caizse tam damardan giriyor ve şöyle diyor: "Oğlun Bilâl çok iyi bir insan ama bir sıkıntımız var. Ben Resûlullah'ın (sas) mescidinde 5 vakit namaz kılmak istiyorum. Bilâl ise kıskanç olduğu için beni dışarı salmıyor ve mescidde namaz kılmaktan beni alıkoyuyor." Bunun üzerine oğlu Bilâl'i yanına çağıran Abdullah b. Ömer ona şöyle diyor: "Bir zamanlar biz de aynı şeyleri yapmaya çalıştık ancak Allah Resûlü (sas) bizi çağırdı ve: **'Allah'ın hanım kullarını, asla Allah'ın mescidlerinden alıkoymayın!'** dedi." Bunun üzerine Bilâl "Ama babacığım..." şeklinde söze başlayınca Abdullah b. Ömer ayağa kalkıyor ve sözü şu oluyor: *"Ben sana Resûlullah'ın sözünü söylüyorum, sen kalkmış 'ama' diyorsun. Resûlullah'ın sözünün üzerine ama diyen birisi benim oğlum olamaz. Ben bundan sonra senin yüzüne bakmam."* Abdullah b. Ömer'in talebesi Nâfi'nin bize söylediği bir şey var: *"İbn Ömer, bir ömür oğluyla konuşmadı."* [İbn Abdilberr, *Câmi'u Beyâni'l-İlm,* II, 190]

2. Abdullah b. Amr (ra)

Abdullah b. Amr (ra) ile alakalı olarak Ebû Hüreyre şöyle demektedir: *"Onun hâli başka, o hepimizi geçti. Biz Resûlullah'tan (sas) çok şey duyduk, o ise duyduklarını yazdı."* Sahâbe, her şeyi yazdığı gerekçesiyle Abdullah b. Amr'a tepki gösterip: "Sen Resûlullah'tan her duyduğunu yazıyorsun. Allah Resûlü (sas) de bir beşerdir. Bazen kızar, bazen sevinir, bazen muhataba özel sözler söyler. Her duyduğunu yazarsan senden sonrakilere bu yazdıkların geçtiğinde onlar Resûlullah'ı (sas) yanlış anlarsa bunun hesabını veremezsin." diyorlardı. Bunun üzerine Abdullah b. Amr, Allah Resûlü'ne (sas) gidip durumu izah edince Efendimiz (sas) mübarek ağzını göstererek şöyle buyurdu: **"Yaz ey Abdullah yaz! Vallahi, bu ağızdan Allah'ın razı olmayacağı bir kelime çıkmaz!"** Bir rivayete göre 700, diğer bir rivayete göre ise 1000 hadis yazan Abdullah b. Amr yazdığı bu hadislere *"es-Sahîfetü's-Sâdıka/Doğru sahifeler"* adını vermiştir. En değerli hazinesi olarak yanında saklamış ve sonra en önemli talebesi Mücâhid'e emanet etmiştir. Abdullah b. Amr'ın hanımı Ümmü Muhammed bint Mahmiyye'dir. Evliliğin üzerinden birkaç ay geçmiş. Abdullah b. Amr'ın babası Amr b. Âs, oğlunun olmadığı bir yerde gelinini bulup: "Kızım! Oğlumdan memnun musun değil misin?" diye sormuş, gelini de: "Baba! Abdullah çok iyi bir insan ama orucu, namazı acayip. Geceleri kıyamda, gündüzleri oruçlu. Günler geçiyor bazen yüzünü göremiyoruz." diye cevap vermişti. Bunun üzerine babası Amr b. Âs, oğlu Abdullah'ı alıp Efendimiz'e (sas) götürdü. Olayı anlattıktan sonra: "Ya Resûlullah! (sas) Oğlum Abdullah böyle davranıyor, ailesini ihmal ediyormuş." deyince Efendimiz (sas), Abdullah'a dönüp şöyle buyurdu: **"Ey Abdullah! Ben senin için güzel bir örnek değil miyim? Bu benim yolumdur/sünnetimdir. Kim benim yolumdan/sünnetimden yüz çevirirse benden değildir. Abdullah! Baban itaat konusunda da bir şey söylüyor. Bundan sonra baban ne derse itiraz etmeyecek ve ona itaat edeceksin."**

Abdullah b. Amr (ra), Hz. Ali halife olana kadar babaya itaat meselesinde akıllara durgunluk verecek bir kamet sergilemiştir. Hz. Ali hilafete geçince babasının Hz. Ali'ye karşı yaklaşımını

bildiği için babasına sormadan gidip ona ilk biat edenlerden biri olmuştur. Abdullah b. Amr, Hz. Ali'nin hilafet sahibi olduğunu çok iyi biliyordu. Bu sebeple babasına sormadan gidip Hz. Ali'ye biat etmiştir.

Cemel Vakası bir kardeş kavgasıdır. Sahâbenin büyüklerinin birçoğu da bunu böyle anladığı için bu savaşa katılmama adına bir tavır sergilemiştir. Abdullah b. Amr'ın da tavrı böyledir. Cemel'in hemen arkasından Sıffîn Savaşı'na gidilirken Amr b. Âs, oğlunun karşısına geçip: "Benimle beraber Sıffîn'a geleceksin." deyince Abdullah şöyle dedi: "Baba beni mazur gör. Ben gelemem." İş uzadı, tartışma büyüdü. Amr b. Âs sözün bir yerinde: "Resûlullah'ın (sas) söylediği şeyi unuttun mu? Her şart ve durumda babaya itaat edeceksin, demişti. Ben de sana geleceksin diyorum." diyor. Bunun üzerine Abdullah b. Amr, babasına şu cevabı verdi: *"Ama babacığım Resûlullah (sas) başka sözlerinde günahta itaat olmayacağını da söyledi. Sen meşru halife Hz. Ali'ye baş kaldırmak için beni çağırıyorsun."* Amr b. Âs, amacının Hz. Ali'ye karşı savaş açmak değil Hz. Osman'ın katillerini buldurtmak olduğunu söyleyince Abdullah savaş meydanına eline kılıç almaksızın gitmeye karar verdi. Abdullah'ı oraya getiren şey, Resûlullah'ın (sas) babaya itaat noktasında ondan istediğidir. Onun orada olmasının bir nedeni daha vardır:

Hilafet ile saltanat arasındaki mücadele başlamıştı. Savaşın bir yerinde o gün 92 yaşında olan Ammâr b. Yâsir; Şam tarafının oklarıyla ve kılıçlarıyla meydanda şehid düşmüş, "Ammâr öldü, Ammâr öldü" feryatları Sıffîn'ın meydanında yankılanmış ve o anda bir ses duyulmuştu: "Vallahi, ben Resûlullah'ın (sas): '**Ammâr seni bir yoldan çıkmış bir topluluk öldürecek ve senin bu dünyadan son nasibin içeceğin bir kâse süt olacak.**' dediğini duydum." Sesin sahibi Abdullah b. Amr'dır. Demek ki Allah, hakikat orada ortaya çıksın diye sevk-i ilahîyi böyle işletmişti. O meydanda bu söz söylenince savaşın yönü de değişmiş ama Hz. Hüseyin bu işten dolayı Abdullah b. Amr'a küsmüştür. O hadisenin arkasından günler, aylar geçmesine rağmen kırgınlık devam etmiştir.

Sahâbeden Ebü'd-Derdâ (ra) naklediyor: Abdullah b. Amr ile mescidde oturuyorduk. Bir baktık ki Hz. Hüseyin içeriye girdi. Hz.

Hüseyin'i görünce Abdullah b. Amr duygulandı ve şöyle dedi: *"Vallahi, Medine'de şu adamdan daha salih bir adam bilmiyorum! O salih adam ki, meleklerin gölgesinde yürür. Benimle tekrar konuşması için elimde ne varsa verirdim."* İki Müslüman'ın arasını bulma adına Ebü'd-Derdâ: "Peki sizi barıştırmak için bir zemin hazırlasam benim dediğim davete gelir misin?" deyince Abdullah b. Amr: "Nasıl gelmem? Tek istediğim şey, bu dünyadan Hz. Hüseyin'e küs bir şekilde gitmemektir." demişti. Bunun üzerine Ebü'd-Derdâ Hz. Hüseyin'in yanına gidip: "Abdullah'ı getirsem onunla barışır mısın?" diye sordu ve sonrasında Abdullah'ı alıp Hz. Hüseyin'in evine gitti. Hz. Hüseyin: "Sen o gün benim için Medine'nin en hayırlı adamı demişsin. Peki sen bunu söyleyen biri olarak bilmiyor muydun ki Hüseyin'in babası Hüseyin'den daha hayırlıdır? Sıffîn'da neden Hüseyin'in babasının karşısına çıktın?" diye sorunca Abdullah b. Amr şu şekilde cevap veriyor: *"Ey Hüseyin! Vallahi beni Sıffîn'a çıkaran sadece ve sadece deden Resûlullah'ın (sas) babaya itaat konusunda söylediğiydi. Eğer deden bana bu konuda bir şey söylemeseydi vallahi ben gitmezdim. Ama Allah'ın adına yemin olsun ki Sıffîn'ın meydanında elime kılıç almadım, savaşa iştirak etmedim ve hâlen gitmiş olmamın pişmanlığı içerisindeyim. Keşke 20 yıl önce ölseydim de Sıffîn'a katılmasaydım diye kendimi kınıyorum."* Bir anda ortam farklılaşır, birbirlerine sarılırlar ve bambaşka bir hâl ortaya çıkar.

Baba Hazinedir

Serlevhamız "Hakkı Ödenmeyecek Bir Hazine" idi. Hakkı ödenmeyecek kısmını söyledik. Hazine kısmına gelelim.

Babalarımız Kur'ân'ın bize verdiği tarif üzereyse, ailelerini ve nefislerini cehennem ateşine sokmama adına gayret içerisindeyse, bizlere güzel isimler koymuşlarsa, bizleri imanla tanıştırmışlarsa, bizlere Allah'ın kitabını öğretme adına gayret içerisine girmişlerse, bizlerin imana ve İslâm'a ait bazı güzellikleri tatmamız adına gayret göstermişlerse hazine ki bu ne hazinedir! Çünkü bize en önemli hazine olan hidayetin mesajlarını taşımışlardır. Peki ya tersi olsa? Zulmediyor, elinden geleni yapıp sana dünyayı dar ediyor, burnundan fitil fitil getiriyorsa o baba da hazinedir çünkü sabredeceksin ve cenneti kazanacaksın. Derdimiz

zaten Allah'ın rızasını kazanmak değil mi? Bunun için birçok yol vardır. İslâm coğrafyasının bir yerinde Allah adına gayret göstermek bu yollardan biridir. Allah yolunda cihad için harekete geçmek bu yollardan biridir. İslâm'ın mesajları dünyanın dört bir tarafına duyurulması için evden barktan vazgeçip dünyanın farklı farklı yerlerine gitmek bu yollardan biridir. Gece sabahlara kadar uykusuz kalıp bu ümmet için dua etmek bu yollardan biridir. Peygamberimiz (sas) bu yollardan bir yolu daha bize haber veriyor: **"Zalim olsun, mazlum olsun; Müslüman olsun, münkir olsun; Allah'ın sınırlarına riayet ederek annene ve babana itaat edersen cennet senindir."** Bize farklı bir biçimde kazandırsa da ne fark eder? Mesele cenneti kazanmak değil mi? Allah hepimize kazandırtsın inşallah.

İmam Şafiî'nin çok güzel bir sözü var: *"Hak ile meşgul ol ki hayatında batıla yer kalmasın."* Bu vesileyle şunu da söyleyelim. Bazen gençler bana mesaj yazıyor: "İnternet belası gibi bir bela var hocam. İslâmî bir şey dinlerken bile göz kaymış, şeytanın ağlarına takılmışız, saatlerimiz gitmiş. Ne yapalım?" Ben de diyorum ki: *"İmam Şafiî bir reçete yazmış: 'Kendini hak ile meşgul et ki hayatında batıla yer kalmasın!' Hayatın disiplinli olsun. Bir şeyleri yetiştirme adına gayretin olsun. Hak ile meşgul ol, ona koş, ona gayret et. İş çok. Bunun için gayret edip bir şeyler yapmalısın. Dolayısıyla yapacağımız iş, gayret olmalıdır."*

Sizi hak ile meşgul etme adına mevzumuzla yakından alakalı anne baba hukukunu dile getiren şu âyetlere çalışmanızı tavsiye ediyorum: Ahkâf, 46/15, Ankebût, 29/8, Lokman, 31/14, İsrâ, 17/23. Bu âyetlerin ortak bir lisanı var. Evladın anne babaya ihsan etmesini anlatırlar ve evladın anne babaya ihsanı Kur'ân'ın ana meselelerinden biridir.

Size yarın umreye gideceğimi söylesem hemen dua talebinde bulunursunuz. Ben yarın umreye gitmiyorum, dua istenecek birisi de değilim ama Efendimiz (sas) duanın adresini bize göstermiştir. Size desem ki: "Arkadaşlar çok salih bir hoca var. Tanıyorum, iyi biridir. Yarın filanca saatte buluşuyoruz. O salih zatı ziyaret edip ondan dua alacağız." Çoğu kişi gelir. Bunun benim dilimden çıkması o insanın salih olup olmadığını göstermez. Ama hevasından ve hevesinden konuşmayan, konuştuğu her söz Allah

tarafından tasdik edilen Efendimiz (sas); dua alınacak üç kısım insandan bahseder. Ebû Dâvûd'da, Tirmizî'de, İbn Mâce'de Ebû Hüreyre'nin nakliyle aktarılan bir hadiste Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: **"Üç kişi vardır ki onların duası asla Allah katından geri çevrilmez: Zulme uğrayan mazlumun duası, evine varıncaya kadar yolcunun duası ve babanın evladına duasıdır ki bu dua peygamberin ümmetine duası gibidir."** [Tirmizî, "Birr", 7] Allah Resûlü (sas) bunu söylemiş olmasına rağmen babamızın duasını nasıl almayız? Efendimiz (sas) adeta şöyle demiş oldu: Arafat evde, her an duanın mekanı evde! Babanın arkasında ol, gönlünü yap, şaka yap, o sana ne derse desin alttan al, ikram et, ihsan et, itaat et ve bir şekilde rızasını ve duasını al. Resûlullah'ın buyurduğu gibi burnu yere sürtülmüşlerden olma.

Babanın rızasını kazanarak Rabbimizin rızasını kazanmayı bizlere nasip eylesin.

7.
Anne Babaya İhsan mı İtaat Mi?

İmam Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* adlı ahlâkla alakalı hadisleri topladığı kıymetli kitabında büyük sahâbî Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin oğlu Ebû Bürde'nin lisanından bir rivayet aktarır. Ebû Bürde, hadiseyi Abdullah b. Ömer'den duymuş ve bizlere nakletmiştir. Abdullah b. Ömer, Yemenli bir adamın sırtında annesini taşıyarak Kâbe'yi tavaf ettiğini görmüştür. O Yemenli bir taraftan annesini taşırken bir taraftan da büyük bir heyecanla şu şiiri söylemektir: *"Annemin zelil bir devesiyim ben/Başka binekleri usansa da usanmam ben."* O anda Abdullah b. Ömer'i karşısında görmüş ve: "Ey İbn Ömer! Ne dersin, annemin hakkını ödemiş oldum mu?" diye sormuştur. Kur'ân'dan ve Resûlullah'tan (sas) ana baba hakkını çok iyi öğrenen, bu konuda hükümleri çok iyi bilen Abdullah b. Ömer: *"Hayır! Onun doğum esnasında çektiği acılara karşı dile getirdiği bir tek 'ah' kelimesinin hakkını dahi karşılayamadın."* demiştir. [Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, 45-46] Âlim sahâbî Abdullah b. Ömer, bu meselenin değerini bilen biri olarak bunu söylemiştir.

Bu noktada "Anne babaya yönelik bu mesajlar çok olmadı mı hocam?" diye sorabilirsiniz. Biz burada kendimizden bir şey söylemiyoruz. Var olanı aktarıyor; Allah'ın kitabında ve Resûlullah'ın (sas) sünnetinde olanı naklediyoruz. Hepimizin bu konuda az ya da çok sıkıntısı var. Derdimiz de zaten bu eksiklikleri fark edip sünnetin mesajları çerçevesinde hayatımızı inşa etmektir.

Sünnet tarifini ara ara veriyoruz. Sünnet; Müslümanca düşünme ve Müslümanca yaşamadır. Bu yaşam kodları sayesinde zihin dünyamızı Efendimiz'in (sas) yaşadığı ve söylediği ilkeler

çerçevesinde düzenleyip bu konudaki arızaları elimizden geldiğince gidermeye çalışacağız. Rabbim hepimizi buna muvaffak kılsın, sünnetin dirilten iklimiyle bizleri de diriltsin, Müslümanca düşünmeyi ve yaşamayı hepimizi nasip eylesin.

Kur'an'ın Muhatapları Çerçevesinde Anne-Babaya İhsan Meselesi

Kur'ân-ı Kerîm'de, ana baba hukukunu doğrudan dile getiren âyetler Ahkâf, 46/15; Ankebût, 29/8; Lokman, 31/14 ve İsrâ, 17/23'tür. Bu âyetleri okuduğumuz zaman, ilk bakışta Kur'ân'ın bu konuda hep ana babaya ihsanı emrettiğini görmekteyiz. Kur'ân'da ana babaya ihsandan bahsedilirken hadislerde de itaat vurgusunun daha önde olduğuna şahit oluruz. Öyleyse burada sorulması gereken soru şudur: Neden Kur'ân'da ihsan vurgusu öndeyken hadislerde itaat vurgusu daha fazladır? Burada -haşa- bir çelişki mi yoksa birbirini tamamlayan ve birbiriyle buluştuğu zaman ortaya çıkan bir mesajlar manzumesi mi var?

Bu soruya cevap vereceğiz ama öncesinde bir noktaya daha temas etmemiz gerekecek. Kur'ân'ın nâzil olduğu andan şu ana kadar Kur'ân'a muhatap olanları sınıflandıracak olursak karşımıza üç sınıf çıkar:

1. Doğrudan Muhataplar

Doğrudan muhataplar Efendimiz (sas) ve sahâbe-i kiramdır. Âyetler onların üzerine iniyordu. Allah onları muhatap alıyor, yaptıkları iyi şeyleri takdir ediyor, yaptıkları eksik şeyleri de vahiy göndererek düzeltiyordu.

Sahâbe neslinin Kur'ân ile yoğrulan bir hâli vardır. Bu hâl acayip bir hâldir ve onlara mahsus bir şeydir. Allah yeryüzünde kalbi en güzel olanları, kalbi en güzel olan Muhammedü'l-Mustafa'ya (sas) muhatap kıldı ve onlar Kur'ân'ın yetiştirdiği cemaat oldu. O cemaat, Kur'ân ile yetiştiği için Kur'ân'ı en iyi anlayan cemaatti. Buna itiraz edip: "Hayır, biz şimdi Kur'ân'ı daha iyi anlıyoruz." diyenler var. Sebeb-i nüzûlü ve sebeb-i vürûdu bizzat kendisi olan bu kutlu cemaat, Kur'ân'ın doğrudan muhatabı olduğundan yaptıkları yanlışlar ve doğrular doğrudan sema tarafından

onaylanıyor veya eleştiriliyordu.

Ümmü Eymen'i (r.anhâ) hatırlayın. Hz. Ebû Bekir bir gün Hz. Ömer'e: "Haydi Ümmü Eymen'e gidelim. Daha önce Rasûlûllah'ın (sas) ziyaret ettiği gibi biz de onu ziyaret edelim." dedi. Birlikte Ümmü Eymen'in evine gittiler. Yaşlı kadın onları görünce Resûllullah'ı (sas) hatırladı ve ağlamaya başladı. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ona: "Niye ağlıyorsun? Allah katındakiler Resûlullah (sas) için çok daha hayırlıdır." deyince: *"Ben Allah'ın katındakilerin Resûlü (sas) için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden ağlamıyorum. Gökten inen vahyin kesilmiş olmasına ağlıyorum."* dedi. Onun bu sözleri Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i de ağlattı. [Müslim, "Fedâilü's-sahâbe", 103]

Sahâbe nesli dediğimiz o bahtiyarlar topluluğu Kur'ân ile yetişen bir cemaat olduğu için Kur'ân'ı en iyi anlayan cemaatti. Sahâbe namaza giderken: "Acaba Resûlullah (sas) şimdi bize ne okuyacak?" düşüncesiyle gelirdi çünkü onlar inen âyetleri biliyordu. Yeni şeyler okunduysa o an nâzil olduğunun işaretidir. Bu yüzden doğrudan muhatapların özel bir durumu vardır.

2. Dolaylı Muhataplar

Bunlar, sahâbeden sonra gelen iki ya da üç nesildir. Yani tabiîn ve tebeu't-tâbiîn nesli veya bunlara ek olarak onlara da tâbî olan nesildir. Bunu, Allah Resûlü (sas) söylüyor.

İmrân b. Huseyn'in naklettiği hadise göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"En hayırlı nesil, benimle beraber aynı zamanı paylaşan nesildir. Sonra onlardan sonra gelenler (tabiîn), sonra onlardan sonra gelenlerdir (tebeu't-tâbiîn nesli)."** İmrân b. Huseyn burada bir parantez açıp şöyle diyor: "Resûlullah (sas) sahâbeden sonra iki nesil mi, üç nesil mi saydı; tam hatırlamıyorum." Dolayısıyla Kur'ân ve sünneti en doğru anlayanlar, en doğru anlayanları yetiştirdiler. Tabiîn neslinden bahsediyoruz. Saîd b. Cübeyr, Saîd b. Müseyyeb, İmâm-ı Âzam, Fudayl b. İyâz, Abdullah b. Mübârek, Mücâhid, Katâde, Atâ... Hepsine selam olsun. Onlar mesajları canlı tanıklardan aldığı için en güzel şekilde anladılar. Dolaylı muhataplar da bundan ötürü Kur'ân'ı anlama noktasında ikinci sırada olan nesildir.

3. Modern Muhataplar

Modern muhataplar bizleriz. Biz de zaten müçtehidiz! Hepimiz daha iyi biliyoruz! Bizden önceki nesiller bilgiye az ulaşmış, biz çok ulaşmışız! Biz bir milyon hadise ulaşabiliyormuşuz. Sanki bir milyon hadisin hepsini okumuşuz gibi! Bilgi bizde daha fazla olduğu için biz daha iyi anlayabilirmişiz! Bir de dediklerine göre süreç içerisinde bir şeyler yaşanmış, Kur'ân'dan bizi koparmışlar. Osmanlı, 600 sene boyunca Kur'ân'ı insanlara göstermemek için özel çabalar göstermiş. Kur'ân tercümelerini yapmamış. Öyle olduğu için de bir kopukluk yaşanmış. Bu konuda boş söz çok, fazla girmeyelim. Peki gerçekten böyle mi?

Gerçekten modern muhataplar olarak bizler Kur'ân'ın ilk muhatapları ve onlardan sonra gelen dolaylı muhataplardan daha mı iyi anlayabiliriz? 20-30 senedir bu memlekette Kur'ân'a çağrı adına birçok şey yapıldı ve hâlen yapılıyor. Allah, hayır adına yapanların hepsinden razı olsun ama gelin şöyle bir muhasebe yapalım. 20-30 senedir Kur'ân noktasında bilgimiz arttı. Bu inkâr edilmez bir hakikattir. Peki amel noktasında da aynı üstünlük, aynı ayrıcalık var mı? Bilgimiz artarken orantılı bir biçimde amelimiz de artıyor mu, yoksa amel artmayınca tehlikeli bir şey olan o bilginin karşısında kibir mi artıyor? Eğer bilgi artarken amel artıyorsa hiçbir sıkıntı yok ama bir şeyler öğrenirken amel yerine "Ben bildim, erdim." diye havalara girip de bir şekilde kibir artıyorsa orada ciddi bir hastalık başlamıştır. Bizim Kur'ân bilgimiz arttı ve öğrendik ki Allah Kur'ân'da gece namazını övüyor. Kaçımızın hayatında gece namazı var? Muhasebe yapalım. Biz öğrendik ki Hucurât Sûresi'nde ahlâka dair şeyler var. Gıybetin kötülüğü de burada anlatılıyor. Öğrendiğimize rağmen kaçımızın hayatından gıybet çıkıp gitti? Öğrendiğimiz âyetler bize neler kazandırdı? Bunun bir muhasebesini yapmak durumundayız. Yoksa kibir adamın ayağını öyle bir kaydırır ki insan bir daha kendini toparlayamaz. İşte biz bu yanlışa kapılmamak için bu şekilde telkinleri arkamıza atmamız lazım. Şunu ön kabul olarak zihinlerimize yerleştirmeliyiz: Kur'ân'ın canlı tanıkları bizden daha iyi Kur'ân'ı anladılar ve yaşadılar. Bunu zihinlerimizde yerleştirdiğimizde eğer bir âyet öğrenmek istersek Arapça

sözlükleri açıp o kelimenin Arap dilinde ne anlama geldiğini, kelimenin üzerinden biraz dilsel tahliller yaparak neticeye ulaşmaktansa önce doğrudan ve dolaylı muhatapların ilgili âyetleri nasıl anladıklarına bakarız. Onlar nasıl anladılar? Anlamadılarsa Resûlullah'a (sas) o konuyla alakalı soru sordular mı? Tabiîn nesli, sahâbeden devraldı. Onlar devralırken anlamakta güçlük çektikleri âyet ve kelime varsa sordular. O sorular karşısında sahâbe onlara ne dedi? Tabiîn sonraki nesle ne dedi? Ancak bunları öğrenirsek meseleyi daha doğru anlayabiliriz. Böyle değil de sözlüğü açıp Allah ne verdiyse bakacak olursak bazen işi çok tehlikeli noktalara getirebiliriz.

Bazı makalelerde "Allah'ın bizden istediği ana-babaya ihsandır yani iyilik yapmaktır, yoksa itaat değildir." gibi görüşler görebilirsiniz. İhsan ne ki itaatten farklı olsun? Meşhur Cibrîl hadisinde nebevî medrese ihsanı sözlük üstü bir tanımla tanımlıyor: **"İhsan; Allah'ı görüyormuşçasına O'na kulluk etmen, O'na ibadet etmendir. Sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor."** Efendimiz'in (sas) tarif ettiği ihsan kavramının içerisinde itaat olduğu için sahâbe bu konuda soru sorma ihtiyacı hissetmedi. Somut bir örnekle meseleyi biraz daha açalım. Anne ve babalarımız bizden su istedi. Biz de evlat olarak onlara su ikram ettik. Böylece itaat etmiş olduk. Peki ihsan nedir? Su istemeden onlara su vermektir. Bunun için ihsanın içerisinde zorunlu olarak itaat vardır ama itaatin içerisinde ihsan olmayabilir. Allah'ı görüyormuşçasına Allah'ın emrine uyarak anne babaya itaat etmenin adı ihsandır.

İşin bir boyutu daha var. Ona da dikkat etmemiz gerekir. Anne babaya ihsanı emreden Ahkâf, 46/15; Ankebût, 29/8; Lokman, 31/14 ve İsrâ, 17/23 âyetleri Mekkî âyetlerdir. Hepsinin sebeb-i nüzûlünde sahâbîlerin müşrik olan anne ve babaları vardır. Sebeb-i nüzûl ve sebeb-i vürûdun Kur'ân mesajını anlama noktasındaki katkısı buradan anlaşılabilir. Kur'ân ilk muhataplara itaatten bahsetseydi belki bu daha sonra farklı bir biçimde izaha ihtiyaç duyacaktı ama ihsandan bahsetti. İhsandan bahsedince de müşrik anne-babalara iyilik ve ikram olarak algılandı. Sonra Efendimiz (sas) de çeşitli beyanlarda bulundu. Âyetlerin içerisinde şirke ve günaha davet edildiği zaman asla itaat edilmeyeceğine dair bilgi de

var. İlk muhataplar çerçevesinden mesele daha iyi anlaşıldı. Dolayısıyla biz bu âyetleri okuduğumuz zaman şunu çıkarıyoruz: Eğer anne ve baba müşrik ise ihsan var ve özellikle dini alanda itaat yok. Eğer anne ve baba Müslüman ise içinde itaat olan bir ihsan var. Dolayısıyla bu meseleyi bu şekilde anladığımız zaman Kur'ân ile hadislerin hiçbir zaman birbiriyle çelişmediği görürüz. Efendimiz'in (sas) her türlü beyanının Kur'ân'ın ona yüklediği tebyin görevinin bir gereği olarak ortaya çıktığını fark ederiz. Böylece hadisleri Kur'ân'ı anlamada en önemli kaynak olarak anlar ve ilk muhatabın bize aktardığı bilgiler ışığında Allah'ın kitabını anlamaya çalışırız. Rabbim bizlere böyle bir anlayış nasip eylesin.

Anne Babaya İhsan Nedir?

Müfessirlerimiz ilgili âyetlerin tefsirlerinde anne babaya ihsanın şu 10 hususta olabileceğini söylemişlerdir.

1. Onlara karşı sesi yükseltmemek

En güzel kelimelerle konuşmak. Kur'ân bunun çok güzel örneklerini verir. Mesela Hz. İbrâhim, müşrik olan babasına *"Ey babacığım!"* diye seslenir. Bu hitabın içerisinde şefkat, merhamet, güzellik var. Kur'ân yine ilgili âyetlerde tevazu kanatlarını indirebileceğin kadar indir, en güzel cümlelerle onlarla konuş diye uyarılarda bulunur. Dolayısıyla ihsandan bahsettiğimiz bir yerde ilk olarak onlara karşı sesi yükseltmemek maddesini yazabiliriz.

2. Kötü nazarlarla bakmamak

İnsan sadece sözle değil bakışla da başkasına zarar verebilir. Bazı delikanlılar anne babasına öyle bir bakıyor ki ödlerini koparıyor. Bu nazar kötü ve ihsana aykırı bir şeydir. İçeriye girdiğiniz zaman anne babanız evdeyse onların yüzünde tebessüm olmalı; onlara güzelliği ve hoşnutluğu yansıtmalısınız. Varacaksınız ellerini öpeceksiniz.

Ebû Hüreyre'nin annesi ile konuşmasını hatırlayın. [s. 116] Alttan girip üstten çıkmalı, hatta onlara şaka bile yapmalısınız ki farklı bir tablo asla ortaya konulmuş olmasın. Çünkü bizden istenilen ihsan bize bunu yükler.

3. Onlardan önce söze başlamamak, konuştuklarında sözlerini kesmemek

Biz susalım Abdullah b. Ömer (ra) konuşsun. O anlatsın bize bu durumu. Hz. Ömer'in, Hz. Ebû Bekir'in ve ashâbın büyüklerinin bulunduğu bir sohbette Abdullah b. Ömer de vardı. Efendimiz (sas), İbrâhîm Sûresi'ni anlatıyordu. 24. âyete gelince Allah'ın güzel sözü tasvir etmek için: ***"Allah'ın nasıl bir misal getirdiğini görmedin mi? Güzel sözü; kökü sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti."*** diye buyurduğunu söyledi. Bunun üzerine Efendimiz (sas) mecliste bulananlara: **"Burada söylenen ağaç hangi ağaçtır?"** diye sordu. Ashâb birbirine bakıp: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dediler. Bunun üzerine Efendimiz (sas): **"O ağaç hurma ağacıdır."** buyurdu. Sohbet bitti, herkes dağıldı. Hz. Ömer, oğlu ile birlikte eve dönerken Abdullah b. Ömer şöyle dedi: "Baba! Resûlullah (sas) o soruyu sorduğunda ben sorunun cevabını biliyordum." Hz. Ömer de: "Peki neden sorunun cevabını söylemedin?" diye sorunca oğlu şöyle cevap verdi: *"Resûlullah'ın (sas) huzurunda sen oradasın, Ebû Bekir orada, ashâbın büyükleri orada dururken ben nasıl sizin bilmediğiniz bir soruyu cevaplarım?"* Burada varmak istediğimiz nokta Abdullah b. Ömer gibi 13-14 yaşındaki bir gencin bu konuda sergilediği tavırdır. Şimdilerde saygı ve ihtiram yok. Babaların yanında ayak ayak üstüne atmalar, baba içeri girince toparlanmama... Biliyorsunuz, hâlimizi resmetmemize gerek yok.

4. Yaşlanıp bakıma muhtaç duruma düştüklerinde onlara hizmet etmek:

Anne baba yaşlanıp bakıma muhtaç duruma düştüğünde evlatlar sanki mal taksim eder gibi anne babayı bölüşmeye kalkıyor. Aklı olan "Bu ganimeti ben elime almalıyım." diyerek bu ganimeti elinde tutar. Kardeşler birbirleriyle "Sen bak." diye değil, "Ben bakayım, anne babamla ben ilgileneyim." diye kavga etmeliler. Huzurevi dedikleri şey bizim kültürümüze ait değildir. Yıllar önce Afganistan işgali sırasında Amerika, yanlışlıkla bir huzurevini bombalandığını iddia etmişti. Afganistanlı bir yetkili de şöyle bir açıklama yapmıştı: "Amerikalılar bizi kendileriyle karıştırıyor. Bizim yaşlılarımız evlerimizdedir. Ayrı bir evde değiller ki huzurevi diye bir yer bombalansın." İslam Medeniyeti'nde bu

böyledir. Yaşlılar evin en kıymetli hazinesiydi. Böyle olduğu için de onlar yaşlandıkları ve bakıma muhtaç duruma geldikleri zaman bir sevap borsası muamelesi görürlerdi. Zaten böyle de görülmeli. İhsandan ve itaatten bahsettiğimiz bir yerde konuşacağımız dördüncü madde de budur.

5. Önlerinden yürümemek, toplum içerisinde saygınlıklarını zedelememek:

Bununla alakalı da çok şey söylenir ama mesele gayet açıktır.

6. Arkalarından konuşup gıybet yapmamak:

Gıybet zaten haramdır. Peki bu maddede neden özellikle gıybetten bahsedildi? Bir haram vardır ve bu haramın derecesi muhataplara göre farklı olabilir. Anne babanın gıybetini yapmak normal insanların gıybetini yapmaktan daha şiddetlidir. Özellikle hanımların kaynana ve kayınbaba ile dertleri bitmez. Hanımlar, beylerini gıybete sürüklerse beylerini de kendilerini de nasıl bir yere düşürdüklerini unutmamalılar. Bu konuda oldukça hassas davranmalı ve bu kapıyı sonuna kadar kapatmanın gayretini vermek durumunda olunmalıdır.

7. Onlar istemeksizin sevinecekleri işler yapmak

Su örneğini vermiştik. İstettikten sonra bir anlamı yok. Önemli olan istemeden yapmak. "Annemin babamın şöyle bir ihtiyacı olabilir, bir sorayım." düşüncesiyle evladın ihsanda ve ikramda bulunması. Onların istemesini beklemeden bu konuda adım atmak.

8. Şeref ve haysiyetlerini zedeleyici işler yapmamak

Bir iş yapıyorsunuz ve o işinizden dolayı anne ve babalarınızın haysiyetleri zedeleniyor. İşte bu madde de bununla alakalı. Buna da kapı açmama adına bir uyarı var.

9. Onları kendi nefislerinize, kendi rahatınıza tercih etmek

Başta Buhârî olmak üzere onlarca hadis kitabında geçen mağara kıssasını hatırladınız mı? Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: "**Sizden önce yaşayanlardan üç kişi bir yolculuğa çıktılar. Akşam olunca uyumak üzere bir mağaraya girdiler. Fakat dağdan kopan bir**

kaya mağaranın ağzını kapattı. Bunun üzerine birbirlerine: 'Yaptığınız iyilikleri anlatarak Allah'a dua etmekten başka sizi bu kayadan hiçbir şey kurtaramaz.' dediler..." İçlerinden ikisi yaptıkları iyilikleri Allah'a arz ederek dua etti ve kaya biraz yerinden oynadı.

"**...Sıra üçüncü kişiye geldi ve söze başladı: 'Allah'ım! Benim çok yaşlı bir anne babam vardı. Onlar yemeklerini yemeden çoluk çocuğuma ve hizmetçilerime bir şey yedirip içirmezdim. Bir gün hayvanlara yem bulmak üzere evden ayrıldım, onlar uyumadan önce de dönemedim. Eve gelir gelmez hayvanları sağıp sütlerini annemle babama götürdüğümde baktım, ikisi de uyumuştu. Onları uyandırmak istemediğim gibi onlardan önce ev halkının ve hizmetkârların bir şey yiyip içmesini de uygun görmedim. Süt kabı elimde şafak sökene kadar uyanmalarını bekledim. Çocuklar etrafımda açlıktan sızlanıp duruyorlardı. Nihayet uyanıp sütlerini içtiler. Rabbim! Şayet ben bunu senin rızanı kazanmak için yapmışsam şu kaya sıkıntısını başımızdan al!' diye yalvardı. Kaya biraz daha aralandı ve mağaradan kurtuldular.**" Anne babaya ihsan, taşı hareket ettiren ameldir. Dolayısıyla burada bize söylenen özellikle de onları kendi nefislerine, rahatlarına tercih etmek meselesi böyle önemli bir meseledir. Bu konuda da bir şeyler yapılması ihsanın gereğidir.

10. Sövmemek ve sövülmelerine sebebiyet vermemek

Bir evlat nasıl anne ve babasına sövebilir ya da sövülmesine sebebiyet verebilir ki? Bu sorunun cevabını Asr-ı Saâdet'ten öğreniyoruz. Abdullah b. Amr (ra) rivayet ediyor: "Hz. Peygamber (sas): "**Adamın ana babasına sövmesi, büyük günahlardandır.**" diye buyurdu. Ashâb şaşkınlık içinde: "Ya Resûlullah (sas)! Bir insan nasıl kendi anne ve babasına söver?" diye sordu. Hz. Peygamber (sas): "**Bir kimse karşısındaki adama kötü söz söyler, adamın anne ve babasına söverse o adam da o kimsenin ana ve babasına söver! Böylelikle başkasına sövdürmüş olur!**" buyurdu. [Buhârî, "Edeb", 4; Müslim, "İman", 146] Bu nebevî buyruktan dolayı Abdullah b. Amr (ra) şöyle demiştir: *"Bir insanın babasına sövülmesine sebep olması Allah katında*

büyük günahlardandır." [Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, 28] Dolayısıyla bu konuda dikkatli olup karşı tarafı kışkırtmamak lazım. Kişi, kendi anne babasının şerefini ve haysiyetini koruma adına başkalarının anne babalarının şeref ve haysiyetlerine en az kendininki kadar saygı ve ihtiram göstermesi gerekir.

Bu konuda Hz. Ali'den nakledilen önemli bir rivayet vardır. Ebü't-Tufeyl'den rivayet edildiğine göre Hz. Ali'ye bir gün: "Resûlullah'ın (sas) bütün insanlara söylemeyip size özel olarak bildirdiği bir şey var mı?" diye soruldu. Hz. Ali bu soruya şöyle cevap verdi: "Resûlullah (sas) bana özel olarak bir şey söylemedi. Yalnız şu kılıcımın kınında bulunan kağıtta yazanlar müstesna..." Sonra (kılıcının kınından) bir sayfa çıkardı, insanlar meraktan neredeyse düşüp bayılacaklardı. O anda Hz. Ali okumaya başladı: "Resûlullah (sas): **'Allah, adından başkasına (putlara veya şahıslara) hayvan kesene lânet etsin. Arazinin sınır taşlarını çalana Allah lânet etsin. Anne ve babasına lânet edene Allah lânet etsin. Bir fesatçıyı, toplumu birbirine düşüren bozguncuyu himaye edene Allah lânet etsin.'** diye buyurdu." [Müslim, "Edâhi", 44, 45] Bu, Hz. Ali'nin hadisleri yazdığına delil olarak kullanılan bir rivayettir ki bu da işin ayrı bir boyutunu teşkil eder.

İki Mühim Mesele

Bu başlık altında irdelenmesi gereken iki mesele daha var. Bunlardan ilki anne ve babanın evlatlarına haklarını helal etmemesi, diğeri de anne ve babanın vefatlarından sonra evladın yapması gereken sorumluluklar meselesidir. Bu iki meseleyi de irdelersek bu konu hakkında en azından bilmemiz gereken asgari şeyleri öğrenmiş oluruz.

Birincisi mesele anne ve babanın evlatlarına haklarını helal etmemesi meselesiydi. Bu konuyu irdelerken muhataplarımız anne ve babalardır. Şimdiye kadar hep onlardan taraf olup konuları ele aldık, hak olanı söyledik. Şimdi ise anne ve babalara karşı çok önemli şeyler söyleyeceğiz. Bazen bu konuda anne ve babalar biraz gevşek davranıyor. En ufak bir şey olduğunda anne hemen "Sütümü helal etmem!", baba da benzer şekilde "Seni evlatlıktan reddederim!" diyor. Bu kelimelerin sonradan nelere sebebiyet

verdiğini bir bilsek...

"Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara 'öf!' bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve güzel söz söyle." [İsrâ, 17/23] Anne ve babaya 'öf' demek çok dehşetli bir hâldir. Kur'ân'ın açık beyanı bu şekildedir. Öyleyse anne ve babaların bu noktadaki hassasiyeti şu olmalıdır: *"Ben öyle davranmalıyım ki çocuklarıma 'öf' dedirtmemeliyim, öyle davranmalıyım ki onları çileden çıkarıp günaha sevk etmemeliyim."* Çünkü onların günaha sevk edilmesi en çok anne ve babanın canını yakacaktır. Hangi anne baba, evladının ateşte yanmasına razı olur? Dolayısıyla burada anne babalara böyle bir mesaj vardır. Evet, evlatlarımız bazen bizi kızdırıyor ama sonra unutup gidiyoruz. O hâlde dişimizi sıkmalıyız. Hemen Nûh (as) aklımıza gelmeli, 900 sene evladın peşinde dolaşsak bile son anda el uzatacak konumda olduğumuzu hiçbir zaman unutmamalıyız. Bu yüzden beddua cümlelerini, kınama cümlelerini çok rahat bir biçimde kullanmamalıyız. Dilimizi bu konuda terbiye edip dişimizi sıkmalıyız. Gerekirse dışarı çıkıp bağıracağız, başımızı suyun altına koyacağız ancak asla beddua dilimizden çıkmayacak. Önce yakarız, sonra da biz yanarız Allah korusun.

Efendimiz (sas) bir gün mescidde ashâbıyla otururken biri gelir ve: "Ya Resûlullah! Bir genç ölmek üzere. Ona ölürken 'Lâ ilâhe illallah' sözü telkin edildi ama bunu söylemedi." der. Resûlullah (sas) bu haberi getiren zata: **"O genç namaz kılıyor muydu?"** diye sorar. Gelen zat "Evet." diye cevap verince Resûlullah (sas) hemen ayağa kalkarak o gencin yanına gider. Hz. Peygamber (sas) ölmek üzere olan delikanlıya: **"Lâ ilâhe illallah de!"** diye telkinde bulunur. Genç bir türlü diyemez ve: "Söyleyemiyorum Ya Resûlullah, gücüm yetmiyor." der. Hz. Peygamber (sas) gencin yakınlarına: **"Niçin böyledir?"** diye sorar. Orada bulunanlardan birisi der ki: "Ya Resûlullah! Bu delikanlı annesine karşı biraz asiydi, annesini çok kırıyordu. Acaba bundan dolayı olabilir mi?" Efendimiz (sas): **"Evet, bundan dolayıdır."** buyurdu. Sonra: **"Peki, annesi sağ mı, yaşıyor mu?"** diye sordu. "Evet." dediler. **"Çağırın gelsin."** dedi ve hemen çağırdılar. Kadın oğluna nasıl

kırılmışsa oğlunun ölüm hâline bile gelmiyor. "Resûlullah seni çağırıyor." denilince emir büyük yerden olduğu için hemen geliyor.

Efendimiz (sas) o hanıma: **"Bu senin oğlun mu?"** diye sordu. Kadın: "Evet." dedi. **"Ona çok kırgınmışsın ve hakkını helal etmiyormuşsun öyle mi?"** dedi. Kadın: "Evet." dedi. Efendimiz (sas): **"Kızgın alevlerle yanan kocaman bir ateş gördüğünde sana: 'Eğer oğlunu bağışlarsan onu bırakırız. Bağışlamazsan gördüğün bu ateşe atacağız.' denilse bağışlamaz mısın?"** O anda kadının şefkat damarı kabardı ve gözyaşları içerisinde: "Ya Resûlullah! Öyleyse onu affediyorum. Bütün haklarımı ona helal ediyorum. Yeter ki o yanmasın, yeter ki ona bir sıkıntı gelmesin." dedi. Efendimiz (sas): **"Ondan razı olduğuna dair Allah'ı ve beni şahit tut."** dedi. Kadın da: *"Allah'ım! Sen ve Resûlullah şahidimsiniz. Oğlumdan razıyım ve bütün haklarımı ona helal ediyorum."* dedi. Hz. Peygamber (sas) bu konuşmadan sonra delikanlıya dönerek: **"Ey delikanlı! 'Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerike leh ve eşhedü enne Muhammeden Abdühü ve Rasülühü' de!"** diye telkinde bulundu. Delikanlı bu kez söyleyebildi ve ruhunu bu şekilde Allah'a teslim etti. Delikanlının iman üzere vefat etmesi üzerine sevinen Efendimiz (sas), gözünden yaşlar boşanırken: **"Şefaatim sebebiyle onu ateşten kurtaran Allah'a hamd olsun."** diyerek memnuniyetini dile getirdi. [Beyhakî, *Şu'abü'l-İman,* VI, 197, 198] Bu, Efendimiz'in (sas) şefaatinin dünyada da devam ettiğinin en güzel göstergesidir. Bizim bazı gençler şefaat kelimesine de takıyor. Takarlarsa taksınlar ama şefaat meselesi ayrı bir bahis olarak dünyaya ait de bir açılımı olduğunu Efendimiz'in (sas) beyanlarından öğrenmiş oluyoruz.

Madem mesele böyledir; o zaman beddua ve kınamaya dair çocukların ebedi hayatlarını yanlış biçimde etkileyecek tavırlara dikkat etmeli, bu konudaki cümleler öyle çok rahat bir şekilde kullanılmamalıdır.

İkinci mesele ise evladın anne ve babasının vefatından sonra yapması gereken sorumluluklardır. Asıl ismi Mâlik b. Rebîa olan Ebû Üseyd naklediyor: "Bir gün Resûlullah'ın (sas) yanındaydık. Bir adam 'Ey Allah'ın Rasûlü! Anne babamın vefatlarının ardından onlara iyilik adına yapabileceğim bir şey var mı ve onlar için ne

yapabilirim?' diye sordu. Peygamberimiz (sas) ise: **'Evet, dört haslet iyilik vardır. Bunları yaparsan sorumluluğunu yerine getirmiş olursun. Bunlar: Onlara hayır duada bulunmak ve onlara mağfiret dilemek, vasiyetleri varsa yerine getirmek, onların arkadaşlarına ikram etmek, akrabalara ihsan ve ikramda bulunmaktır.'** diye buyurdu." [Ebû Dâvûd, "Edeb", 119, 120; İbn Mâce, "Edeb", 1]

Hadis şarihleri hayır duada bulunmak ve mağfiret dilemenin sadece kavli manada olmadığını, fiili olarak da onlara hayır duada bulunulması ve mağfiret dilenilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Vasiyet meselesi ile alakalı olarak da şöyle bir durum var. 30 senedir memleketinin yüzünü görmemiş, ölürken memleketine gitmek istiyor. Varisler bunu yapmakta zorlanırsa ne olacak? Sahâbe nerede öldüyse oraya defnedilmeyi vasiyet etmişti: *"Bizi ezanın olmadığı yere defnedin. Peygamberin şehrini, Mekke'yi bırakın; nerede ölürsek öldüğümüz yerin iç taraflarına doğru gidip ezandan mahrum olan yerlere bizi defnedin ki bir Müslüman'ın kabri orayı şenlendirsin."* Ebû Eyyûb el-Ensârî böyle bir aşkla İstanbul'a geldi. İsteseydi Medine'de vefat edebilirdi ama bunu istemedi.

Vasiyet meselesinde anne ve babalar, çocuklarını zorlayacak ve sıkıntıya sokacak şeyleri istememe adına hassasiyet içerisinde olmalıdır. Olur da bize bir vasiyet söylenmişse onu yerine getirme adına da elimizden geleni yapmalıyız.

Ebû Hüreyre'nin naklettiği iki hadis var. Birincisi şu: **"Ölümden sonra bazı ölülerin derecesi yükseltilir. Ölü der ki: 'Ey Rabbim! Bu güzel şey nedir?' Ona: 'Çocuğun, senin için Allah'tan mağfiret diledi. Bundan dolayı da senin derecen yükseltildi.' denir."** [İbn Mace, "Et'ime", 1] Allah bütün ölmüşlerimize rahmet eylesin, mağfireti ile yargılasın.

İkinci rivayet ise şu şekilde: **"Kul vefat edince bütün amellerinin sevabı kesilir fakat üç ameli müstesnadır. Bunlar: Sadaka-i câriye, kendisiyle faydalanılan şerefli bir ilim, kendisine dua eden salih bir evlattır."** [Müslim, "Vasiyet", 14; Ebû Dâvûd, "Vesâyâ", 14] Salih evladın her adımı anne ve babanın hesap defterini kapatmayacak, melekler yazdıkça yazacak ve onların elinden hiçbir zaman kalem düşmeyecektir.

Bazı kardeşlerimizden şöyle mesajlar geliyor: "Evlendik; söz

meselesi, nişan meselesi, düğün meselesi... Bizim hanım bizimkilere bir taktı. Onlara gidip gelmiyor, benim de gitmemi istemiyor. Gidip geldiğim zaman evde cinayet çıkıyor." Şunu hiçbir zaman unutmamamız lazım: Ne biz hanımlarımızın anne babalarını sevmek zorundayız, ne de onlar bizim anne ve babalarımızı sevmek zorundadır. Sevgi meselesi ayrı bir meseledir. O sevgiyi biz hiçbir zaman dayatamayız ama hiçbir zaman bir hanım kocasına "Ailene gitmeyeceksin, ailenle ilgilenmeyeceksin." diyemez. Bir koca da hanımına aynı şeyi söyleyemez. Bir koca hanımını anne ve babasından mahrum edemez. Buna hakkı yoktur ve bu çok önemli bir husustur. Bu konuda yanlış şeyler yaparsanız Allah bunun hesabını size soracaktır.

Size İmam Mâlik'in formülünden bahsetmek istiyorum. Bir zat geliyor ve diyor ki: "Ey imam! Hanımımla bir konuda sıkıntım var. Anne ve babama ikramda bulunsam o gün evde kavga gürültü oluyor; hanıma ikramda bulunsam annem ve babam rahat durmuyor. İki arada bir derede kaldım, ne yapacağımı şaşırdım." Bunun üzerine İmam Mâlik şu güzel formülü veriyor: *"Evladım! İdare et."* Çünkü bu konuda başka yapacak bir şey yoktur. Bir çözümü olsa eyvallah ama bir çözümü yok. Dolayısıyla bu işin yolu idare etmekten geçiyor. Nasreddin hoca gibi anneye, babaya, hanıma mavi boncuk dağıtmalısın. Oradan girmeli, buradan çıkmalı ve bir şekilde orta yolu bulmalısın.

Evlat penceresinden anne ve baba ile olan münasebet, onlara karşı gösterilmesi gereken tavır şöyle olmadır:

1. Nikmet (bela) değil nimet bil!
2. Zahmet değil rahmet bil!
3. Zarar değil hazine bil!
4. Dert değil derman bil!
5. Yük değil burak bil!

Ebeveyn penceresinden ise evlatlara karşı takınılması gereken tavır şöyle olmalıdır:

1. Bedduayı değil duayı kuşan!
2. Menfaati değil merhameti kuşan!
3. Adaveti değil muhabbeti kuşan!

4. Beklentiyi değil fedakârlığı kuşan!

5. Dünyayı değil, ahireti kuşan!

Eğer sen ahireti kuşanırsan, ahiret öncelikli yaşarsan kendini de evlatlarını da kurtarırsın.

Allah bizlere bu bilinci versin.

8.
Rahmân'dan Bir Bağ:
Sıla-i Rahim

Ashâb-ı kirâmın büyüklerinden, büyük bir ilim ve tevhid kalesi olan, attığı adımlarla bize yol gösteren Abdullah b. Mes'ûd'un (ra) iki sözünü aktararak başlamak istiyorum. Bunlardan ilki: *"Herkes güzel söz söyleyebilir ancak sadece söyledikleriyle amel eden mesud olur."* Bizler de keşke konuşabildiğimiz kadar amel edebilsek. Ashâbın şöyle bir özelliği var: *"Onlar bir konuşur, on yapar. O on güzelliğin içerisinden birini konuştukları için sözleri tesir eder."* Keşke yaşadığımız bir hakikat olsa ve onu gerçek manada yaşayabilsek sözlerimiz daha farklı biçimde tesir edebilir. Allah hepimizi Abdullah b. Mes'ûd'un söylediği o mesutlar sınıfına dahil etsin. Sadece güzel söz mesele değil amelle onu destekleme, onu ispat etme, onu ortaya koyma saâdetini bizlere kazandırtsın. Abdullah b. Mes'ûd'un ikinci sözü şudur ve bunu Kûfe'de kadı iken talebelerine söylemiştir: *"Ashâbın yolundan yürüyün çünkü ileride Allah'ın kitabını okuyup da tatbik etmeyen kimseler çoğalacaktır."* Maalesef içimizde böyle kimselerin çok fazla olduğu mâlûmdur. Abdullah b. Mes'ûd bize ötelerden bir ses duyuruyor ve *"Eğer sizin yolunuz ashâb-ı kirâmın, salihlerin, sıddıkların, şehitlerin yolu olursa o yol Allah'ın izniyle sizleri selâmete taşıyacaktır."* diyor. Allah'ım! Bizleri sen o büyüklerin ayak izlerinden ayırma. Son nefesimize kadar ashâb-ı kiramın yolunu yol edinmeyi, onların ayak izlerine basarak yürümeyi nasip eyle. Onların cihana bıraktıkları izleri, hatıraları en değerli hazineler olarak anlayıp bugünün dünyasına taşımayı da bizlere nasip eyle.

Değerler Sıralaması

Efendimiz'in (sas) Kur'ân içerisinde anılan beş temel görevi vardır: *Tebliğ, Davet, Tâlim, Tezkiye ve Tebyin*. Allah'ın ona verdiği bu beş görevi Efendimiz'in (sas) eksiksiz bir şekilde yerine getirdiğine şahit oluyoruz. Biz burada tâlim görevine dikkat çekeceğiz. *Tâlim*; âleme bilmediklerini öğretmek, inen âyetleri muhataplara bizzat yaşayarak göstermek, âyetlerin manalarını lafzen aktarmakla birlikte Allah'ın maksadını, muradını da anlatmak ve kitabın yanında hikmet verilen bir peygamberin Kur'ân ve hikmet penceresinden âleme iz bırakmasıdır. Tâlim meselesi önemli bir meseledir ve üzerinde ayrıca durulması gerekir.

"Efendimiz (sas) bu çerçeveden âleme ne öğretmiştir?" sorusunu sorduğunuz zaman pek çok şey sıralanır ve sıralanan en önemli meselelerden biri de şudur: "*Efendimiz (sas) neye, ne kadar, nereye kadar değer verilmesi gerektiğini öğretmiştir.*" Neye, mahiyet; ne kadar, ölçü; nereye kadar, sınırdır. Dolayısıyla bu madde hepimizin karşılaştığı bir sıkıntı olan değerler sıralamasını tanzim noktasında nereye başvuracağımızı gösterir. En fazla ihmal ettiğimiz, en fazla sıkıntıya düştüğümüz alan da zaten bu değil midir? Bir bakıyoruz; Allah'ın katında ilk sıralarda olan önemli bir amel bizim dünyamızda son sıralarda, son sıralarda olması gereken bir amel bizim dünyamızda ilk sıralarda. Allah bir şeye bir değer yüklemiş, biz o değeri ya yukarı ya da aşağı doğru çekerek bir şekilde haddi aşmışız. Her hâlükârda değerler listesini Rabbimizin istemediği bir biçimde tanzim etmişiz. Bundan dolayı da hayatımızda sıkıntılar var. Bazı şeyleri olup bittikten sonra ya da olurken "Niye böyle?" diye sorduğumuzda tıkandığımız noktanın, değerler silsilesinin Rabbimizin işaret buyurduğu şekliyle tanzim edilmediği hakikatinde görüyoruz. Bu çerçeveden bugünkü meselemize gelelim.

Herkes kendi nefsine bir sorsun: Bugüne kadar sıla-i rahim meselesini Allah'ın kitabından öğrenmek ve Peygamberimiz'in (sas) akrabalık meselesinde ne dediğine bakmak aklımıza geldi mi? Veya akrabalık hukukunu beyan eden herhangi bir kitap okuduk mu? Bu mesele bizim dünyamızda nerededir? Acaba Allah bu meseleyi nerede konuşlandırıyor? Bu meseleyi Allah'ın kitabından ve Resûlü'nün sünnetinden öğrendiğimiz zaman hayatımıza bunu nasıl taşımalıyız? Belki de değerler silsilesi Allah nazarından

olmadığı için Allah'ın kitabında akrabalık meselesi zihnimize kazınırcasına ısrarla ve tekrarla gündeme getirilip karşımıza çıkarılmasına rağmen bu meselede sıkıntılar yaşıyoruz. İslâmî anlamda biraz bilinçlendiğimiz zaman yaptığımız ilk işlerden biri de akrabalarla bağımızı koparmak veya asgariye indirmek oluyor. Bununla birlikte İslâmî noktalarda birliktelik sağladığımız insanlarla meseleyi sınırlı tutup bu konudaki sorumluluğumuzu ihmal ediyoruz. Bunun yolu, yöntemi, ilkesi, ahlâkı, hukuku var ama burada verilmiş bir değeri de görmezden gelemeyiz.

Allah'ın kitabında ve Efendimiz'in (sas) sünnetinde akrabalık hukuku üzerinde ısrarla durulduğunu görüyoruz. Buna dair Rabbimizin beyan buyurduğu âyet sayısı 30'dur. Yüze yakın da hadis okuyoruz. Dolaylı olarak anlatılanları da bunlara dahil ettiğimiz zaman müthiş bir tabloyla karşılaşırız. Efendimiz'in (sas) 63 yıllık hayatının tamamında bu mesele hakkında söyledikleri, yaptıkları, konuştukları ayrı bir bahis konusu. Bu bilgi sizi sarsmıyor mu?

Beş Mühim Mesele

Efendimiz'in (sas) sıla-i rahim konusunda beyanlarını aktararak dikkatlerinizi 5 noktaya çekmek istiyorum.

1. Sıla-i rahim, Rahmân'dan bir bağdır; koruyanı saâdete, koparanı felakete taşıyacak bir ameldir.

Böyle isimlendiren ve değerini bu kadar âlî kılan bizzat Rabbimizin kendisidir. Bir kudsî hadiste şöyle buyrulmuştur: **"Ben Rahmân'ım, akrabalık bağlarının adı ise Rahim'dir. Ona kendi ismimden türeyen bir isim verdim. Onunla ilişkiyi sürdürenle ben de ilişkimi sürdürür; onunla ilişkiyi kesenle ben de ilişkiyi keserim."** [Ebû Dâvûd, "Zekât", 45] Çok açık, bir o kadar da dehşet verici bir beyandır. Rabbimiz, sıla-i rahimi kendi ismiyle isimlendirerek bu konuda dikkatlerimizi çekti. Peki neden böyle bir benzetme yapılmıştır? Biliyorsunuz çocuğun anne karnında saklandığı sandığın adı rahimdir. Rabbimiz; birbirine muhtaç olan, muhtaç olması kaçınılmaz olan insanoğlunun hayat serüvenini anne karnından rahmet üzere başlatarak basamak basamak bir noktaya getiriyor. Çocuk anne rahminde büyümeye başlıyor ve

âleme "merhaba" der demez, anne rahminden merhameti öğreniyor. Doğuyor, anneden merhamet görüyor. Büyüyor, o merhamet gelişsin ve bir şekilde kıvama ersin diye merhameti besleyen en önemli azık olan sıla-i rahim nazara veriliyor. Aslında "Sıla-i rahim neden bu kadar önemlidir?" sorusuna pek çok cevap verilebilir ama özellikle merhamet talimi noktasında söylenecekler budur. Dolayısıyla bunlar, sıla-i rahimin merhamet üzere yürüdüğünü bize gösteren en önemli vesilelerdir. Efendimiz (sas) bir hadiste şöyle buyurmuştur: **"Rahim, Rahmân'dan uzanmış bir daldır ve arşa bağlıdır."** [İbn Hibbân, *Sahîh*, II, 185] Resûlullah (sas), yine merhamet ekseninde meseleyi merhametle ilişkilendirerek böyle anlatıyor. Daha çok şey söylenebilir ama bu kadarıyla yetinelim.

2. Sıla-i rahim istenilen oranda tesis edildiğinde rızkın ve ömrün bereketlenmesinin en önemli vesilesidir.

Efendimiz (sas) bu hakikati Enes b. Mâlik'in rivayet ettiği bir hadiste şöyle ifade etmektedir: **"Kim rızkının artmasını yahut ecelinin geciktirilmesini arzu ederse akrabasıyla irtibatını sürdürsün."** [Müslim, "Birr", 20; Buhârî, "Edeb", 12] Ulemâ bu hadiste geçen bereketin hem mecaz hem de hakikat olduğunu belirtmiştir. Mecazı anladık, peki hakikat anlamı nedir? Allah kulunun akrabalarıyla irtibatını devam ettireceğini bilir. Meleklerin bilmediğini onlara bildirir. Dolayısıyla bu yönüyle hakikat olarak da anlaşılabilir. Hâl böyle olunca anlıyoruz ki sıla-i rahim hem ömrün hem de rızkın bereketi için önemli bir vesiledir.

3. Sıla-i rahim, korunduğunda sahibini cennete taşıyacak bir buraktır.

Önce Yahûdî bir âlimken sonra İslâm âlimi olan Abdullah b. Selâm (ra): *"Benim Resûlullah'tan duyduğum ilk hadis budur."* diyerek Müslüman oluşunu naklettiği bir rivayet var. Efendimiz (sas) Kuba'ya geldiği sırada Abdullah b. Selâm; akrabaları ve dostlarıyla onun (sas) yanına gitmişti. Abdullah b. Selâm, Resûlullah'ın (sas) mübarek vechesine bakıp Müslüman oldu. Akrabaları ve dostları şaşkınlık içerisindeydi. Bu esnada Abdullah b. Selâm şöyle demiştir: *"O yüz yalancı yüzü değildir. O yüzde öyle bir sadakat var ki o*

yüz, yalana ait hiçbir izi üstünde taşımaz." Bu büyük sahâbî Abdullah b. Selâm, Resûlullah'tan (sas) şöyle bir hadis naklediyor: **"Ey İnsanlar! Selâmı yayın, misafirlerinize yemek yedirin, sıla-i rahimi yerine getirin, insanlar uykuda iken siz uyanık olup Rabbinizin huzurunda kıyama durun ve böylece selâmetle cennete girin!"** [Tirmizî, "Sıfatü'l-Kıyâme", 42; İbn Mâce, "Et'ime", 1] Efendimiz (sas), Cübeyr b. Mut'im'in oğlu Muhammed'in rivayet ettiği bir başka hadisinde ise: **"Akraba ile ilişkisini kesen cennete giremez."** [Buhârî, "Edeb", 11; Müslim, "Birr", 19] buyurmaktadır. Efendimiz (sas) sıla-i rahimi cennet vesilesi kılıyor. Kesildiği zaman da Allah korusun cennete giden yolun kesildiğini de açık beyanla bize söylüyor.

4. Sıla-i rahim, koparıldığında toplumu rahmetten mahrum bırakan bir yıkımdır.

Tarihin belli noktalarında bazen İslâm ümmeti sıkıntılar çekmiştir. Mesela zaman zaman kuraklık olmuş ya da toplumda merhamet damarı biraz gevşemiş ve düşmanlık adına bazı şeyler olmuştur. Âlimlerimiz toplumu ıslah etmeye toplumdaki akrabalık bağlarının nasıl olduğunu tespit ederek başlamışlardır çünkü bir toplumda sıla-i rahim yoksa toplumun yıkımı adına da bir şeyler başlamıştır. Efendimiz'in (sas) naklettiğine göre: **"İçlerinde akrabalık bağını koparan kimsenin bulunduğu bir topluluğa rahmet inmez."** [Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, 114]

5. Sıla-i rahim, inşa edildiğinde karşılığı dünyada verilmeye başlanan bir nimettir. Sevapların ya da cürümlerin karşılığı ahirette verilecektir.

Hesap defterleri açılacak, Allah hesap defterlerimizden çıkacak neticeye göre hüküm verecek. Efendimiz'in (sas) beyanlarına göre bazı ameller vardır ki karşılıkları bu dünyada verilir. Resûlullah (sas) şöyle buyurmaktadır: **"Sevabı dünyada iken verilecek iyilik; başkalarının dertleriyle ilgilenmek ve akrabayla bağları korumaktır. Cezası dünyada iken verilecek kötülük ise haddi aşarak azgınlık yapmak ve akraba ile ilişkileri kesmektir."** [İbn Mâce, *Zühd*, 23; Ebû Davud, *Edeb*, 43]

Aklınıza şöyle bir soru gelebilir: "Biz akrabalık bağını korumaya

çalışıyoruz ama akrabalarımız koparmaya çalışıyor, o zaman ne yapacağız?" Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre bir adam: "Yâ Resûlullah! Benim bir akrabam var. Ben kendilerini ziyaret ediyorum, onlar bana gelip gitmiyor. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyor. Ben onlara anlayışlı davranıyorum, onlar bana kaba davranıyor." dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: **"Eğer dediğin gibiysen böyle davranmakla onlara sıcak kül yutturmuş oluyorsun. Sen böyle davrandıkça Allah'ın yardımı seninledir."** [Müslim, "Birr", 22] Hadis şârihleri "sıcak kül yutturmak"tan kastın, azabı artırmak olduğunu söylemiştir.

Etkilenen Değil Etkileyen Taraf Olmalıyız!

Aklınıza şöyle bir soru da gelebilir: "Akrabalarımız İslâm'ı yaşayan insanlar değil, bağı korudukça kötü manada hem biz hem de çocuklarımız etkileniyor, o zaman ne yapmalıyız?" Bu ciddi bir sorundur ve hepimizin de aşağı yukarı hayatlarında olan bir şeydir. Sıla-i rahim deyince sadece anne, baba, dede, nineyi saymıyoruz. Onlar farklı bir muameleye tâbi tutulur. Amca, hala, dayı, teyze, bunların çocuklarını ve sütten kaynaklanan bağları yani süt akrabalığını kastediyoruz. Buna yakın bir şekilde hısımlık yoluyla kurulan bağlarda da bu hukuk uygulanır. Bunlar İslâm hukukuna göre birinci dereceden akrabalardır. Bu kadar geniş bir ailede aynı fabrikadan çıkmış gibi herkesin aynı düşüncede olmasını beklemek mümkün değildir. Böyle bir şey varsa bu Allah'ın büyük ikramıdır ancak Efendimiz (sas) bile böyle bir ikrama sahip olamamıştır. Adeta canı yanarcasına Ebû Tâlib için çırpınıp durmuştur. Neler neler yaptı ancak amcasını bir türlü kazanamadı. Siz İslâmi bir çevrede yetişmiş ve bu sayede İslâmi hassasiyetlere sahip birisi olabilirsiniz. Kardeşiniz ise tam tersi farklı bir dünyanın insanı olabilir. Böyle bir durumda ne yapmalı? Bağı koparmak işin kolayıdır. Bu şekilde bağı koparmak Mekke müşriklerinin yaptığı bir şeydi. Neden bu konuda biz etkilenen oluyoruz da etkileyen olmuyoruz? Neden namazı hayat tarzı edinmiş bir anne baba, namazı hayat tarzı edinmiş evlatlarını namazsız amca çocuklarının yanına gönderip de: "Evladım bak senin amcanın çocukları namaz kılmıyor. Git de onlara namaz

konusunda bir şeyler yap." diyemiyoruz. Birileri onu doğru yoldan saptıracak diye çocukları kavanozun içerisine koyuyor, irtibatı sınırlandırıyoruz. Biliyoruz ki o kavanozdan çıktığı anda kayacak. Neden çocuklarımız etkileyen değil de etkilenen taraf oluyor? Niye bu konuda sıkıntımız var? Bu ayrı bir bahis konusudur ama burada şunu sorgulamamız lazım: Herhâlde yetişme ve yetiştirilme alanlarında problemlerimiz var. Bundan dolayı da savunma refleksiyle yetişiyor, yetiştiriyoruz. Karşımızdaki insana kendimizi aktarma, ifade etme, küfrün ortasında dahi Müslümanca yaşama, Müslümanca hayatı tanzim etme adına kendimize özgüven duymadığımızdan böyle bir sıkıntımız var.

"Akrabalarımız İslâm'ın ortaya koyduğu şeriata riayet etmeseler de gidip onlarla oturalım." demiyorum. İslâm'ın temel esaslarını koruyarak imanı yaşama ve temsil etme adına sahâbenin rehberliğini öğrenerek akrabalarla münasebetimizi sonuna kadar devam ettirmeliyiz ama girdiğimiz yere imanın rengini ve boyasını katma, girdiğimiz yere güzel havayı götürme, girdiğimiz yerde şekillendiren ve etkileyen olma noktasında gayret içerisinde olmalıyız. Burada söylenen de aslında budur.

Bu noktadan tekrar ilk sorumuza dönelim: "Akrabalarımız İslâm'ı yaşayan insanlar değil, bağı korudukça kötü manada hem biz hem de çocuklarımız etkileniyor, o zaman ne yapmalıyız?" İnsani ilişkilerin sağlıklı bir biçimde yürüyebilmesi için gereken şeylerden biri de mesafenin korunması ve sağlanmasıdır. Resûlullah'ın (sas) yanında da herkes aynı muameleyi görmezdi. Sakın bunu yanlış anlama adına gayrete girmeyin. Bazıları vardı ki onun (sas) tam yanındaydı; bazıları vardı ki eşikteydi, onlar bu kadar yakına gelemezlerdi. Bu mesafe noktasında Efendimiz'in (sas) rehberliği o kadar önemlidir ki bunu anladığımızda akrabalar, arkadaşlar, dostlar, hoca-talebe arası ilişkiyi doğru bir biçimde tanzim edip "Aman yaklaşma yanarsın, aman uzaklaşma donarsın" noktasında meseleyi itidal çizgiye oturtarak devam ettirmek mümkündür. Müslüman olmayan akrabalarıyla ilişkilerini devam ettiren Resûlullah'ın ve sahâbenin hayatında bu rehberliği görüyoruz.

Câhiliye'de Akrabalık

Efendimiz (sas) milâdî 6. asırda Mekke'de söz söylemeye başladığı zaman karşısındaki müşrik olan cemaatin kendilerine özgü bir geleneği vardı. Bu gelenek yüzyıllardır devam edip gelen ve kültür diye isimlendirilen toplumun iç yasalarıydı. O (sas) gelenekle nasıl mücadele etmiştir? Efendimiz'in (sas) ne bir gelenek düşmanlığı var ne de geleneğin hepsini kutsal sayma gibi bir yaklaşımı var. Resûlullah (sas) geleneğe bakmış; durumuna göre bazılarını ilga/iptal edip tamamen kaldırmış, içlerinde hastalık olanların hastalığını giderip devam ettirmiş ve bazılarını ise ibka etmiş, aynen korumuştur.

Eğer bir geleneğin içerisinde tevhid akidesine aykırı bir durum varsa, o yapılan iş fıtrata müdahalede bulunuyorsa ve sosyal anlamda bir acıya zemin hazırlıyorsa Efendimiz (sas) onu tamamen silip atmıştır. Eğer bu üç tane özellikten birini içinde barındırıyorsa ufak bir pansumanla ıslah edip korumuştur. Eğer özünde güzelse ve İslâm da ona güzel diyorsa aynen almış, devam ettirmiştir. Birer örnek verelim.

1. Efendimiz'in (sas) ilga ettiği uygulama: Zıhar. Zıhar, Câhiliye Araplarının "Sen bana annemin sırtı gibisin." diyerek hanımlarını boşamalarıdır fakat bu sıradan bir boşama değildir. O kadın yine o adamın nikâhı altında kalır ama o adam onunla karı koca ilişkisi yaşayamaz ve kadının hayatı ölene kadar mağduriyet üzere devam eder. Kötü ve yanlış bir gelenek; fıtrata müdahalede bulunur ve sosyal bir acıya neden olur. Bundan dolayı Kur'ân'ın beyanları çerçevesinde Resûlullah (sas) bunu tamamen ilga etmiştir.

2. Efendimiz'in (sas) ıslah ettiği uygulama: Kısas ve diyet meselesi. Mesela bir insan öldürüldüğünde öldüren taraf diyet bedeli olarak 100 deve öder. İslâm bunu uyguladı ama Câhiliye'de çocuklara ve kadınlara diyet verilmiyordu. İslâm bu hastalığı tedavi etti. Câhiliye'de öldüren adamın diyeti ödemeye gücü yetmezse akrabaları diyet bedelini toplar ve karşı tarafa öderdi. İslâm bunu korudu. Yakın akraba yoksa Câhiliye'de uzak akraba da işin içerisinde dahil edilirdi. İslâm uzak akrabayı katmadı. Yakın akraba veremezse devlet beytülmâlden öderdi. Bunlar da bu şekilde tedavi edilerek devam ettirildi.

3. Efendimiz'in (sas) aynen devam ettirdiği uygulama: Sünnet. İbrâhimî bir gelenek olarak sünnet Câhiliye'de de vardı. Efendimiz

(sas) bu geleneği aynen İslâm döneminde de devam ettirmiştir.

Câhiliye Araplarında akrabalık meselesi çok önemli bir meseledir. Bu geleneğin avantajlarını Efendimiz (sas) en üst düzeyde kullandı ama bunun dezavantajları da vardı ve o (sas) bundan da en üst derecede etkilenmişti. Avantajları neler? Akrabalık güçlü olmasaydı ilk günlerde amcası Ebû Tâlib onu (sas) bu kadar koruyup gözetlemeyecek ve belki de daha farklı tablolar okuyacaktık. O gün var olan bu avantaj Efendimiz (sas) için de önemli bir imkâna dönüştü.

Hz. Hamza'nın Müslüman olması da böyledir. İslâmî davetin 6. yılında Ebû Cehil ve adamlarının Efendimiz'e (sas) sıkıntılar çıkardığını, işkenceler yaptığını gören bir cariye durumu Hz. Hamza'ya anlatınca öfkeye kapılarak elindeki yayla Ebû Cehil'in başına vurdu ve arkasından: "İşte ben de Muhammed'in dinini benimsiyorum!" diyerek iman etti ancak sonra: "Ben ne yaptım? Bilmediğim ve tanımadığım bir dine girdiğimi söyledim." demişti. Efendimiz'in (sas) yanına varınca o (sas), her zaman "amca" deyip bağrını açtığı Hamza ile hiç ilgilenmiyor. Bunun üzerine Hamza: "Yeğenim! Benim yaptığıma sevinmedin mi?" diye sordu. Efendimiz (sas): **"Beni sevindirecek olan intikamımı alman değil senin bana iman etmendir çünkü iman etmedikten sonra yapacağın yardımın sana bir faydası yoktur."** dedi. Bu ikinci bir süreçle birlikte imana ait şeyleri duyan Hz. Hamza'nın iman süreci de tamamlanmış oldu. Hz. Hamza'nın bile imana yürüyüşünün altında böyle bir hakikat yatmaktadır. Dolayısıyla akrabalık meselesi önemli bir meseledir ve o gün Efendimiz (sas) bu avantajı sonuna kadar kullanmıştır. Peki bu geleneği Resûlullah (sas) aynen alıp İslâm geleneği içerisinde devam ettirmiş midir? Hayır, akrabalık da ıslah edilen geleneklerden biridir. Bu mesele mühim bir meseledir. Üzerinde daha fazla durulması gerekir ancak Kur'ân'ın bu konudaki bakış açısını vererek konuyu sizin irdelemenizi isteyeceğiz.

Kur'ân'da Akrabalık Meselesi

Efendimiz'in (sas) beyanlarının her biri dikkatli bir şekilde okunduğunda dayanaklarını Kur'ân'dan aldığı görülecektir. Kur'ân, akrabalık meselesinde iki pencere açarak meseleye bakar.

Birincisi; akrabalığın değer ve kıymeti meselesidir. Allah'ın kitabında şu şekilde anlatılır:

1. Akrabalık Kur'ân'ın en temel emirlerinden biridir.

Allah'a kulluk edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşa, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve böbürlenip duran kimseyi asla sevmez. [Nisa, 4/36]

2. Akrabaların hakkını vermek çok önemli bir husustur.

Akrabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma! [İsrâ, 17/26]

O hâlde akrabaya da hakkını ver, yoksula ve yolda kalmışa da. Bu, Allah'ın hoşnutluğunu isteyenler için en iyisidir. İşte gerçek kurtuluşa erenler de onlardır. [Rûm, 30/38]

3. Akrabalara yardım ve iyilik etmek Allah'ın emridir.

Bir zamanlar biz İsrâiloğulları'ndan "Yalnız Allah'a kulluk edeceksiniz; ana babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz. İnsanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın, zekâtı verin." diyerek söz almıştık... [Bakara, 2/83]

...Asıl erdemli kişi Allah'a, âhiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere iman eden; sevdiği maldan yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve özgürlüğünü kaybetmiş olanlara harcayan; namazı kılıp zekâtı verendir... [Bakara, 2/177]

Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza alasınız diye size böyle öğüt veriyor. [Nahl, 16/90]

4. Akrabalık bağlarını koparmak fitne ve fesat sebebidir.

Onlar ki iyice pekiştirdikten sonra da Allah'a verdikleri sözden dönerler, Allah'ın birleştirilmesini (akrabalık bağları) emrettiğini ayırırlar, yeryüzünde fesat çıkarırlar; işte sonunda zararlı çıkacak olanlar da yalnız bunlardır. [Bakara, 2/27]

Yönetimi üstlenseniz hemen yeryüzünde kötülük çıkaracak ve yakınlık bağlarını parça parça edecek değil misiniz? [Muhammed, 47/22]

5. Akraba birbirlerinin varisidir.

...Aralarında rahim bağı bulunanlar Allah'ın hükmüne göre

birbirlerine (mirasçılık bakımından) daha yakındır. Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir. [Enfâl, 8/75]

Aralarında kan bağı bulunanlar Allah'ın kitabında (mirasçılık bakımından) birbirlerine, diğer müminlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar; dostlarınıza lütufta bulunmanız başkadır. Bu hüküm kitapta kayıt altına alınmıştır. [Ahzâb, 33/6]

İkincisi mesele ise akrabalığın sınır ve çerçevesi meselesidir. Kur'ân, Müslüman'ın hayatında çok önemli bir konu olan akrabalığın, sınır ve çerçevesini de verir:

1. Akraba dahi olsa adaletten ödün verilmemesi gerektiği:

...Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınız hakkında bile olsa adaletli olun... [En'âm 6/152

Ey iman edenler! Kendinizin veya anne babanızın ve akrabanızın aleyhine de olsa adaletten asla ayrılmayan, Allah için şahitlik eden kimseler olun... [Nisâ, 4/135]

2. Akrabanın birbirinin vebalini/günahını yüklenmeyeceği gerçeği:

Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez (taşıdığı, kendi günah yüküdür). Günah yükü ağır gelen kimse onun taşınması için yardım çağrısında bulunsa -çağrılan yakını bile olsa- o yükten hiçbir şeyi başkası üzerine alamaz. [Fâtır, 35/18]

3. Akraba bağının kurtuluş için yetmeyeceği, asıl meselenin iman olduğu hakikati:

Kıyamet gününde ne yakınlarınızın ne de çocuklarınızın size yararı olabilir; Allah aranızda hükmünü verir. [Mümtehine, 60/3]

4. Akraba sevgisinin Allah ve Resûlü sevgisinin önüne geçmemesi ikazı:

De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım-akrabanız, kazandığınız mallar, durgunluğa uğramasından endişe ettiğiniz ticaretiniz ve hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, peygamberinden ve O'nun yolunda cihaddan daha sevimli ise artık Allah buyruğunu (kıyameti) gerçekleştirinceye kadar bekleyin. Allah günaha saplanmış kimseleri hidayete erdirmez. [Tevbe, 9/24]

5. Akraba dahi olsa küfür üzere ölenler için istiğfar dilenmemesi uyarısı:

Müşriklerin cehennemlik oldukları müminler nezdinde açıklık kazandıktan sonra, akraba bile olsalar peygamber de müminler de

onların bağışlanmalarını dileyemezler. [Tevbe, 9/113]

Beyhakî'nin *Şuabul İman*'ında geçen bir rivayette Hz. Osman'ın azadlı kölesi Ebû Eyyûb Süleyman şunu anlatmaktadır: "Ebû Hüreyre bizi cuma geceleri Allah'ın evlerinden bir evde toplar ve bize Allah'ın kitabından, Resûlü'nün sünnetinden bir şeyler öğretirdi. Bir gün Ebû Hüreyre celalli bir şekilde içeri girdi. Oturur oturmaz da şunu söyledi: *'İçinizden kim bir akrabasıyla bağını kesmişse meclisimizden kalkıp gitsin, önce o bağı kursun sonra gelsin. Böyle biri varken meclisimizde istenilen bereket olmaz.'* Ebû Hüreyre bir anda bunu söyleyince herkes birbirinin yüzüne baktı ancak kimse ayağa kalkmadı. Ebû Hüreyre sözünü tekrar etti ve herkes tekrar birbirinin yüzüne bakınca Ebû Hüreyre aynı sözü üçüncü kez söyledi. Bunun üzerine genç biri ayağa kalktı ve dedi ki: 'Ey Allah Resûlü'nün (sas) sahâbîsi! Sözünü üç kez tekrar ettin. Artık inkâr edecek bir durumum yok. İki senedir halamla görüşmüyorum Ne yapmalıyım?' Ebû Hüreyre ise ona: *'Hemen git, halanı bul. Elini öp, ondan helallik al. Bağı kurduğunu ortaya koy. Ondan sonra gel meclisimize otur.'* dedi."

O genç gitti, halasına selâm verdi. Halası sevinçle birlikte bu durumu şaşkınlıkla karşılamıştı. "Halacığım. Resûlullah'ın (sas) sahâbîsi Ebû Hüreyre öyle bir şey dedi ki vallahi ben çıkıp geldim. Eğer o sözü duyup da gelmeseydim o meclisin bereketini kaçıracaktım. Bundan dolayı çıkıp dedim." Halası ise: "Özrünü kabul ettim ve seninle barıştım ama tek isteğim var senden. Eğer Ebû Hüreyre böyle bir şey söylemişse kesin Resûlullah'tan (sas) duyduğu bir şey vardır. Ondan (sas) ne duymuş, onu öğren ve bana da söyle. Ben de seni tamamen affedeyim." dedi. Delikanlı hemen Ebû Hüreyre'nin yanına gidip şunu dedi: "Dediğini yaptım, halamın gönlünü aldım ama o, Resûlullah'tan (sas) bu konuda duyduğun bir şey var mı diye sormamı istedi." Bunun üzerine Ebû Hüreyre şunu söyledi: "Ey genç. Vallahi ben şu kulaklarımla duydum. Resûlullah (sas): **'Her cuma akşamı insanoğlunun salih amelleri Allah'a arz edilir. Fakat akrabalık bağını terk eden kimsenin ameli Allah tarafından kabul edilmez, reddedilir.'** diye buyurdu."

Bereketin nereden geleceği ve nasıl sağlanacağına dair ipucunu alan Ebû Hüreyre'nin, sohbet meclisine gelen insanları ikaz

etmesinin önemini buradan anlayabiliyoruz. Aziz kardeşlerim! Ebû Hüreyre'nin söylediği bu hakikati o genç gibi biz de anlayalım. Amcanızla, halanızla, dayınızla, süt konusunda bağınız olan biriyle; hısımlarınızla, kayınvalidenizle, kayınbabanızla, kayınınızla bir sıkıntınız varsa gidin ya da bir telefon açın. O size "Hangi dağda kurt öldü?" derse siz de "Ebû Hüreyre'den bir şey duydum." deyip anlatın. Hem sevap kazanacaksınız hem de attığınız bu adımla onların yüreğine Resûlullah'ın (sas) sevgisini ve saygısını aşılayacaksınız. İnşallah bu bağları tesis edenlerden oluruz. Bereket adına kaybettiğimiz onca nimet olmasının, Müslümanlar olarak birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmamızın altında arayacağımız sebeplerden biri sıla-i rahimi ihmal ettiğimiz gerçeği olmalıdır. Bu konuda muhasebe yaparak yanlışlarımızı düzeltelim. Allah bundan geri koymasın.

Rabbim yüreklerimize merhamet versin. Bütün kopardığımız bağları tesis etsin. Kendiyle, Resûlü ile ve Resûlü'nün ashâbıyla irtibatımızı sağlam bir biçimde sağlatsın. Nefislerimizle olması gereken bağı gerçek manada tesis etsin. En başta anne baba, kardeşlerimiz ve sıla-i rahim dairesinde olan akrabalarımızla olmak üzere başka insanlarla olan bağımızı da Kendinin (cc) razı olacağı, Resûlü'nün (sas) gösterdiği şekliyle tesis etmeyi bizlere nasip eylesin. Bağları koruyarak huzuruna bizleri alsın inşallah.

9.
Akrabayla Münasebette Peygamber Örnekliği

Efendimiz'in (sas) önceki bölümlerde aktarmış olduğumuz akrabalıkla ilgili söylediği sözler zihninizin bir yerinde dursun. Bir de Efendimiz'in (sas) ne kadar akrabası var ve bu akrabalarla nasıl bir ilişki kurmuş? Bu nazardan da meseleye bakalım ki yaşadığını konuşan, konuştuğunu yaşayan bir peygamber olduğunu bir kez daha tasdik etmiş olalım. Efendimiz'in (sas) çok akrabası var. Sütten kaynaklanan ve evlilik yoluyla kurduğu bağlar da çok önemlidir.

Evlilik o devrin iletişim aracıydı. Bunu anlamayanlar ileri geri konuşur. Efendimiz'in (sas) Esmâ bint Nu'mân dahil yaptığı 14 evlilikle birlikte kurduğu akrabalık bağları vesilesiyle bir anda İslâm'ın mesajlarının Hicaz'ın tamamına yayılması sağlanmıştı. Dolayısıyla evlilikler bugünün interneti gibidir. Mesajı insanlara ulaştırma adına bir zemindir. Efendimiz (sas) de bu zemini en üst seviyede kullanmıştır. Meseleyi birinci dereceden akrabalar noktasından ele alalım. Efendimiz'in (sas) kardeşi yok. Amcalar, halalar, dayı, teyze ve bunların çocukları. Bunlar Resûlullah'ın dünyasında nerede duruyor, Efendimiz (sas) bunlarla nasıl bir münasebet kurmuş?

Allah Resûlü'nün (sas) Akrabaları

1. Efendimiz'in (sas) toplam 12 amcası, 6 halası vardı. Bunlardan babası Abdullah ile anne baba bir kardeş olan amcaları Ebû Tâlib, Zübeyr ve Abdülkâbe'dir. Halalarından sadece Safiyye validemizin annesi başkadır. Safiyye annemiz ile Hz. Hamza anne baba bir kardeştir. Geri kalan 5 halası ise babasıyla anne baba bir

kardeştirler.

2. Efendimiz (sas) 12 amcasından 3'ü ile görüşememiştir. Bunlar; Hâris, Abdülkâbe ve Kusem'dir. Amcalarından beşi ile görüşmüş ama onlar Nübüvvet'ten önce vefat etmişlerdir. Nübüvvete yetişmeden vefat edenler; Zübeyr, Gaydak, Mukavvim, Hacl ve Dırar'dır.

3. Nübüvvet yıllarına yetişen dört amcası vardır. Bunlar; Ebû Leheb, Ebû Tâlib, Hamza ve Abbas'tır. Bunlardan ilk ikisi iman etmemiş, diğer ikisi ise iman etmiştir.

4. Efendimiz'in (sas) halalarına gelince, altı halasından üçünün Müslüman olduğu kesindir. Bunlar; Safiyye, Âtike ve Ervâ'dır. Üçünün ise Müslüman olduğu biraz ihtilaflıdır. Bunlar; Berre, Ümeyme ve Beyzâ'dır.

5. Efendimiz'in (sas) annesi Âmine'nin anne baba bir kardeşi yoktur. Baba bir olarak da bir erkek ve bir kız kardeşi vardır. Dolayısıyla Efendimiz'in (sas) bir tane dayısı, bir tane de teyzesi vardır. Dayısı Abdüyeğûs b. Vehb, teyzesi Fürey'a bint Vehb'dir. Abdüyeğûs, Ebû Leheb kadar olmasa da ona yakın bir biçimde Resûlullah'a (sas) düşman olmuş biridir ve küfür üzere ölmüştür. Ama onun çocuklarından biri olan Esved iman etmiştir. Diğer çocuğu Erkam'ın iman edip etmediğini bilemiyoruz ama Erkam'ın çocukları Allah Resûlü'ne iman ederek sahâbî olma şerefini elde etmişlerdir. Efendimiz'in teyzesi Fürey'a iman etmiştir. Resûlullah (sas) ile az da olsa hatıraları vardır. O (sas): **"Teyze anne sayılır."** demiş, ona da annelik noktasında farklı bir konum yüklemiştir.

6. Efendimiz'in (sas) 12 amcasından 3'ünün çocuğu olmamıştır. Bunlar Abdülkâbe, Gaydak ve Kusem'dir. Geriye kalan 9 amcasının 54 çocuğu olmuştur. Bu 54 çocuktan 19'u kadın, 35'i erkektir. Bu 54 kişiden 12'si hakkında herhangi bir bilgi yoktur. İhtimaldir ki bunlar Nübüvvet yıllarına yetişmeden vefat etmiştir. Geriye kalan 42 amca çocuğuna gelince, bunlardan ikisi hariç hepsi ilerleyen süreçlerde Müslüman olmuştur. Müslüman olmayanlar; Ebû Tâlib'in oğlu Tâlib ile Ebû Leheb'in oğlu Uteybe'dir. Tâlib'in Bedir'den sonraki hayatına dair kaynaklarımızda hiçbir malumat yoktur. Bu yüzden akıbetine dair bir şey bilemiyoruz.

7. Efendimiz'in (sas) 6 halasının hepsinin çocukları olmuştur. Halasının çocuklarının toplamı 22'dir. Bu 22 çocuktan 8'i kadın,

14'ü erkektir. Hala çocuklarından 5 tanesi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. İhtimaldir ki bunlar da Nübüvvet yıllarına yetişemeden vefat etmiştir. Geriye kalan 17 hala çocuğuna gelince, bunların biri hariç hepsi Müslüman olmuştur. Müslüman olmayan, önceleri iman edip sonra Habeşistan'da dinden çıkan Ümeyme'nin oğlu Ubeydullah b. Cahş'tır.

8. Efendimiz (sas), halası Ümeyme'nin kızı Zeyneb validemizle evlenmiştir. Yakın çevresinden evlendiği tek hanım Zeyneb validemizdir. Allah Resûlü (sas), Hz. Hatice ile evlenmeden önce amcası Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hânî ile evlenmeyi düşünmüşse de nasip olmamıştır. Ümmü Hânî daha sonra evlenmiş, çoluk çocuk sahibi olmuştur. Mekke'nin Fethi'nden sonra Efendimiz (sas), kocası vefat eden Ümmü Hânî ile yine evlenmek istemiş ancak Ümmü Hani: "Ya Resûlullah! Ben çocuklu bir kadınım, sana hizmet edemem. Çocuklarım da seni rahatsız eder." diyerek teklifi kabul etmemiştir.

Allah Resûlü'nün amca, hala ve onların çocuklarıyla İslâm öncesinde de İslâm'dan sonra da ciddi bağları olduğunu görüyoruz. Onları hidayete taşıma noktasında Efendimiz'in (sas) bir ızdırabı vardır. Bunların hepsi sayfalarca işlenebilir ama burada bu mümkün değildir.

Allah Resûlü'nün Akrabalık Münasebetleri

Resûlullah'ın (sas) bu alandaki rehberliğini anlayabilmek için dört madde aktaracağız:

1. Hz. Peygamber (sas) akrabalarını çok sever, sevilmesini ister ve onların her türlü haklarını muhafaza ederdi.

Efendimiz (sas), sevgiyi cihana öğreten bir peygamber ve bu sevgiden de herkes bir şekilde nasiplenmiştir ama akrabaları biraz daha farklı nasiplenmiştir. Akrabalarına düşkünlüğünü İslâm sonrası dönemde de sahâbeye hissettirmiştir. Biri akrabası için bir şey söylemişse Efendimiz (sas) sahâbesini uyarmış ve adeta sevginin en temel ilkelerinden biri olan *"Seven, sevdiklerinin sevdiğini de sever."* ilkesini onlara öğretmiştir. Bunun için sahâbenin sevgisini anlattığımızda kullandığımız bir cümle vardır: *"Nasıl sevmem senin sevdiklerini ya Resûlullah?"* Eğer Allah Resûlü

(sas) sevmişse sahâbe sevmiştir. Sahâbe sevmişse ondan sonra gelen nesiller bu sevgiye nasıl kayıtsız kalabilir? Örnek çok ancak birkaç tanesini nakledeceğiz.

Efendimiz'in (sas), amcası Hz. Abbas'a karşı inanılmaz bir sevgisi vardı. Abbas, Efendimiz'den (sas) 2-3 yaş büyüktür. Hz. Abbas'a: "Yaşça sen mi büyüksün yoksa Resûlullah mı?" diye sorduklarında edebi gereği latif bir cevap veriyor: *"Resûlullah (sas) benden büyüktür ama ben ondan önce doğmuşum!"* Hz. Abbas yıllar yılı Allah Resûlü'ne (sas) iman etmemişti. Abbas'ın hanımı Ümmü'l-Fazl ilk mümine kadınlardan biriydi ancak Abbas daha sonra iman edecekti. Buna rağmen Efendimiz (sas); müşrik iken bile ona saygıda en ufak bir kusur etmemiş, bu saygıyı sahâbîlerine de hissettirmişti. Hz. Abbas iman etmemiş olmasına rağmen Akabe'de Allah Resûlü'nün (sas) yanına takılmış, Yesriblilerin çadırında yeğenini savunacak sözler söylemiş, onun (sas) sahipsiz olmadığını beyan etmişti. Bedir Gazvesi'nde Hz. Abbas müşriklerin safında istemeyerek savaşa katılmıştı. Efendimiz (sas), Hz. Abbas'ın karşı tarafta olduğu istihbaratını alınca sahâbeyi toplayıp şöyle demiştir: **"Bakın! Çok iyi biliyorum ki Abbas'ı buraya getiren Mekkelilerin baskıdır ve zorla gelmiştir. Her kim amcam Abbas ile karşılaşırsa ona karşı kılıç kullanmasın!"** Bedir galibiyetle neticelendi. 70 müşrik öldürüldü ve 70 müşrik de esir alındı. Esir alınanlar arasında Hz. Abbas da vardı. Ensâr, Abbas'ı tanımadığı için ellerini sıkıca bağladı. Gece, amcasının iniltisi Efendimiz'i (sas) uyutmadı. Sahâbe, Resûlullah'a (sas) huzursuzluğunun sebebini sorunca o (sas) şöyle buyurdu: **"Amcamın iniltisi beni uyutmuyor."** Sahâbe, Resûlullah'a (sas) hürmeten Abbas'ın elleri çözmüş ve Abbas'a saygı göstermiştir. Efendimiz (sas), Abbas'a; kendisi, kardeşleri ve müttefiki olan Utbe b. Amr için fidye vermesini söyledi. O ise şöyle dedi: "Beni Kureyş'in fakiri dedirtecek hâle koydun. Avuç açacak hâle getirdin." Efendimiz (sas) de cevaben: **"Peki Ümmü'l-Fazl'e buraya gelirken emanet ettiğin mallar ne oldu? Ona 'Şayet kazaya uğrarsam bunları oğullarım Fazl, Abdullah ve Kusem için sakla, seni kendimden sonra zengin bırakıyorum.' diyerek gömdüğün altınlar ne oldu?"** buyurdu. Abbas'ın sonraki sözü şu olmuştur: *"Vallahi sen Allah'ın Resûlü'sün. Bunu benden ve Ümmü'l-Fazl'dan başka hiçbir kimse bilmiyordu."*

Efendimiz'den (sas) müsaade alarak Mekke'ye imanını gizleyerek dönmüştü. Hz. Abbas'ın bu süreçte imanını gizleyerek Mekke'de durması ayrı bir bahistir. Sanki Efendimiz (sas) bazı işler onun üzerinden yürüsün diye ona farklı bir konum biçmiştir. Derinlemesine araştırılması gereken bir konu olduğu için bilemiyoruz. Yıllar sonra Mekke'nin Fethi'ne yakın bir zamanda Abbas hicret için yola çıkmış, o sırada Resûlullah (sas) da Mekke'ye gelirken yolları kesişmiştir. Amcasını karşısında gören Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"Amca! Ben peygamberlerin sonuncusuyum, sen de muhacirlerin sonuncususun."**

Fetihten sonra Efendimiz (sas) ile Medine'ye gelen Abbas; bir gün sahâbîlerden biriyle tartışmış, o sahâbî efendimiz de biraz sert konuşmuştur. Bunu duyan Efendimiz (sas), Mescid-i Nebevî'de ayağa kalkarak: **"Ey İnsanlar! İçinizden bazıları amcam Abbas'ı incitmiş, amcamı inciten beni incitmiş olur çünkü amca, baba gibidir."** demiştir. Amcasıyla konuşmayan, amcasına sert söz söyleyen, amcasını acımasızca eleştiren, amcasına karşı edep sınırlarını zorlayanlar bu anlatılanlardan bir şey alır mı? Efendimiz'in (sas) vefatından sonra da Hz. Abbas'ın değer ve konumundan hiçbir şey eksilmemiştir.

Enes b. Mâlik'ten rivayet edildiğine göre Hz. Ömer'in halifeliği döneminde Müslümanlar kuraklık yüzünden kıtlık tehlikesiyle karşı karşıya geldikleri zaman Hz. Ömer (ra), Hz. Abbas'ı vesile kılarak Allah'tan yağmur talebinde bulundu ve şöyle dedi: *"Allah'ım! Bizler daha önce Peygamber'i vesile edinerek sana niyazda bulunurduk, Sen de bize yağmur verirdin. Şimdi ise Peygamber'in amcasını vesile kılıyor ve senden talep ediyoruz. Bize yağmur ihsan et."* Enes b. Mâlik, Hz. Ömer'in bu duasından sonra kendilerine yağmur ihsan edildiğini de belirtir. [Buhârî, "İstiska", 3] Hz. Ömer'in katında Hz. Abbas'ın değerini buradan görebiliyoruz.

Hicretin 2. yılı Ebû Leheb'in kızı Dürre, iman etmek için Medine'ye geldiğinde kendisini ziyarete gelen hanımlardan birisi ona: "Sen hakkında Tebbet Sûresi nâzil olan şu Ebû Leheb'in kızı mısın? Hicretin sana ne faydası var? Bu hicretten senin sevap elde edeceğini kim bilebilir?" diye alayvari şekilde konuşunca bu sözler Dürre'ye (r.anhâ) çok dokunur. Gelip durumu Resûlullah'a (sas) haber verir. Bunun üzerine Efendimiz (sas), bütün Müslümanları

Mescid-i Nebevî'ye toplayarak bir hutbe irad eder: **"Ey İnsanlar! Sizin nesebiniz/soyunuz var da benim yok mu? Dürre, amcamın kızıdır. Onun hakkında hiç kimse hayırdan başka bir şey söylemesin. Haberiniz olsun ki kim benim soyumdan gelenleri ve akrabalarımı incitirse beni incitmiş olur. Kim beni incitirse Allah'ı incitmiş olur. Unutmayın! Küfür üzere ölen yakınları yüzünden, diriler rahatsız edilmez."** Efendimiz'in (sas) ortaya koyduğu bu tepki akrabalarına duyduğu sevgiyi anlamamız açısından önemlidir.

Hz. Ca'fer'i (ra), Efendimiz (sas) çok seviyordu. Hz. Ca'fer'in iman edişine dair nakledilen rivayetlerden biri şu şekildedir: Hz. Ali iman etmiş ve Efendimiz'in (sas) sağında namaza durmuştu. Ebû Tâlib, Hz. Ali'den 10 yaş büyük olan Ca'fer ile beraber o manzarayı izliyordu. Ebû Tâlib bir müddet izledikten sonra: *"Koş Ca'fer, koş sen de Muhammed'in solunda dur. Vallahi o (sas) sizi asla kötü yola götürmez!"* dedi. O koşmayla birlikte Ca'fer, Allah Resûlü'nün (sas) yanında bambaşka bir konuma gelmiştir. 6 yıl imanın bedelini en üst düzeyde ödemiş, sonrasında Efendimiz (sas) onu ikinci Habeşistan hicretinde kafilenin lideri olarak göndermiştir. Niceleri dönmesine rağmen Efendimiz (sas), Hz. Ca'fer'e hep kalmasını söylemiştir. Peki neden? Bu ayrı bir stratejidir. Olur da Yesrib'te iş sıkıntıya düşerse Habeşistan Müslümanların sığınacağı bir liman olarak kalsın istemiştir. Bu da Allah Resûlü'nün (sas) stratejiyle yürümesinin bir işaretidir. Efendimiz (sas), Hayber Fethi'nden dönerken yolda Ca'fer (ra) ile karşılaşmış, ona sarılmış ve şöyle demiştir: **"Vallahi bilmiyorum; Ca'fer'in gelişine mi sevineyim, Hayber'in fethine mi?"** İşte sevgi budur. Sevgiyi yansıtma noktasında Efendimiz'in (sas) yaptığı budur. O (sas): **"İki Müslüman birbirini severse birbirlerine sevdiklerini söylesinler."** buyurmuştur. Bu sevgiyi akrabalarınıza siz de yansıtın, sevdiğinizi onlara söyleyin. Böylece söylediğiniz zaman iki kez sevap kazanmış olursunuz.

2. Hz. Peygamber (sas) akrabalarından gördüğü zorluklar karşısında yine de akrabalarının hidayeti için çırpınır ve onların iman etmesi için elinden geleni yapardı.

Akrabayla münasebet gerçekten çok zordur. Yabancıya çok rahat

anlatabilirsiniz ama akraba için şöyle bir durum var: Senin faziletin, büyüklüğün, konumun ne olursa olsun onun gözünde sen akrabasın. Bu yüzden başka bir şeye bakmaz. Yabancıyla oturup konuşursunuz, tartışırsınız ama akraba söz konusu olduğunda annenizden emdiğiniz süt burnunuzdan gelebilir.

Anadolu'da *"Akraba akreptir."* diye bir söz vardır. Akraba insana yakın durduğundan insanı en fazla akrabası zarar verir. Bundan dolayı böyle denilmiştir. Efendimiz'in (sas) hayatına baktığımızda da en fazla sıkıntıyı akrabalarından çektiğini görürüz. Öyle zulümler, öyle baskılar, öyle sıkıntılar çekti ki... Sadece Ebû Leheb'ten çektiği sıkıntıları hatırlasak bile bunu rahat bir şekilde anlarız. İki oğlunu Resûlullah'ın (sas) iki kızıyla nişanlamıştı. Davet başlayınca oğullarına baskı kurarak nişanlarını bozdurmuştu. Yürüdüğü yollara dikenler serpmiş, hakaretler etmişti. Daha önce aktardığımız bir olayı mesele daha iyi anlaşılsın diye tekrar aktaracağız:

Resûlullah (sas), Akabe'de İslâm'ı tebliğ etmek için çadırlara girip çıkıyordu. Sarı saçlı mavi gözlü adam da -kaynaklar onu böyle tarif eder- Resûlullah'ın ya önünden ya da arkasından o çadıra girerek insanlara: "Sakın O'na inanmayın. Ben onun amcasıyım ve küçüklüğünü bilirim. Eğer o iyi bir şey söyleseydi ben inanırdım. Ben inanmıyorum da size ne oluyor?" diyordu.

Allah Resûlü'nün (sas) gördüğü eziyeti bu düzeyde ona tattıran başka biri de yoktu. Efendimiz (sas) buna rağmen ısrarla ve tekrarla akrabalarını imana taşıma noktasında müthiş bir hırsla çırpınıp durmuştur. Hidayet, insana Allah'ın vereceği en büyük nimettir. Resûlullah (sas) da bunu insanlara ulaştırmak için gayret etmiştir. Hz. Ali, Hayber'de sancağı alıp meydana kükreyerek girdiği zaman Efendimiz: **"Yavaş ol ey Ali! Bir insanın hidayetine vesile olman yüz kızıl tüylü deveden [veya üzerinde güneşin doğup battığı bütün toprakların fethinden] daha hayırlıdır."** [Buhârî, "Meğâzî", 39] buyurmuştur. Bir insan hidayete eriştiğinde Efendimiz'in (sas) sevinci bu düzeyde, küfür üzere öldüyse de üzüntüsü bambaşka bir düzeydedir. Peki ya Efendimiz'e (sas) iman eden ya akrabasıysa? Sıradan bir insana bir seviniyorsa ona iki seviniyor. Peki ya inkâr üzere ölmüşse? Sıradan bir insana bir üzülüyorsa ona iki üzülüyor. Sevincine dair Hz. Ali,

Hz. Ca'fer, Hz. Hamza, Ubeyde b. Hâris ve nice örnekler vardır. Üzüntüsüne dair de Ebû Tâlib örneği yetmez mi? Efendimiz (sas), Ebû Tâlib'in başında: **"Amca ne olur 'lâ ilâhe illallah' de ki Allah katında sana şefaatçi olayım."** diye çırpınmış ancak amcası dememiş ve onun (sas) dünyası yıkılmıştı. Hz. Abbas, Efendimiz'in (sas) çok üzüldüğünü görünce: "Ebû Tâlib'in son anda dudaklarının kımıldadığını gördüm. Herhâlde senin istediğin sözü söyledi." diyerek onu (sas) teselli etmeye çalışmış, Efendimiz (sas) ise **"Ben duymadım."** demiştir.

Mekke fethedildiğinde Hz. Ebû Bekir, babasının elinden tutarak onu Allah Resûlü'nün (sas) huzuruna getirdi. Çok yaşlıydı, üstelik gözleri de görmüyordu. Peygamberimiz onun yorulmasını hoş karşılamadı. Hz. Ebû Bekir'e: **"Allah sana merhamet etsin! Babanı evinde bıraksaydın, buraya kadar yormasaydın. Ben onun yanına giderdim."** buyurdu. Hz. Ebû Bekir ise: "Ya Resûlullah! Sizin ona kadar gitmenizden ziyade onun size kadar yürüyüp gelmesi daha uygundur." dedi. O (sas), Ebû Kuhâfe'den kelime-i şehâdet getirmesini istemiş ve Ebû Kuhâfe Müslüman olmuştur. Hz. Ebû Bekir için o gün düğün bayram olmalıydı ama o oturup ağlamaya başladı. Efendimiz (sas), Hz. Ebû Bekir'e niçin ağladığını sorunca şöyle cevap verdi: *"Ben babamın hidayeti için nasıl çırpınıp durdum ise sen benden daha fazla amcan Ebû Tâlib için çırpındın ama Allah bana nasip etti, sana etmedi. Sana nasip etmediği aklıma gelince üzüldüm, ona ağlıyorum."* Hz. Ebû Bekir'i Hz. Ebû Bekir yapan budur işte. Allah Resûlü'ne (sas) duyulan sevginin derinliğini gösteren bir işarettir bu. Efendimiz'in (sas) akrabaları için ne kadar ızdırap çektiğini, onların hidayeti için nasıl yandığını, imana taşıdığı zaman nasıl sevindiğini, inkâr üzere öldüklerinde de nasıl üzüldüğünü buradan anlayın.

3. Hz. Peygamber (sas) akrabalarından İs-lâm davasına sahip çıkmalarını bekler, onların diğer insanlardan daha fazla yardımcı olmalarını ister ve bu konuda bazılarının tavırlarına karşı çok üzülürdü.

Akrabanın akrabadan bazı beklentiler duyması çok normal bir şeydir, anormal olan ise beklentinin dengesizliğidir. Efendimiz (sas) de beklenti içerisindeydi ve aynı zamanda bu beklentinin

itidalini de bize gösterdi. Bazı isimler var ki Resûlullah (sas) onların kendisine kesin iman edeceğini beklerken en fazla düşmanlığı onlar yaptı. Mesela Ebû Süfyân b. Hâris. Bu bildiğimiz meşhur Ebû Süfyân değildir. Bu isim karıştırmaları bazen olabilir. Bu Ebû Süfyân ile diğer Ebû Süfyân da çokça karıştırılır. Muhammed Hamidullah Hoca da önce karıştırmış, sonra düzeltmiştir. Düzeltmesini de ilmi bir haysiyet olarak yazmış ve kitabına da kaydetmiştir.

Ebû Süfyân b. Hâris, Resûlullah'ın amcasının oğludur. Ebû Süfyân ile Efendimiz (sas) birbirini çok severdi. 40 yıl hayatları hep birlikte geçti. Allah Resûlü (sas); vahye muhatap olduğu zaman Ebû Süfyân'ın iman edeceğini ve Harun, Mûsâ'ya ne ise Ebû Süfyân'ın da kendisine o olacağını düşünüyordu. Onun için de Efendimiz (sas) çok rahattı. Hatta: **"Kim beni inkâr ederse etsin, Ebû Süfyân bana iman eder."** diye düşünmüş ama öyle olmamıştı. Ebû Süfyân, öyle bir düşman oldu ki şiirleriyle adeta Allah Resûlü'nün (sas) ciğerini dağlıyordu. Efendimiz (sas), onun söylediği şiirleri duyduğu zaman çok üzülüyor, günlerce yüzünden üzüntü ifadesi gitmiyordu. Yazmış olduğu şiirlerden biri Medine'ye ulaşıp huzurda okununca Efendimiz (sas) yine çok üzülmüştü. Peygamberin şairi Hassân b. Sâbit (ra) o anda ayağa kalkıp: *"Ya Resûlullah, üzülme! Ben de bir şiir okuyacağım, onu yerden yere sokacağım."* dedi. O (sas) : **"Biz bir yumurtanın iki yarısı gibiyiz. O, benim amcamın oğludur. Onu yerden yere sokarken söylediklerin nasıl bana dokunmayacak?"** deyince Hassân b. Sâbit şöyle dedi: *"Ya Resûlullah (sas) ne olur bana müsaade et. Ben öyle bir şiir söyleyeceğim ki seni Kureyş'in içerisinden çekip çıkaracağım."* Efendimiz (sas): **"Tamam, Ebû Bekir de sana yardımcı olsun."** dedi. Hassân b. Sâbit gerçekten de Resûlullah'a, onun (sas) amcalarına ve amcalarının çocuklarına dokundurmadan doğrudan müşrikleri yerden yere vuran bir şiir okudu.

Ebû Süfyân bu kin ve nefretinde yalnız değildi. Halasının oğlu Abdullah b. Ebî Ümeyye de en az onun kadar İslâm'ın düşmanıydı. Bir akşamüstü bütün Mekkelilerin ortasında ayağa kalkmış ve Allah Resûlü'ne (sas) şunları söylemişti: *"Gökyüzüne bir merdiven kursan, o merdivenle gözümün önünde göğe yükselsen, sonra dört melekle geri gelsen ve melekler peygamberliğine şahitlik etseler ben yine de sana*

inanmayacağım." Böylece Allah Resûlü'nün (sas) davetini çıkmaza sokuyordu. Çünkü bazıları, kalplerinde iman tohumu atılmaya yüz tutmuşken: "Halasının oğlu böyleyse biz niye inanalım." diyerek küfürlerine devam ediyordu.

Yıllar sonra Ebû Süfyân ve oğlu Ca'fer, iman etmek için Resûlullah'ın (sas) yanına yüzleri kapalı bir şekilde geldi. Onun (sas) huzuruna gelince yüzlerini açtılar. Affın ve müsamahanın kahramanı Efendimiz (sas) nasıl kırılmışsa hiç yapmadığı bir şeyi yaptı ve yüzünü çevirdi. Ebû Süfyân, Resûlullah'ın (sas) önüne geçti, o (sas) yüzünü başka tarafa çevirdi. Onunla tek bir kelime konuşmuyor, konuşmasına da müsaade etmiyordu. Ebû Süfyân kapıların kapandığını görünce aracı olması için Hz. Ebû Bekir'in yanına gitti ama Hz. Ebû Bekir kendisinin bir şey yapamayacağını söyledi. Sonra Hz. Ömer'in yanına gitti. Hz. Ömer: "Ey Allah'ın düşmanı! Rasûlullah'a (sas) ve arkadaşlarına işkence eden adam! Sen Allah Resûlü'ne (sas) olan düşmanlığını doğudan batıya, bütün dünyaya ilan eden kişi değil misin? Ben mi sana aracı olacağım? Git, ne hâlin varsa gör!" dedi. Sonra Ümmü Seleme validemize gitti. Ümmü Seleme (r.anhâ), dirayet kahramanıdır. Resûlullah'ın (sas) huzuruna gelip: "Ya Resûlullah (sas) başkaları sana daha büyük şeyler yaptı, sen onları affettin. Bunları affetmeyecek misin?" deyince o (sas): **"Ümmü Seleme! Ebû Süfyân beni öyle kırdı ki şu anda hiçbir şey yapamıyorum."** dedi. Efendimiz (sas) de bir beşerdir, böyle şeyler düşünebiliyor ve onun (sas) yüreğinden geçenler bunlardır. Efendimiz (sas) kapıların tamamen kapatıldığını hissettirince Ebû Süfyân'ın son sözü şu oldu: *"O zaman oğlum Ca'fer'i alıp sahraya düşeyim ve Allah bana ölümü nerede nasip ettiyse orada ölüm gelsin, bana yetişsin."* Oğlunun elinden tutup çöle doğru yürürken Resûlullah (sas): **"Ey Ebû Süfyân, dur!"** diyerek huzuruna çağırdı ve imanını orada kabul etti. Bu noktadan sonra Ebû Süfyân'ın bambaşka bir hayatı olmuştu. Onun (sas) buradaki tavrı aslında akraba olarak beklentisine karşılık verilmediği için yüreğinde sakladığı ızdıraptır. Dolayısıyla akrabalar arasında böyle şeyler mümkündür.

4. Hz. Peygamber (sas) akrabalarına devletin nimetlerinden sınırsızca istifade etme imkânı vermez; makam ve görevleri

onlarla paylaşmaz bilakis onlara bedeller ödetirdi.

Hukukun önünde herkes eşittir. Efendimiz'in (sas) şu meşhur sözü hiçbir zaman aklımızdan çıkmamalıdır: **"Vallahi, hırsızlık yapan kızım Fâtıma dahi olsa onun elini keserim."** [Buharî, "Hudud", 12] Bu konuda onun (sas) hiçbir şekilde tavizi yoktur. Resûlullah'ın (sas) dünyasında akrabalarının valilik, liderlik, emirlik gibi herhangi bir makama getirilmesi, ganimetten ayrıcalıklı pay verilmesi, farklı muamelede bulunulması, devletin imkânlarını onlara açılması mümkün değildir. Hatta Resûlullah'ın (sas) akrabası oldukları için sıradan bir insanın yükü bir ise onların yükü on olmuştur. Neden? Nübüvvetin 5. yılında Habeşistan'a giden muhacirlerin lideri Hz. Osman ve onun eşi Resûlullah'ın (sas) kızı Rukiyye'dir. İkinci Habeşistan hicretinde ise amcasının oğlu Ca'fer b. Ebî Talib ve Ca'fer'in eşi Esmâ binti Ümeys kafile muhacirlerin lideri olarak görevlendirilmiştir. Bu aslında bir mesajdır. Sahâbe bu mesajı anladığı için: *"Anam babam sana feda olsun ya Resûlullah!"* diyordu. Resûlullah (sas) altını doldurmadığı bir sözü söylemedi. Ashâbından fedakârlık istemişti, fedakârlığı en başta evin içerisinden olanlara yaşatmıştı. Damadı ve kızı deniz aşırı bir ülkeye gitmiş, bedeli önce onlar ödemişti.

Efendimiz (sas) Medine'ye hicret etmiş, askeri seferler için hazırlıklara başlamıştı. İlk üç seriyye *Seyfü'l-Bahr, Rabiğ ve Harrar* seriyyeleridir. Seyfü'l-Bahr'ın komutanı amcası Hz. Hamza, Rabiğ'in komutanı Hâşimoğullarından Ubeyde b. Hâris, Harrar'ın komutanı ise dayısının oğlu Sa'd b. Ebî Vakkâs'tır. Asker olarak da Efendimiz (sas) hepsine muhacir sahâbîleri, muhacirlerden de kendine soyca yakın olanları dahil etmiştir. Yani ensârdan bir kişi bile bu seriyyelerde görev almamıştır. Önce akrabasına bedel ödetmiştir. Efendimiz'in (sas) tavrı budur.

Hz. Abbas; Mekke fethedildiğinde Resûlul-lah'ın (sas), Kâbe anahtarını Osman b. Talha'dan alıp kendisine vereceği beklentisi içerisine girmiş ama Efendimiz (sas) anahtarı eski sahibine geri vermiştir. Amcası o kadar istemesine ve hevesli bir biçimde talepte bulunmasına rağmen: "Hayır! Akrabaya bu konuda yakınlık yoktur." dercesine bunu yapmıştır.

Veda hutbesini hatırlayın. **"Bütün kan davalarını kaldırdım. Kaldırdığım ilk kan davası amcamın oğlu Rebîa'nın kan**

davasıdır. Bütün faiz alacaklarını kaldırdım. Kaldırdığım ilk faiz alacağı amcam Abbas'ın alacağıdır." 1400 sene sonrasından bunları okuyup hayran oluyoruz. Sahâbe bunu görünce hayran olmaz mı? Sahâbede en ufak bir şüphe yok. Tertemiz bir hayat var, tertemiz bir duruş var. Fedakârlık, mücadele ve cihad adına akrabadan başlayan bir süreç var. Bunu gördüğü için de sahâbe, ölümüne bir sevdayla Resûlullah'ın (sas) arkasında yerini almıştır.

Şimdi bizi konuşalım. Bırakın devlet başkanlığını, bize müdürlük bile verilse ne kadar akrabamız varsa hepsini kurumumuza dolduruyoruz. Allah'a nasıl hesap vereceğiz? Allah'ın huzurunda nasıl bir şey söyleyeceğiz? Ehliyet ve liyakat adına Allah bizi sorguya çektiği zaman kaçımız yüzü kızarmadan hesabını ortaya koyabilecek? Dolayısıyla dengemizi sarsan hâlleri itidal çizgisine ve dengeye vardırmak durumundayız.

Ebû Eyyûb el-Ensârî anlatıyor: "Bir yolculuk esnasındaydı, bir bedevi geldi ve Resûlullah'a (sas) dedi ki: 'Ya Resûlullah! Beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak şeyi bana bildir!' Resûlullah (sas) ise: **'Allah'a ibadet edersen, O'na hiçbir şeyi ortak/şirk koşmazsan, namazı kılar, zekatı verirsen ve akrabalık bağlarını da korursan cennete yaklaşmış olursun; yapmazsan cehenneme yaklaşmış olursun.'** diye buyurdu." [Buhârî, "Zekat", 1; Müslim, "İman", 12; Nesâî, "Salât, 10]

Allah (cc) hepimizi cennete yaklaşan bahtiyarlar zümresine dahil eylesin. Akrabalık bağlarının tesisi Müslüman'ın hayatında olması gereken merhametin en önemli vesilesidir. Bir toplumda merhamet varsa gerçek manada o toplum İslâm toplumudur. Merhamet çekilip alınmışsa, insanlar birbirlerine yan gözle bakıyorsa, bereketsizlik çoğalmaya başlamışsa, insanlar kardeşlik meselesindeki hukuku zedeliyorsa, birbirlerini hazmedemiyorsa ulemanın tavsiyesi; akrabalık hukukunu, sıla-i rahimi bir kez daha gözden geçirmek ve tesis etmek gerekir. Bu olursa merhamet olur, merhamet olursa da o toplum Allah'ın izniyle İslâm toplumu olur. Mevla bizlerin içerisinden merhameti eksik bırakmasın. Bizleri de büyük İslâm toplumunun birer ferdi eylesin.

